

**ÚJ KIHÍVÁSOK,
ÚJ KÉSZSÉGEK,
ÚJ STRATÉGIÁK –
ÚTON EGY ÚJ NORMALITÁS FELÉ**

SZERKESZTŐ:

KOVÁCS LÁSZLÓ

ÚJ KIHÍVÁSOK, ÚJ KÉSZSÉGEK, ÚJ STRATÉGIÁK – ÚTON EGY ÚJ NORMALITÁS FELÉ

**ÜZLETI SZAKMAI KÉSZSÉGEK ÉS KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE
ONLINE KÖRNYEZETBEN**

Societas et Oeconomia
Sorozatszerkesztő: Kovács László

ÚJ KIHÍVÁSOK, ÚJ KÉSZSÉGEK, ÚJ STRATÉGIÁK – ÚTON EGY ÚJ NORMALITÁS FELÉ

**ÜZLETI SZAKMAI KÉSZSÉGEK ÉS KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE
ONLINE KÖRNYEZETBEN**

SZERKESZTŐ:

KOVÁCS LÁSZLÓ

Savaria University Press

Szombathely

2022

Lektorálta:
Székely Klára
Szőke Viktória
Dr. Ziegler Zsolt

978-615-5753-97-8
ISSN 2631-133X

© A szerzők, 2022
Minden jog fenntartva!

A borítóképet készítette: Benkő Bianka Anna.

A kötet megjelenését Nemzeti Tehetség Program támogatta.

Kiadja: Savaria University Press
Szombathely

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	7
<i>Kovács László</i>	
AZ ÚJ NORMALITÁS PROJEKT HÁTTERE	9
A PROJEKT ELŐADÁSAI	13
ELŐADÓK	25
Hallgatói tanulmányok	
<i>Bánhidi Anna Beatrix – Bányai Boglárka – Ecker Ninett</i>	
A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY HATÁSA AZ ÉPÍTŐIPARRA.....	33
<i>Baranyai Hanna – Kauzál Simon – Sabján Csenge</i>	
A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY HATÁSA A LÉGITÁRSASÁGOKRA ÉS A LÉGIKÖZLEKEDÉSRE	49
<i>Borbás Nikol – Kovács Adrienn – Szalai Vivien – Varga Kitti</i>	
A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY HATÁSA A NYARALÁSI SZOKÁSOKRA MAGYARORSZÁGON	57
<i>Gyenesé Ádám – Herman Vivien – Molnár Flóra – Németh Diána</i>	
A COVID19-VILÁGJÁRVÁNY GAZDASÁGI HATÁSA AZ E-KERESKEDELEMRE	63
<i>Szigeti Ádám – Szió Bertalan – Csiszár Tamás</i>	
A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY HATÁSA AZ AUTÓIPARRA MAGYARORSZÁGON	78
HALLGATÓI VERSENY	89

TANULMÁNYÚT	90
KERESZTAL-BESZÉLGETÉS.....	93
A PROJEKT TÁRGYIASULT EREDMÉNYEI.....	95
<i>Kovács László – Székely Klára – Szőke Viktória – Ziegler Zsolt</i>	
AZ „ÚJ KIHÍVÁSOK” PROJEKT HATÁSAI ÉS EREDMÉNYEI A PROJEKT RÉSZTVEVŐINEK KÖRÉBEN VÉGZETT KÉRDŐÍVES FELMÉRÉSEK ALAPJÁN	97
<i>Bányai Boglárka – Baranyai Hanna – Sabján Csenge</i>	
A KÉT ÉV ÚJ NORMALITÁS PROJEKT HALLGATÓI SZEMMEL	108
<i>Kovács László</i>	
AZ „ÚJ KIHÍVÁSOK” PROJEKT PROJEKTSZERVEZŐI SZEMMEL	111
MELLÉKLETEK.....	114

ELŐSZÓ

2021 novemberében az Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Karának Savaria Gazdálkodástudományi Tanszéke az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő által kiírt Nemzeti Tehetség Program keretében innovációs pályázatot nyert, melynek címe:

Új kihívások, új készségek, új stratégiák - úton egy új normalitás felé Üzleti szakmai készségek és kompetenciák fejlesztése online környezetben

A pályázat kidolgozója és a projekt gazdája Kovács László, a Savaria Gazdálkodástudományi Tanszék egyetemi docense. Egy projekt azonban sosem lehet egyszemélyes: a projekt megvalósításában és szervezésében Székely Klára, Szőke Viktória és Ziegler Zsolt, a Savaria Gazdálkodástudományi Tanszék oktatói működtek közre.

A tehetséggondozó program a koronavírus-járvány hatására online térbe kényszerült, és részben ma is ott végzett üzleti és oktatási tevékenységek kihívására reagálva kíván egy online tehetségképzési programot pilotprojekt-céllal megvalósítani.

A projekt célja kettős:

1) Azt vizsgáljuk, hogy tehetséggondozás mennyire vihető át online térbe; és kiscsoportos projekt-jellegű, valós üzleti életből vett feladatok mennyire végezhetőek el virtuális közegben

2) Bemutatjuk a projektben résztvevő hallgatóknak – majd reményeink szerint később nagyobb közösségnek is – hogy milyen új hatások érintik a jelen és a közeljövő munkavállalóit a digitális trendek hatására.

A pályázat során a tanszék hallgatói egyrészt szakértőktől hallhatnak előadásokat azzal kapcsolatban, hogy hogyan reagált az üzleti szféra a koronavírus-járványra, illetve tréningeken és workshopokon sajátíthatnak el olyan kompetenciákat és készségeket, melyek az online térbe kényszerült üzleti kommunikáció mindennapjaiban elengedhetetlenek.

Az projekt – alkalmazkodva az új normalitáshoz – online került megszervezésre. A megvalósításba a tanszék és a kar oktatói és kutatói mellet számos hazai egyetem oktatója, illetve az üzleti szféra szakemberei is bekapcsolódnak.

* * *

Jelen kötet a projekt eredményeit és tanulságait mutatja be és foglalja össze, leírva a projekt eseményeit és résztvevőit, megfogalmazva a tanulságokat és

prezentálva a hallgatók által a projekt eredményeként elkészített feladatokat. A kötet tehát egy összegzés: amellett, hogy bemutatjuk a projekt körülményeit, a projekt során végzett tevékenységeket és azok eredményeit, reflektálunk is a projekt tevékenységeire.

* * *

Ez úton mondunk köszönetet mindazoknak, akik hozzájárultak a pályázat és a projekt sikeréhez: mindazon oktatóknak, kutatóknak és szakembereknek, akik tudásukat megosztva hozzásegítették a hallgatókat ahhoz, hogy jobban megértsék a vírus és a járvány gazdaságra és társadalomra gyakorolt hatását és akik olyan elméleti és gyakorlati tudást adtak a projektben részt vevő hallgatók kezébe, amelyek segíthetnek abban, hogy ebben az új, hibrid világban munkavállalóként minél jobban megállják helyüket. Ezen résztvevők névsora és az általuk tartott előadások témái a kötetben olvashatók.

Külön köszönetünket fejezzük ki azoknak is, akik a projekt zavartalan működését a háttérből támogatták: Sabján Csengének, aki hatékonyan fogta össze a hallgatókat, Antal Tibornak, aki a kar pályázati referenseként dolgozott a pályázat sikeréért és végül, de nem utolsó sorban Frank Edinának, Béres Évának és Vass Máriának, akik a pályázat pénzügyi lebonyolítását segítették.

A legnagyobb köszönet azonban a projekt támogatóját illeti: a projektet a Nemzeti Tehetség Program támogatása tette lehetővé. A kötet a Miniszterelnökség megbízásából az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő által kiírt „Innovatív tanulási környezet kialakítása és komplex tehetségsegítő programok megvalósítása” pályázati felhívásra érkezett nyertes pályázat támogatásából valósult meg. A nyertes pályázat címe „Új kihívások, új készségek, új stratégiák - úton egy új normalitás felé: Üzleti szakmai készségek és kompetenciák fejlesztése online környezetben”, a projekt azonosítója: NTP-INNOV-21-0049.

Szombathely, 2022. július

Dr. Kovács László
projektvezető

AZ ÚJ NORMALITÁS PROJEKT HÁTTERE

KOVÁCS LÁSZLÓ

Ma, 2022 májusában már közhelynek számít azt mondani, hogy 2020 tavaszán megváltozott az életünk: mindnyájan tapasztaltuk magánemberként, hallgatóként, munkavállalóként vagy éppen munkaadóként azokat a közvetett és közvetlen hatásokat, amelyeket a járvány mindennapjainkra gyakorolt.

2020 tavaszán ez a változás hirtelen érkezett: egyik pillanatról a másikra került át életünk – részben kényszerből – az online térbe. A váltás és változás szó szerint egyik pillanatról a másikra történt: sok munkahelyen egy hétvégényi „időt” adtak arra, hogy a teljes addigi tevékenységet átszervezzék és áttegyék online környezetbe, részben egy virtuális világba. A következőkben ezt az átállást mutatom be dióhéjban a felsőoktatás példáján keresztül.

A felsőoktatásban viszonylag „sok” időnk – egy hét – volt az átállásra. Habár az egy hét az egy hétvégéhez képest végtelen időnek tűnik, a valóságban nagyon rövid idő. Gondoljunk arra, hogy évtizedes (!) struktúrákat és megszokásokat, évtizedek alatt megtanult, kipróbált és bejáratott mintákat és eszközöket, jól működő folyamatokat kellett mindenkinek mindenhol pár nap – jobb esetben egy hét – alatt átgondolni, új keretbe rendezni, majd egy szokatlan, digitális környezetbe átültetni. Úgy, hogy a rendelkezésre álló szoftvereket nem ismertük, minimális online oktatási tapasztalattal rendelkezünk és fogalmunk sem volt arról sem, milyen lehetőségeik, digitális tudásuk és informatikai eszközeik vannak azoknak a hallgatóknak, akiket pár nap múlva online kell oktatnunk. Van elég számítógép a családjukban? Van elég helyiség a lakásban/házban, ha egyszerre a család több tagja dolgozik vagy tanul otthonról? Van olyan sávszélesség – például kisebb falvakban – amely lehetővé teszi online előadások követését valós időben? Mindezt úgy kellett átgondolnunk, hogy senki nem tudta, milyen hosszú időre tervezze az online létet: pár hétre? Esetleg pár hónapra? Akkor – 2020 tavaszán – legtöbbször úgy gondoltuk, hogy pár hónapról lesz szó, és valamikor nyáron, de legkésőbb ősze visszaáll az a világ, amelyet megszoktunk.

Ennek tudatában terveztünk: a felsőoktatásban a 2019/2020-as tanév tavaszi szemeszterét kellett „megoldanunk”. Minden más – mint például 2020 ősze – egy nagyon távoli jövőnek tűnt akkor.

2020 tavasza mindenkinek a tanulásról, az adaptációról és a rezilienciáról szólt. Arról, hogy hogyan tudunk egy új, nem várt helyzethez alkalmazkodni.

Felsőoktatási oktatóként szoftvereket néztünk és teszteltünk, szoftver-kézikönyveket lapoztunk, megoldásokon gondolkodtunk. Új szoftverek nevét – és kezelését – tanultuk meg. Végiggondoltuk, hogy azt, amit félév elején terveztünk, hogyan lehetne online módon is megoldani. A megoldásoknak milyen következményei vannak a diákokra: hogyan tudnak például közös feladatokat megoldani, ha lezárások vannak, vagy hogyan tudnak vizsgázni, ha nem léphetnek be az egyetem területére. Értelemszerűen nem létezett, nem létezhetett egy „tökéletes” megoldás. Minden kurzus, minden csoport más megoldásokat követelt meg; mindenkinek más volt könnyű és más volt nehéz. A felsőoktatási oktatók szemszögéből nagyon jól jellemzi ezt az időszakot Michael Bruening (2020) dala, aki Gloria Gaynor *I will survive* című dalát adaptálta az új helyzetre. A dal kétmillió feletti nézettséget produkált hetek alatt – ami nem rossz teljesítmény egy professzortól, aki normál körülmények között történelmet oktat a Missouri University of Science and Technology egyetemen.

Eközben a hallgatóknak is alkalmazkodniuk kellett az új világhoz. A fizikai környezetet, az előadótermeket egyik napról a másikra felváltotta a digitális tér – minden előnyével és hátrányával együtt. A digitális tér sok szempontból kényelmesebb és praktikusabb: nincs utazással elvesztegetett idő, ami egyes hallgatók esetében napi két óra időnyereséget jelentett. Nincsen viszont a korábban megszokott interakció sem, az órák közötti közös tevékenységek, beszélgetések. Az együttműködés így egyik napról a másikba megnehezedik: a véletlen találkozásokat és beszélgetéseket felváltották a tervezett online megbeszélések. A vizsgák és a beszámolók is online környezetben zajlottak, kihívás – és lehetőségek – elé állítva a hallgatókat.

2020 tavaszának végére kezdtek új minták kialakulni: megszoktuk az online életet, otthonosan mozogtunk a szoftverek között, és reméltük, hogy ősszel a megszokott keretek között folytathatjuk a felsőoktatási pályafutásunkat. Közben másra is maradt időnk: például gyorsan összegyűjtöttük azokat a tapasztaltokat, amelyek a járvány első pár hónapja alatt felhalmozódtak (Kovács 2020).

2020 nyár végén, de legkésőbb szeptemberben azonban láttuk, hogy elkerülhetetlen lesz az újbóli online élet: elért bennünket a második hullám. Ekkor már viszonylag rutinosabban álltunk át az online életre: előadásokat tartottunk, szemináriumokat vezettünk, irányítottuk a hallgatók munkáját.

2021 tavasza nem hozott sok változást. Kisebb lazítások után egy újabb hullám – immár a harmadik – kényszerített minket ismét online térbe. Ismét elővettük, most már rutinosan, a jól bevált recepteket.

Ekkor azonban már tudtuk, hogy a járvány legalább egy évig átalakította mindennapjainkat – és az is látható volt, hogy a járvány hatásai hosszú távon is velünk maradnak. Bármikor is térnek vissza a normális hétköznapiak, azok már nem a „régis szép idők” lesznek: a világ megváltozott körülöttünk, mi is

megváltoztunk, és ebben az új világban kell majd helytállnunk. Egy új normalitás kialakulásának voltunk, vagyunk és leszünk tanúi.

Több, kollégákkal és más oktatókkal folytatott szakmai és baráti beszélgetésen felmerült, hogy hasznos lenne erre az új normalításra felkészíteni a jövő munkavállalóit is. Egyrészt a jövő gazdasági szakembereinek tisztába kell lenniük azokkal a komplex hatásokkal, amelyek a gazdaság egyes szektorait, illetve szereplőit érték, másrészt pedig rendelkezniük kell olyan, részben digitális, részben hibrid skillekkel, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy munkájuk részben vagy egészben online végezze el. Látható volt ugyanis, hogy a munka világa csak részben fog visszarendeződni: hosszú távon is megmarad számos olyan megoldás, ami hatékony online munkavégzést támogatja, illetve teszi lehetővé.

Adott volt tehát egy kihívás, látható volt a jövő, és megvolt azon közreműködők egy része, akik szeretnék volna, ha a jövő munkavállalói felkészülten néznek szembe az új normalitással: nem volt azonban adott az a keret, amelyen belül egy ilyen projekt megvalósulhat. Ezért örültünk meg a Nemzeti Tehetség Program pályázati kiírásának és nyújtottuk be pályázatunkat 2021 júniusában.

A projekt kiindulási alapja fentiekből egyértelműn következett: a gazdasági szakembereknek olyan generációja fogja elhagyni a felsőoktatást, aki ugyan – akaratlanul – tanulmányai során digitális térbe kényszerült, de akit senki és semmi nem készített fel szisztematikusan arra, hogy ebben a digitális térben kell majd munkahelyén helytállnia és ebben a térben kell majd felnőttként munkát keresnie, illetve részben munkát végeznie.

A projektet – tudatosan – online projektként terveztük: egyrészt nagyon furcsa lenne offline tanítani online készségeket, másrészt pedig már 2021 nyarának elején láttuk, hogy a jövő sem lesz tervezhető: látható volt, hogy a koronavírus hullámai bármikor online térbe kényszeríthetnek bennünket.

2021. novemberében örömmel értesültünk róla, hogy a pályázat sikeres volt, és a projekt megvalósítása megkezdődhetett – igaz, a tervezett két félév helyett csak egy félév állt rendelkezésre a megvalósításra. Egy nagyon intenzív szervezési időszakot követően 2021. decemberében állt össze a projekt: öt hazai és külföldi egyetemről 23 oktató és szakértő bevonásával állt össze a projekt programja.

A szervezés során megmutatkozott a projekt létjogosultsága és az, hogy a világ megváltozott körülöttünk: szinte minden elkért előadó azonnal igent mondott – legtöbbször egy pár perces felkérő telefonbeszélgetés végén már konkrét előadás-címet mondott és örült, hogy részt vehet a projekt megvalósításában.

A felkért oktatók és szakemberek esetében tudatosan törekedtünk arra, hogy adott szakterület szakemberét szólítsuk meg, illetve hogy olyan kontextusokban kérjük fel az előadókat, amelyek a lehető legszélesebb betekintést engedik az új normalitás világába. Fontosnak tartottuk azt is, hogy az elméleti ismeretek mellett gyakorlati tapasztalatokat is gyűjthessenek a projektben résztvevő hallgatók, és

olyan szoftverek használatával ismerkedjenek meg, amelyekhez bármikor, bárhol hozzáférhetnek.

Ezeket a szempontokat szem előtt tartva négy blokkba rendeztük a tevékenységeket, amelyek közül az első három elméleti, míg a negyedik kifejezetten gyakorlati jellegű:

- 1) A koronavírus-járvány hatása a gazdasági szervezetek működésére
- 2) Alkalmazkodás és reziliencia: lehetséges válaszok és stratégiák válsághelyzetekre
- 3) A munkavállalókat érintő kihívások a digitális átállás során
- 4) Az online készségek és kompetenciák fejlesztése

A projekt során közös pont volt, hogy azt Microsoft Teams rendszeren keresztül valósítjuk meg: ez a szoftver minden hallgató számára hozzáférhető volt – az Eötvös Loránd Tudományegyetem online oktatásra ezt a szoftvert használja – és a kezelése mindenki számára egyértelmű volt.

Emellett workshopokat is terveztünk és tartottunk – online –, valamint egy tanulmányutat és egy kerekasztal-beszélgetést terveztünk, illetve két rövidfilm elkészítését vállaltuk.

A hallgatók által elvégzendő feladatok a következők voltak:

- háromfős csapatokban a projekt végére (május) egy esettanulmány elkészítése, ágazati összefoglaló (téma: koronavírus járvány gazdasági hatásai);
- részvétel egy házi verseny, open book jelleggel (2022. május): egy valós probléma felvetésre kell reagálniuk, érvekkel alátámasztaniuk. A feladat információ keresése, feldolgozása, rendszerezése, prezentáció megszerkesztése, formázása. A feladathoz bármilyen forrás használható.

Ezzel a háttérrel és ilyen keretek között startolt el a projekt 2022 januárjában.

Felhasznált irodalom

Bruening, M. 2020. I Will Survive, Coronavirus version for teachers going online
<https://www.youtube.com/watch?v=CCe5PaeAew>

Kovács László (szerk.) *Globális kihívás – lokális válaszok. A koronavírus (Covid19) gazdasági és társadalmi összefüggései és hatásai*. Szombathely: Savaria University Press.

A PROJEKT ELŐADÁSAI

1) A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY HATÁSA A GAZDASÁGI SZERVEZETEK MŰKÖDÉSÉRE

Bokányi Adrienn

Önkormányzati reakciók a pandémiás helyzetre Szombathelyen

A pandémiás helyzet és gazdasági kihatásai új kihívások elé állították az önkormányzatokat, illetve azok cégeit és intézményeit is. Szombathely Megyei Jogú Város konkrét példáján keresztül mutatom be, hogy mit jelentett a veszélyhelyzet első időszakában a védekezés megszervezése, milyen korlátozásokat kellett bevezetni a Polgármesteri Hivatalban, önkormányzati intézményekben és cégekben a dolgozók és az ügyfelek maximális biztonsága érdekében, milyen terheket rótt mindez a városi költségvetésre, milyen intézkedésekkel próbáltuk segíteni és védeni a helyi gazdaság szereplőit, segíteni a gazdaság újraindítását, és hogyan látjuk ezzel kapcsolatban a jövőt.

Dr. Fekete István

Hogyan írta át a Covid a vállalati működés szabályait különböző vállalati kultúrákban?

Tapasztalatok első kézből magyar, finn, orosz, holland, kínai vállalati kultúrákban. A vállalatok válaszai széles skálán mozognak, amelyek a társadalmi kontextustól és a vállalati menedzsmenttől függenek.

Horváth Zoltán

A Covid hatása a kreatív iparra a Szombathelyi Médiaközpont Nonprofit Kft. példáján keresztül

Az óra célja, hogy bemutassuk a kreatív ipar fogalmát, illetve az ezzel foglalkozó főbb tudományos kutatási irányokat. A Covid-járvány a kreatív ipar

területét különösen érintette, így kihatással volt a médiaiparra is. A szombathelyi Médiaközpont példáján keresztül a járvány lokális televíziókra és sajtótermékekre gyakorolt hatását fogjuk bemutatni.

Dr. Keller Krisztina – Dr. Kaszás Nikoletta

Turisztikai szolgáltatók válaszai a koronavírus-járványra – válságmenedzsment és -kommunikáció

A turizmus a legsérülékenyebb gazdasági szektorok közé tartozik, amelyben a krízisek sokszor előjel nélkül következnek be és súlyos károkat okoznak. Világszerte a teljes turisztikai szektort váratlanul érte a Covid19-járvány okozta válság, amellyel kapcsolatban átfogó vizsgálatot folytattunk 2020 tavaszán. Előadásunkban a szolgáltatók válságészlelését, valamint válságkezelési gyakorlatát vesszük górcső alá, különös tekintettel a koronavírus-járvány okozta kihívások kezelésére. Ennek keretében kitérünk egyrészt a korábbi válságok során szerzett tapasztalatokra, az azonosított kockázatokra és kockázatelemzésre, továbbá a válságtervvel való rendelkezésre is. Vizsgáljuk, hogy a koronavírus-járvány hatására milyen intézkedéseket fogantatosítottak a turisztikai szolgáltatók a fennmaradásuk érdekében, s miként élték meg az állami támogató intézkedéseket. Előadásunkban kitérünk továbbá arra is, hogy mennyiben változtatta meg a járvány a szolgáltatók értékesítési csatornáit, valamint miként tartották fenn a kapcsolatot a fogyasztóikkal, miben változott a marketingkommunikációjuk a válság során.

Szőke Viktória

A koronavírus-járvány hatása mezőgazdasági (növénytermesztő) vállalatok működésére

A koronavírus-járvány mindannyiunk életét, valamint a vállalkozások működését is egyik pillanatról a másikra felforgatta. Ez történt a mezőgazdasági cégek esetében is: az ellátási láncokban folyamatos problémák, szállítási fennakadások, sofőr- és kamionhiány voltak tapasztalhatók. Ennek ellenére a mezőgazdasági munkákat időben el kellett végezni, hogy aratni lehessen; a munkaerőhiányt kezelni kellett. Az előadás a 2020. márciusa óta a mezőgazdaságban felmerült problémákat és néhány lehetséges megoldást mutat be.

2) ALKALMAZKODÁS ÉS REZILIENCIA: LEHETSÉGES VÁLASZOK ÉS STRATÉGIÁK VÁLSÁGHELYZETEKRE

Bokányi Adrienn

A válságálló tudásgazdaság megteremtése Szombathelyen

A pandémiás helyzet új kihívások elé állította a gazdaságfejlesztés gyakorlatát. Egy város hosszú távú gazdasági stabilitásának megteremtéséhez válságálló, reziliens fejlesztési szemléletre és ennek gyakorlatba való átültetésére van szükség, a munkaintenzív ipari struktúra elmozdítására tudásintenzív irányba és a válságálló tudásgazdaság megteremtésére. Szombathely Megyei Jogú Város konkrét példáján keresztül mutatom be, hogy egy, az autóiipari gyártó nagyvállalatok döntő túlsúlya miatt jelenleg dominánsan munkaintenzív iparszerkezetű – ezért az automatizációs, digitalizációs, robotizációs folyamatokkal szemben komoly kitettséggel rendelkező – város milyen fejlesztési irányvonalakkal, kulcsprojekttel és együttműködési megállapodással képes tudásintenzív elemeket csempészni a munkaintenzív iparágba, továbbá ösztönözni egy új, tudásintenzív iparág – az egészségipar – megletelepedését.

Dr. Fekete István

Hogyan törjünk ki az anorexiás-lean álmokból egy szétiláló Covid-os világban?

A jól tervezett, beágyazott szabadság az egyeztetett kereteken belül biztosítja a kiszámítható vállalati működést és a rugalmas alkalmazkodást volatilis környezetben is.

„Nem snack, nem gumimaci, hanem rágógumi!” – Avagy mit tanulhatunk a milliárd éves hálózatos rendszerek sikeres túlélési stratégiáiból?

Dr. Juhász Zita

Koronavírus-járvány és árfolyamkockázat – megoldások és lehetőségek

A SARS-CoV-2 járvány kitörése óta a forint a magyar gazdaság viszonylatában lényeges valutákkal szemben jelentősen meggyengült, a gazdaság szereplőinek egy része számára pedig a nagyobb problémát a kilengések gyakorisága okozza. Felmerül a kérdés: az árfolyam alakulásának hátterében milyen mértékben áll a pandémia? Hogyan fejlődik napjainkban az

árfolyamelőrejelzés tudománya és hogyan lehet ezt a tudást felhasználni?
Az export- és import terén érintett vállalatok hogyan csökkenthetik veszteségeiket, vagy hogyan maximalizálhatják az ebből eredő nyereségüket?

Dr. Sipos Júlia

A krízis, mint normális állapot – avagy a kihívások motiváló ereje

Az egyén rezilienciája a váratlan helyzetekben nem választható el a kisebb közösségei, munkahelyi és civil életvilágától. A járvány kapcsán kiemelten fontossá vált a motiváció: a korábbi külső motiváció (munkahely szervező szerepe, kollégák hatása stb.) a járvány hatására átalakult és az egyén belső motivációja került középpontba. A motiváció lehetséges kontextusait és a motiváció forrásait mutatja be az előadás a „Keep calm...” kontextusában. Rámutat a megküzdési stratégiákra az állandósult krízisben, korunk „never normal” állapotában. Az előadásban módszerekről, a művészet és tudomány hőseiről is szó lesz, mert vezetőként, vagy más gazdasági aktorként támaszkodhatunk rájuk, mint motivátorokra, ha tetszik coachokra.

Szabó Richárd

SAP bevezetése online környezetben

2018-ban kezdődött az a projekt, amin a Covid csavart egy hatalmasat. Klasszikus projekt napok követték egymást: megbeszélés ... határidő ... státusz, megbeszélés ... határidő ... státusz. Kisebb, nagyobb tárgyalók, pót-székek, helyhiány, projektor probléma, elevator meeting-ek. Egyszer csak rendkívüli utasítás: egy hét múlva mindenki otthonról fog dolgozni! Eddig: 250 fő 1 helyen. Ezután 250 fő 250 helyen. Könnyítés: határidők nem változnak ... ! ... ? ... ! ...

3) A MUNKAVÁLLALÓKAT ÉRINTŐ KIHÍVÁSOK A DIGITÁLIS ÁTÁLLÁS SORÁN

Dr. Gregor Anikó

Munkavállalói hátrányok a koronavírus-járvány és a gondoskodási válság kontextusában – mire figyeljen a munkáltató?

A koronavírus-járvány következtében nyilvánvalóvá váltak a globális gondoskodási krízis tünetei. A nemek közötti munkamegosztás következtében a gondoskodási krízis tünetei nagyobb valószínűséggel jelennek meg a nők, így a női munkavállalók életében. Az előadás társadalmi, jóléti és közpolitikai kontextusban vizsgálja a felmerülő nehézségeket egy ritkán említett aktor, a munkáltató szemszögéből.

Klára Ágnes

Kihívások a turizmusban és a vendéglátásban a pandémia alatt és után. Hogy is lehet tovább?

A pandémia és a Covid19 felforgatta a hazai és a nemzetközi turizmus, vendéglátás területét. Új kihívásokat, új helyzeteket hozott, melyek a fokozatos újranyitásokat követően is erőteljesen éreztették hatásukat munkavállalói, munkaadói és vendégoldalon egyaránt. Előadásomban a pandémia alatti és utáni munkaerőpiaci, munkáltatói, gazdasági hatásokra és a megváltozott vendéigények átalakulására kívánok reflektálni.

Dr. habil. Kovács László – Szőke Viktória

A 4.0 és az 5.0 technológia hatása a munkaerőpiacra a koronavírus-járvány tükrében

A munkaerőhiány a koronavírus-járvány előtt is sok ágazatot érintett; a koronavírus-járvány intézkedései – a lezárások, utazási korlátozások és karanténok – azonban a munkaerőszervezéssel kapcsolatos számos új kontextust tártak fel. A munkaerőhiányra jelenthetnek részben megoldást azok a 4.0 és 5.0 fejlesztések, amelyek az iparban és a mezőgazdaságban jelenleg zajlanak. Az új technológiák – amellet, hogy megoldásokat kínálnak – a munkaerőpiac átrendeződéséhez is vezethetnek. Ezeket a folyamatokat mutatja be röviden az előadás.

Pató Gáborné Dr. habil. Szűcs Beáta

A jó vezető titka, avagy miért fontos az érzelmi intelligencia koronavírus-járvány idején

Te jó vezető vagy? Jó vezetővé szeretnél válni? Régóta és sokakat foglalkoztat a jó vezetés titka. Kiből válik jó vezető, mitől lesz egy vezető elismert, sikeres? Mi különbözteti meg a jó vezetőt, a kevésbé jó vezetőtől? Emberséges-e a jó vezető? Hogyan befolyásolta a pandémia a jó vezető ismerveit? Ebben az előadásban ezekről a kérdésekről is együtt gondolkodhatunk...

Pató Gáborné Dr. habil. Szűcs Beáta

Kompetenciák átrendeződése, a munkaerőpiacon – hazai és nemzetközi trendek pandémia idején

A pandémia átrendezte mindennapjainkat, amihez a munkahelyen és a magánéletünkben is alkalmazkodnunk kellett. Sokak karrier sokként élték meg a pandémiát, amit megfelelően kezelni szükséges. Ehhez olyan kompetenciakészletre volt és van szükségünk, ami a legjobb formánkat hozza ki belőlünk a tevékenységeink során. Ebben az előadásban, empirikus kutatási eredmények bemutatásával kerül sor a pandémia okozta kompetencia átrendezés bemutatására.

4) AZ ONLINE KÉSZSÉGEK ÉS KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE

Dr. Auer Tibor

Közös munkavégzés a digitális világban: kihívások és megoldások

Az előadás két fő témája a digitális munkakörnyezet és az általa kínált új lehetőségek a közös – akár nemzetközi – munkavégzésre. Az előadás első felében bemutatom, hogy milyen elemekből és hogyan épül fel egy olyan munkakörnyezet, ami lehetővé teszi, hogy szinte a világ bármely pontjáról hatékonyan dolgozhassunk. A második felében bemutatom egy rangos, többszáz fős nemzetközi konferencia szervezését, amit 11 másik társammal, négy kontinens hat országából bonyolítottunk le.

Az egyes eszközök bemutatásán túl az előadás célja egy gondolkodásmód bemutatása és átadása, amely figyelembe veszi a jelen kor, beleértve a járvány, és a digitális munkavégzés kihívásait és lehetőségeit; elsősorban személyes példákon keresztül.

Az előadás során szükség lesz internetkapcsolattal rendelkező telefonra vagy laptopra az interaktív részekbe (*Poll Everywhere*) való bekapcsolódáshoz.

Dr. Bokor Tamás

Digitális kommunikációs készségek mint a jövőképeség készségei (I-II.)

A kurzus a legfőbb digitális készségek mindennapi kommunikációnkra gyakorolt hatásait mutatja be. Rendszerbe foglalja azokat a legfontosabb digitális kompetenciákat, amelyek a „jövőképeség”, az egyre váratlanabb és turbulensebb helyzetekhez való alkalmazkodás zálogai. Alapvetése szerint a digitális készségek csak analóg készségekkel karöltve tudnak minket hatékonyan szolgálni.

Dr. Bokor Tamás

Mesterséges intelligencia az oktatásban és a továbbképzésben: vélekedések az automatizálás és a robotika oktatási célú alkalmazásáról

A virtuális színtereken zajló ember-ember interakciók mellett jócskán megnőtt az ember és gép közötti egyenrangú, szimmetrikus interakciók jelentősége. Mindezt felgyorsítja a mesterséges intelligencián alapuló ún.

diszruptív innovációk gyors terjedése. Ez a kurzus azt vizsgálja, hogyan fogadják a diákok és tanárok a „robotok”, „botok”, automatizált algoritmusok megjelenését az oktatási-tanulási folyamatokban.

Dr. Bóta András

A koronavírus-járvány hatása a mesterséges intelligencia fejlődésére

Az előadás keretein belül megismerjük mind a mesterséges intelligencia elért eredményeit, mind a kudarcait a koronavírus-járvány kezelésében. Az előadásban elsősorban az orvosi alkalmazásokkal fogunk foglalkozni, de kitérünk egyéb, többek között gazdasági alkalmazásokra is.

Csuk Csaba

Google szolgáltatások a gyakorlatban (levelezési csoportok, Google Drive alkalmazások megoldásai, űrlapkezelés)

A *Google* ingyenes szolgáltatási rendszerének bemutatása digitális oktatás és tanulás szemszögével, kiemelve a közös csoportos munkamegosztásokat megoldásokat: hírlevél(csoport) levelezés, űrlapok készítése, megosztások használata a *Google Office* rendszerében. Valós idejű online együttműködések, oktatási és tanulási felületek: *Classroom, Meet, Jamboard*.

Csuk Csaba

Office 365 szolgáltatások a gyakorlatban (Teams köré épülő alkalmazások, megbeszélések szervezése, OneDrive szolgáltatásai)

A *Microsoft Office 365* programcsomagra épülő fizetős, de az oktatásban résztvevő oktatók és hallgatók számára ingyenesen elérhető szolgáltatási rendszerének bemutatása a digitális oktatás és tanulás szemszögéből. Egy-másba ágyazott szolgáltatások a *Teams* keretében. Munkafolyamatok követése *Outlook, Todo, Planner* támogatásával. Megbeszélések, találkozások szervezése *FindTime* segítségével. Online közös munka az weben az *Office 365* programjaiban.

Csuk Csaba

A prezentáció új formái (videó szolgáltatások, animáció, új prezentációs alkalmazások)

Online videószerkesztési alapok, videók publikálása a neten (*Shotcut, Videopad, Youtube*). Előadások, prezentációk összefűzése videó szolgáltatásokban (*Panopto, Videotorium*). Animácókészítés online (*Powtoon*).

Dr. Ható Zoltán

Adatvizualizáció a Google Data Studio segítségével

A gyakorlati jellegű előadás során megismerkedünk a *Google Data Studio* használatával. Segítségével különböző forrásokból könnyen hívhatunk be adatokat. Ezután pedig egyszerűen készíthetünk táblázatokat, diagramokat, de különböző szűréseket is alkalmazhatunk a jelentések és dashboard-ok módosításához.

Dr. Ható Zoltán

Kép- és plakátszerkesztés online szoftverekkel

Ez a gyakorlati jellegű előadás bemutatja, hogyan lehet ingyenes, online alkalmazások segítségével képeket, plakátokat készíteni vagy fényképeket szerkeszteni. Kitérek rá, hogyan lehet jogtiszta felhasználni egy-egy fényképet, illusztrációt, grafikát (arra is, hogy hol találhatunk szabadon használható anyagokat). Ez a kezdőknek szánt előadás megmutatja, hogyan hozhatunk létre illusztrációkat és hogyan szerkeszthetjük fotóinkat online, ingyenesen és egyszerűen.

Horváth Zoltán

Mozgóképi kommunikáció és hatás

Az elmúlt évtizedben ismét előretört a képi kommunikáció. A fotók mellett a mozgóképek gyakorolnak jelentős hatást a befogadókra. Jelentősen átalakultak a mozgóképek közreadásának platformjai: a filmvászonról és a televíziókról átkerültek digitális eszközökre, táblagépekre, okostelefonokra. A közösségi médián keresztül ráadásul tömegesen készülnek mozgóképek

közlési céllal, vagy akár marketing szándékkal. Az előadáson a mozgókép-készítés gyakorlatának elméleti alapjairól lesz szó.

Szőke Viktória

Vállalati képzésekhez kapcsolódó feladatok készítése online környezetben

A koronavírus-járvány hatására egyre több tevékenység került online térbe. Számos vállalat dolgozói kényszerültek home office-ba. Ennek ellenére nem állhattak le olyan alapvető tevékenységek, mint a dolgozók oktatása sem. A nagyobb vállalatok saját oktatóprogramokkal már korábban képezték a munkavállalóikat, a kisebbek azonban, akiket felkészületlenül ért ezen a téren az online világba kényszerülés, nehézségekbe ütköztek. Erre a problémára jelenthetnek megoldást az ingyenes, online szoftverek. A kurzus során olyan egyszerűbb, ingyenes szoftvereket szeretnénk ismertetni a hallgatókkal, amelyek könnyen kezelhetőek, mégis látványosak, és hatékonyan tudják segíteni az online oktatást és tanulást.

Tátrai Annamária

Az adat az új olaj. De hol találjuk? – Nemzetközi összehasonlító adatforrásokról

Az interaktív előadás célja, hogy a hallgatók megismerjék azokat a szabadon elérhető, nemzetközi összehasonlító adatbázisokat, melyeket későbbi kutatásaik során is használhatnak.

Dr. Veszelszki Ágnes

E-mailtől a videóhívásig: üzleti etikett online (I-II.)

A pandémia hozta digitális átállás az üzleti életre is jelentős hatással volt. Mire figyeljünk, ha egy videokonferenciát készítünk elő vagy részt veszünk rajta? Milyen egy hatékony, jól megírt, tömör, de udvarias e-mail? Mit (ne) tegyünk munkahelyi csetcsoportban? Összességében: hogyan kelthetünk jó benyomást online munkahelyi közegben? Mindezeket foglalja össze a két-részes előadás.

WORKSHOPOK

Dr. Mihalik Judit

A digitális készségek haszna a munka világában

A digitális írástudás, bár kézenfekvőnek tűnik, nem azonos a digitális eszközök használatával, sőt, az online világban való otthonossággal sem. A formális és non-formális oktatás mégis egyaránt evidensnek tekintti, hogy ezek a készségek ma már szinte „velünk születettek”, és a munka világában is elvárásként tekintenek ezekre. Az eszközeink okosak – és vajon mi okosan használjuk-e ezeket?

A workshop célja, hogy olyan rétegekre, részletekre és aspektusokra is ránézzünk, elsősorban a gyakorlat szemszögéből, amelyeket valójában sehol sem oktatnak, de készségként mégis mindenütt elvárnak. Néhány példa: forráskritika és szerzői jogok az internetes tartalmak felkutatásában és felhasználásakor, a képek szerepe a digitális kommunikációban, tudatos kamerahasználat és online broadcasting a távmunkában, a business intelligence megoldások trendjei, az online toborzás és HR ügyfél oldala, munkahelyi és üzleti online kommunikáció, munkavállalói és ügyfél elégedettség, a munkáltató és alkalmazottjainak digitális lábnyoma, illetve annak tudatos alakítása, valamint a digitális integritás.

Székely Klára

A szervezeti kommunikációs rendszer elemzése és fejlesztése, különös tekintettel a krízishelyzetekre

A workshop a szervezeti kommunikáció kutatásának módszertanába vezeti be a hallgatókat azzal a céllal, hogy lássák a lehetőségeket a krízishelyzetben történő kommunikációs tevékenység elemzésére. A gyakorlati feladattal a teamben történő munkavégzés körülményeire, etikai szabályaira, a felelősségvállalás fontosságára fókuszálunk. A prezentáció szerepe a tartalmi követelményeken túl, hogy a hallgatók javítsák mind a kutatáshoz, mind a sikeres kommunikációs tevékenységhez szükséges kompetenciáikat.

Tátrai Annamária

Interaktív vizualizáció Tableau Public segítségével

Adatvizualizációs lehetőségek megismerése és készségek fejlesztése ingyenes szoftver segítségével. A workshop célja, hogy a hallgatók elsajátítsák a *Tableau Public* használatának alapjait az adatbázisok beolvasásától egészen az interaktív vizualizációk készítéséig, illetve azok publikálásáig.

Dr. Ziegler Zsolt

Pro és kontra érvek: A blockchain és a kriptopénzek átveszik a fiat devizák szerepét 2030-ig

Érveléstechnikai workshop, amelynek keretében a csapatoknak előzetes felkészülés után egy előre meghatározott, és manapság népszerű a blockchain és a kriptopénzek jelentősége mellett és ellen kell érvelniük követve a Karl Popper-féle vita szabályokat. Az érveléstechnikai workshop például rámutat, milyen formában lehet álláspontokat bemutatni és összevetni; illetve arra is rávilágít, hogy a klasszikus érveléstechnikában milyen eszközök megenyedettek és használhatóak.

ELŐADÓK

Dr. Auer Tibor

University of Surrey, Research Fellow

Auer Tibor a guildfordi University of Surrey kutatója, és azt kutatja, hogy hogyan lehet az agyműködést befolyásolni annak mérése és gépi tanulás segítségével. Vezeti és részt vesz több, kiértékelő (automatic analysis) és intervenciós (OpenNFT) szoftver fejlesztésében, melyek megkönnyítik a legjobbnak tartott és a legújabb agyi képalkotó módszerek alkalmazását. Közreműködik olyan nemzetközi kezdeményezésekben is, mint például a Brain Imaging Data Structure és a Neuroimaging Data Model, amelyek célja az agyi képalkotásból származó adatok leírásának, tárolásának és megosztásának szabványosítása.

Bokányi Adrienn

Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata, gazdaságfejlesztésért és városfejlesztésért felelős tanácsnok

Bokányi Adrienn a Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzatának gazdaságfejlesztésért és városfejlesztésért felelős tanácsnoka, a Gazdasági és Jogi Bizottságának elnöke, valamint a 2. sz. egyéni választókerület képviselője. Végzettsége bölcsész és közgazdász, jelenleg a Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola Regionális Tudományi Programjának PhD-hallgatója. Munkája és kutatási területe egybeesik, kutatási témája „A válságálló tudásgazdaság megteremtése Szombathelyen a poszt-Covid éra gazdaságfejlesztési gyakorlatában”.

Dr. Bokor Tamás

Budapesti Corvinus Egyetem, egyetemi docens

Kommunikáció- és médiakutató, tréner. Kutatási területe a digitális hálózati média és a társadalom viszonya, főként a digitalizáció oktatásra gyakorolt

hatása, valamint a mesterséges intelligencián alapuló diszruptív technológiák fogadtatása.

Dr. Bóta András

Lulea University of Technology, Postdoctoral Researcher

Bóta András informatikából doktorált, hálózatkutatással, adattudománnyal és mesterséges intelligenciával foglalkozik. Érdeklődési területe az előbbi tudományterületek orvosi alkalmazási, különös tekintettel a járványterjedés modellezésére.

Csuk Csaba

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Savaria Könyvtár és Levéltár, könyvtárvezető

A könyvtári munka mellett 15 éve foglalkozik e-learning keretrendszerekkel, digitális tananyagok építésének módszertani támogatásával. Képzéseket, továbbképzéseket tart oktatók és hallgatók részére a digitális pedagógiai eszközök használatáról. Munkatársaival videószoftvert (felvétel, szerkesztés, publikálás) nyújt a Savaria Egyetemi Központ előadásainak, rendezvényeinek rögzítése céljából.

Dr. Fekete István

FETIM-CONS Kft. alapító ügyvezetője, az ICG Integrated Consulting Group Kft. partner tanácsadója

Fekete István bányamérnök, geológus MSc és Külkereskedelem BA végzettséggel rendelkezik. Doktori disszertációjának címe: Ellátási lánc menedzsment és hálózattudomány – egy innovatív szintézis megalapozása. Munkatapasztalata: 12 év felsővezetői pozíciókban: gyárigazgató, operációs igazgató, globális igazgató, ügyvezető igazgató; 17 év ellátási lánc-, operációs és általános menedzsment területén; 8 év vezetési tanácsadás; 4 év külkereskedelem – és mindezek mellett némi tudomány.

Dr. Gregor Anikó

Eötvös Loránd Tudományegyetem, egyetemi adjunktus

Szociológiából doktori fokozattal (ELTE, 2015), Gender Studies-ből mesterdiplomával (CEU, 2011) rendelkezik. Kvantitatív és kvalitatív kutatásmódszertani kurzusokat tart, továbbá a nemek közötti viszonyok szociológiájának területén oktat bevezető szemináriumokat. Kutatási terepe a neoliberalizálódás hatása a nemek közti viszonyokra Kelet-Közép-Európában.

Dr. Ható Zoltán

Pannon Egyetem, tudományos munkatárs

Informatikus vegyészként végzett a Pannon Egyetemen, később kémia tudományágban doktori fokozatot szerzett ugyanitt. A Komplex Molekuláris Rendszerek Kutatócsoport (PE) tagjaként főleg molekuláris szimulációkkal foglalkozik. A tudományos munkában is használja az adatvizualizációt és a képszerkesztést, de a Tudomány a Kocsmában rendezvénysorozat plakátjainak készítése során vagy a Pannon Egyetem Egyetemünk című újságjának tördelőszerkesztői munkáiban is hasznosnak bizonyulnak ezek a képességek.

Horváth Zoltán

AGORA Savaria Kulturális és Médiaközpont Nonprofit Kft., ügyvezető igazgató

Művelődésszervező, alkalmazott nyelvész, andragógus és kulturális mediátor. Jelenleg a Széchenyi István Egyetem Regionális Doktori Iskolájának doktorandusza. 2022. januártól az AGORA Savaria Kulturális és Médiaközpont Nonprofit Kft. ügyvezetője. Óraadó oktatóként tanítja az ELTE Savaria Egyetemi Központ közösség-szervező szakos hallgatóit különböző elméleti és gyakorlati kurzusokon. Kulturális örökség szakterületen tagja a Szombathelyi Értéktár Bizottságnak.

Dr. Juhász Zita

Eötvös Loránd Tudományegyetem, egyetemi adjunktus

Közgazdaságtant és pénzügytant, vállalati pénzügyeket oktat. Közgazdaságtudományok tudományágban PhD fokozatot szerzett; okleveles közgazdász, közgazdász-tanár. Egyetemi oktatói pályáját 2000-ben kezdte. Érdeklődése, tudományos kutatásai homlokterében a makro- és nemzetközi pénzügyek állnak. A Magyar Tudományos Akadémia Jövőkutatási Albizottságának kiadványaiban is publikál.

Dr. Kaszás Nikoletta

Pannon Egyetem Nagykanizsa – Körforgásos Gazdaság Egyetemi Központ, főigazgató, egyetemi docens

A Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampuszán szerezte diplomáját Turizmus-vendéglátás (BA) alapszakon, majd Veszprémben Vezetés-szervezés (MA) mesterszakon végzett. Doktori disszertációját a határon átnyúló pályázati projektek projektmenedzsment specialitásaiól írta. 2010-ben a Magyar Turizmus Zrt. által kiírt „Az év turisztikai témájú szakdolgozata” felhíváson 2. helyezett.

Dr. Keller Krisztina

Budapesti Corvinus Egyetem, egyetemi docens

A Budapesti Corvinus Egyetem oktatója, a Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. kutatója, a Turizmusbiztonság kutatócsoport tagja. Kutatási területe elsősorban a turizmusbiztonság, különös tekintettel az egészségbiztonságra. Ezen kívül foglalkozik a turisztikai tervezés és termékfejlesztés kérdéseivel is.

Klára Ágnes

*Jufa Hotel Celldömölk – Aktív & Wellness Resort****, ügyvezető igazgató, szálloda- és kemping igazgató*

Több, mint 20 éve dolgozik a turizmus területén, de már gyermekora óta az idegenforgalom a mindennapi élete része volt. Külföldön és belföldön is ranglétrát végigjárva 2013 óta tevékenykedik szállodaigazgatóként.

Számára a szállodában töltött idő nem munka, hanem hivatás, elkötelezettség és leírhatatlan öröm.

Dr. habil. Kovács László

Eötvös Loránd Tudományegyetem, habilitált egyetemi docens

Alkalmazott nyelvész, az Eötvös Loránd Tudományegyetem habilitált egyetemi docense. Doktori disszertációjában fogalmi rendszerek hálózatos struktúráit elemezte, míg habilitációs kötetében márkanéveket vizsgált interdiszciplináris megközelítésben. Számos hazai és külföldi egyetem felkért oktatója, vendégelőadója; hazai és nemzetközi kutatócsoportok vezetője és tagja. Főbb kutatási területei a márkanévek, a szó- és a márkaasszociációk, valamint a kognitív reprezentációval összefüggő asszociációs és hálózatos struktúrák vizsgálata.

Dr. Mihalik Judit

Kommunikációs és vezetési szakember, kutató, egyetemi oktató

Mihalik Judit 2017-ben védte Ph.D. disszertációját a Budapesti Corvinus Egyetemen. 2018 óta vezet különféle kommunikációs, viselkedéstudományi, üzleti és menedzsment kurzusokat, a többi közt az International Business School budapesti campusán vagy a Milton Friedman Egyetemen. Erősége a hallgatók bevonása, az aktív részvételt kívánó szemináriumi, tutorial jellegű oktatás. Kutatóként érdeklődése hasonlóan diverz: a fentiekén kívül a közösségi médiával, a globális akadémia geopolitikai összefüggéseivel, valamint oktatás-módszertani kérdésekkel foglalkozó projektekben is részt vesz.

Pató Gáborné Dr. habil. Szűcs Beáta

Eötvös Loránd Tudományegyetem, habilitált egyetemi docens

A Humán Szakemberek Országos Szövetségének elnökségi tagja, a Veszprém Megyei Kereskedelmi és Iparkamara Humán Klubjának elnöke, az MTA VEAB Logisztikai Munkabizottságának elnöke. Több éves versenyszféra munkatapasztalata mellett, két évtizedes egyetemi oktatói-kutatói tapasztalattal rendelkezik. Kutatási szakterülete a kompetenciamentés, az emberi erőforrás menedzsment, és az emberközpontú munkaköri leírások, valamint az ellátásilánc-menedzsment és a logisztika.

Dr. Szabó Júlia (Sipos Júlia)

tudományos újságíró, egyetemi oktató

A Magyar Rádió Tudományos Szerkesztőségének munkatársa, majd számos felsőoktatási intézmény oktatója. PhD dolgozata média tartalom elemzés témájából született, az ELTE TáTK Szociológiai Doktori Iskolájában. Sokszínű kulturális feladatai a Budapesti Corvinus Egyetemhez, oktatói feladatai a Károli Gáspár Református Egyetemhez, az ELTE tudományos műhelyeihez kötik. Sipos Júliával a hagyományos ismeretterjesztés felületein is találkozhatunk, moderátorként, vagy alkalmanként előadóként.

Szabó Richárd

MÁV Szolgáltató Központ Zrt. – logisztikai szakmai irányító

15 éve dolgozik a MÁV anyagellátási területén, az utóbbi 5 évben a MÁV Csoportnál SAP bevezetési projektekben. Főbb feladata volt a csoportszintű beszerzés-tervezési, az igénylési, a készletgazdálkodási, a raktározási és a számlabefogadási folyamatok implementálásának irányítása, jelenleg pedig a folyamatok továbbfejlesztésének vezetését látja el.

14 éve oktat logisztikát közép- és felsőfokú oktatási intézményekben, illetve szakmai vizsgáztatási tevékenységet is végez.

Székely Klára

Eötvös Loránd Tudományegyetem, egyetemi adjunktus

Székely Klára 1984 óta dolgozik a jogelőd intézmények, valamint az ELTE szervezeti keretei között. Társadalomtudományi, neveléstudományi, egészség tudományi, gazdaságtudományi végzettségekkel rendelkezik. Fő oktatási területei: kommunikáció, politológia, marketing. Fő kutatási területei: interperszonális kommunikáció, szervezeti kommunikáció, politikai marketing, turizmus marketing, vallási turizmus. Publikáció ezekben a témákban jelentek meg.

Szőke Viktória

Eötvös Loránd Tudományegyetem, egyetemi tanársegéd

Szőke Viktória geográfus és közgazdász. Az ELTE TáTK Savaria Gazdálkodástudományi Tanszékének tanársegédje, a PTE Földtudományok Doktori Iskola doktorjelöltje. Kutatási területe a gazdaságföldrajzi hálózatok elemzése, illetve térelemzési és telephelyválasztási modellek vizsgálata. 14 év versenyszférabeli tapasztalattal (4 év banki, 8 év mezőgazdasági), több éves felsőoktatási gyakorlattal rendelkezik.

Tátrai Annamária

Eötvös Loránd Tudományegyetem, egyetemi tanársegéd

Tátrai Annamária, az ELTE, Társadalomtudományi kar, Statisztika Tanszékének tanársegédje. Kutatási területe a szegénység és anyagi depriváció, valamint ennek területi különbségei Magyarországon. Emellett statisztikusként számos projektben vesz részt elemzőként, tanácsadóként.

Dr. Veszelszki Ágnes

Budapesti Corvinus Egyetem, tanszékvezető egyetemi docens

Nyelvész, közgazdász, kommunikációkutató. A Budapesti Corvinus Egyetem Kommunikáció és Szociológia Intézetében működő Kommunikáció- és Médiatudomány Tanszék tanszékvezető egyetemi docense. Kutatási területei: digitális kommunikáció; a marketing és a nyelvészet kapcsolódási lehetőségei (marketingvizsgálat); újabban a tudománykommunikáció, illetve az énmárkázás, protokollkommunikáció.

Honlap: www.veszelszki.hu.

Dr. Ziegler Zsolt

Eötvös Loránd Tudományegyetem, egyetemi adjunktus

Ziegler Zsolt 2004-ben a Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Karán, filozófia szakán kezdte tanulmányait. Ezt követően “visiting student” volt a Torontói Egyetemen, majd a Central European University-n egyéves MA filozófia programot végzett el. A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi

Egyetem, Filozófia és Tudománytörténet doktori iskolájában szerezte Phd. fokozatát. Fő kutatási területe a döntéelméletek és a heurisztikák.

HALLGATÓI TANULMÁNYOK

A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY HATÁSA AZ ÉPÍTŐIPARRA

BÁNHIDI ANNA BEATRIX – BÁNYAI BOGLÁRKA – ECKER NINETT

1. Bevezetés

Dolgozatunkban a koronavírus hatását vizsgáljuk az építőiparra. Azért választottuk ezt a témát, mert úgy véljük, ez egy kiemelkedő nemzetgazdasági ágazat, mellyel előbb-utóbb mindannyiunknak lesz személyes kötődése: felújítás, lakás- vagy házvásárlás, építkezések alkalmával. Az építőipar helyzete, teljesítőképessége és az alapanyagok ára alapjaiban határozhatja meg lehetőségeinket, valamint hazánk GDP-jére gyakorolt hatása sem elhanyagolható.

Az építőipart jelenleg sokféle hatás éri: koronavírus, alapanyagárak növekedése, vámviták, új elvárások újjépítésű lakóingatlanokra és az orosz-ukrán háború. Így tehát a Covid19 gazdasági hatása önmagában nehezen vizsgálható, de megpróbálunk – az átfogó kép mellett – kiemelten a pandémia következményeivel is foglalkozni.

2. A Covid19

A légzőszervi megbetegedéseket okozó SARS-CoV2 nevű koronavírus 2019-ben jelent meg Kínában, majd 2020-ban globálisan is elterjedt. Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) pandémiát hirdetett ki, az ezzel összekapcsolódó lezárások pedig szinte az összes gazdasági ágazatot jelentősen megviselte. Magyarországon március 11-én hirdették ki az országos veszélyhelyzetet (40/2020 Kormányrendelet 2020). Március 18-án a kormány bejelentette gazdaságot is érintő intézkedéseit: ezek közé tartozott a magánszemélyeket és vállalkozásokat is érintő hitelmoratórium, a fogyasztási hitelek THM-jének maximalizálása 2020 év végéig, a turizmus, a vendéglátás, a szórakoztatás, sport és kultúra területén a munkáltatók járulékfizetési kötelezettségének elengedése a II. negyedév végéig (Wikipédia

2022. Covid19-koronavírus-járvány Magyarországon; az első hullámmal kapcsolatban vö. Kovács 2020).

3. Az építőipar szerepe a nemzetgazdaságokban

Az építőipar egy gyűjtőfogalom, amely alatt azokat az iparágakat értjük, melyek az épített tereket hozzák létre a társadalom számára (Wikipédia 2020. Építőipar). Magyarországon stratégiai ágazatnak tekinthető, a nemzetgazdaság szempontjából sok másik területhez kapcsolódik. Növekedése a GDP növekedéséhez is hozzájárul, de ez a növekedés függ a megrendelések számától, volumenétől. Elsősorban lakossági építkezésekről beszélhetünk, de a vállalati szektor és a kormányzati fejlesztések is jelentős mértékben hozzájárulnak mértékéhez. A kormányzatok stratégiai távú terveiben mindig található olyan terület, amely az építőipar bizonyos szektorát érinti (Weltherné Szolnoki – Badak – Nagy 2021).

3.1 Az építőipar helyzete a koronavírus-járvány előtt

3.1.1 Nemzetközi áttekintés

A KSH adatait vizsgálva, egy 2018-as kutatás alapján, az Európai Unióban és az eurózónában az építőipar súlya, a hozzáadott érték arányában megváltozott. Magyarországon az építőipar 5,5 %-kal részesedett a nemzetgazdaság hozzáadott értékéből. Az Európai Unió építőiparából Németország 20%-ban, Franciaország 16%-ban, Magyarország 1% alatt részesedett a nemzetgazdaság hozzáadott értékéből.

Az Európai Unió és az eurózóna építőipari termelése 2015 óta minden évben emelkedett. Bővült a termelés 2019-ben is, előbbiben 2,6%-kal, az utóbbiban 1,8%-kal. De megfigyelhető volt csökkenés is, a nagyobb tagállamok közül, Spanyolországban (KSH Helyzetkép az építőiparról 2019, 2020).

3.1.2 Az építőipar helye a nemzetgazdaságban

A bruttó hazai termék, vagyis a GDP, azt mutatja, hogy Magyarország 2018. évi 5,1%-os növekedése után, 2019-ben 4,9%-kal emelkedett tovább az előző évihez képest. A volumennövekedést 1,0 százalékponttal növelte meg az építőipar teljesítménybővülése. Az építőipar bruttó hozzáadott értéke változatos volt az elmúlt évtizedekben. 2015-ig folyó áron számítva 3,9-5,8% között változott, 2016-ban azonban a termelés visszaesése miatt 3,6%-ra csökkent, majd jelentős emelkedés következett, ezt folytatva 2019-ben 6,5%-ra növekedett a termelés bővülésének köszönhetően (KSH Helyzetkép az építőiparról 2019, 2020).

3.1.3 Az építőipari vállalkozások számának alakulása

Az építőiparban tevékenykedő vállalkozások száma 2009 és 2013 között folyamatosan csökkent, ami a termelés visszaesésével magyarázható. Azonban 2014-től emelkedés következett, amit még a 2016. évi nagyarányú termelés visszaesés sem rázott meg, és 2017 végén már 67 ezer vállalkozás működött az építőiparban. A regisztrált cégek száma tovább nőtt, köszönhetően az újonnan indulók gyors gyarapodásának. 2018-ban 102,4 ezer, 2019 végén már 114,5 ezer vállalkozást tartottak nyilván az építőiparban. Utóbbi évben 20,3 ezer vállalkozás alakult, és 8,7 ezer szűnt meg. Fontos megnézni, hogy a nemzetgazdaság egészéhez hasonlóan, az építőiparban is a kis- és középvállalkozások száma dominál. Az elmúlt évek adatai alapján, az önálló vállalkozások száma gyorsan növekedett, és az összes építőipari vállalkozás több, mint felét tették ki. A munkáltatók 90%-ának 5-nél kevesebb alkalmazottja volt. A nagy szervezetek, akik legalább 50 főt foglalkoztatnak, 1% alatti számban találhatóak meg (KSH Helyzetkép az építőiparról, 2019 2020).

3.1.4 Foglalkoztatás az építőiparban

A lakossági munkaerő-felvétel adatai alapján 2019-ben, a nemzetgazdaság egészében foglalkoztatottak számának 7,6%-át tette ki, az építőiparban tevékenykedő 343,3 ezer fő. Ezen belül a férfiak 13, valamint a nők 1,3%-át alkalmazták az építőiparban.

Az szektor havi bruttó átlagkeresete 2019-ben 13%-kal nőtt, de továbbra is jelentősen kisebb volt a nemzetgazdasági átlagnál. Számszerűsítve a bruttó átlagkereset 287,9 ezer forint volt, a fizikai foglalkozásúak 230,9, míg a szellemiek 430 ezer forintot kerestek. Azonban fontos megemlíteni, hogy két ágazatban, az út, vasút építés és a közműépítés ágazatban foglalkoztatott szellemi és fizikai dolgozók bére a nemzetgazdasági átlag felett voltak (KSH Helyzetkép az építőiparról, 2019 2020).

3.1.5 Termelői árak

A több éven át tartó mérsékelt áremelkedés 2017-ben gyorsult fel, 2019-ben az építőipar termelői árai átlagosan 9,7%-kal emelkedtek. 2019 folyamán valamennyi ágazatban jelentősen nőttek az árak, legnagyobb mértékben azonban az épületek építésében. A leginkább a nagy- és kiskereskedelmi épületek árai nőttek, százalékbán kifejezve 11%-kal. Átlagosan növekedett a lakóépületek árai, és legkevésbé emelkedett a távolsági csővezetékek, távközlő és elektromos hálózatoké. Az árak alakulása a kereslet élénkülésével és a költségek növekedésével magyarázhatóak (KSH Helyzetkép az építőiparról, 2019 2020).

3.2 Az építőipar helyzete 2020-tól kezdődően

A járvány Közép-Kínában, Vuhanban robbant ki 2019. decemberében. Legfőbb problémát az jelentette már a kezdeti időkben is, hogy a korábbi SARS megbetegedésekkel ellentétben, amelyet helyileg jól kezeltek, a Covid19 az egész földet érinti, nem válogat országok között, legyenek azok gazdaságilag akármennyire is fejlettek. Vuhan gazdasági, piaci és technológiai központ, így tehát a kezdeti lezárások rögtön érezhetőek voltak az ellátási láncban. Erre jó példát nyújt a dolgozatunk második felében található Vas megyei cégekkel készült rövid interjú: egyikük kivitelezéséhez elengedhetetlen terméket Vuhanban gyártják, a felhalmozott készletek kiürülése után azonnal megállt a munkavégzés (Prosperis Alba 2020).

Kína után a vírus a G7-es országokban terjedt: az Egyesült Államok, Japán, Németország, Nagy-Britannia és Franciaország, valamint Olaszország mind benne van a 10 legsúlyosabban érintett országok között – nem elhanyagolható módon ez a lista majdnem megegyezik a világ tíz legnagyobb gazdaságának listájával is. Ezek az országok adják ki a világ keresletének és kínálatának (GDP) 60%-át, a világ termelésének 65%-át és a világ feldolgozóipari exportjának 41%-át (Baldwin–Weder di Mauro 2020: 8-9).

A globálissá vált világ pedig a hatásoknak megfelelően reagált: a vírus ez előbb említett országok után rohamosan is elkezdett terjedni, a globális ellátási láncok működése megszakadt. A lezárások miatt nem tudtak termelni, a láncok helyreállása a mai napig problémákat szenved (Prosperis Alba 2020).

3.2.1 Nemzetközi áttekintés

Magyarországon az építőipar 5,5%-kal részesedett 2020-ban a hozzáadott értékből a nemzetgazdaságban. Ez Európai Unió viszonylatban az átlag intervallum felső határán helyezkedik el, de a visegrádi országok között a legalacsonyabb érték. Az EU-n belül Németországban és Franciaországban teljesít legjobban ez a nemzetgazdasági ág, előbbi 27, utóbbi 16%-on teljesített. 2015 és 2019 között növekvő érték tapasztalható az építőipari termelésben, de 2020-ban az ismert okok miatt az Európai Unión belül jelentős csökkenés volt tapasztalható 2019-hez képest. Németország még így is képes volt növelni termelését 2,6%-kal, de Franciaországban 15%-os csökkenés látható. Magyarország volumenváltozása -9,2%-os volt (KSH Helyzetkép az építőiparról 2020).

Németországban 2021 áprilisától a szükséges anyagok nem álltak rendelkezésre a német építőipari vállalatok számára a lezárások és termelési leállások miatt, így veszteségek léptek fel. A súlyos anyagihiány odáig vezetett, hogy az érintett vállalatok aránya meghaladta a 45 százalékot, de ez 2022. januárjában már csökkenést mutatott. 2021. év alapján, azok a vállalatok, amelyeknek 20 főnél több munkavállalót foglalkoztattak a forgalma nominálisan 1 százalékkal emelkedett, de ha reálértékét tekintjük akkor pedig 5,6 százalékkal csökkent a forgalma. Németországban, ha a lakásoknak az építését vesszük figyelembe akkor 5

százalékkal, viszont az utépítéseket az kicsivel kevesebb százalékban mindössze 4,6 százalékkal esett vissza (Juhász 2022).

Az Egyesült Államokat sem kímélte az építőipar területén a koronavírus-járvány. Amerikában jellemzően fából készítik el az ingatlanokat, a járvány hatására ennek az alapanyagoknak az ára is megemelkedett. Ennek egyik oka, hogy csökkent a fakitermelés és annak a feldolgozása is, a másik oka a déli államokban fel lépett munkaerőhiány (Váczi 2021). A járvány miatt megnőtt az elvándorlás a nagyvárosokból a ritkán lakott területek felé. A 2020-as év novemberében az Egyesült Államokban 3,8 százalékkal emelkedtek meg az építőipari kiadások (Mandiner 2021).

Kína alapjaiban rengett meg a Covid19 hatása miatt, jelenleg is komoly problémákkal szembesül: 2021-ben veszély fenyegette az építőipart, mivel a nyersanyagok rohamosan drágulni kezdtek. A nyersanyagok és az építőipari termékek az acél, a bitumen és a cement exportja lassult a járvány és a járvány elleni intézkedések következtében. Mivel Kína biztosítja a világ acéltermelésének az 50 százalékát, így ennek visszatartása teljesen működésképtelenné tenné az építőipart. A Covid miatti intézkedések, a határlezárások megnehezítették minden ország számára a nyersanyagoknak a beszerzését (Kovács 2021). Jelenleg újabb gócpontok kialakulása miatt a helyreállítás, újra járvány előtti szintre rendeződés nehezen megy az országnak.

3.2.2 Az építőipar helye a magyar nemzetgazdaságban

2020-ban a járvány következtében, valamint a nagy állami projektek kifutásával és annak következtében az építőipar bruttó hozzáadott értéke 9,4%-kal csökkent a KSH szerint, ezzel pedig megszakadt az a hároméves trend, hogy a nemzetgazdasági teljesítményt folyamatosan növeli az építőipar. A GDP volumenét az építőipar 0,5 százalékponttal csökkentette. Az építőipar beruházásai is csökkentek, ez leginkább az importból származó gépekhez köthető beruházásokban jelenik meg (KSH Helyzetkép az építőiparról 2020).

3.2.3 Az építőipari vállalkozások számának alakulása

A koronavírus egyszerre befolyásolja a globális piacot, az anyagokat és a munkaerőt, a vállalatok likviditását és a projektek megvalósulását, az ellátási láncok megszakadását, így jelentős hatással van az építőiparra (Pénzcentrum 2020).

A KSH adatai szerint 2020 végére 124,3 ezer vállalkozás volt az építőiparban, ami 9%-os növekedés 2019-hez képest úgy, hogy 8,4 ezer vállalkozás meg is szűnt ezen idő alatt. Alapvetően elmondható, hogy a kis- és középvállalkozások jelentős túlsúlya jellemzi a nemzetgazdaság egészéhez viszonyítva az építőipart. Az 50 fős szervezetek aránya 1% alatt maradt, a vállalkozások 90%-ának 5-nél kevesebb alkalmazottja van. Az önálló vállalkozók aránya 55% körüli 2020 végére, ez az elmúlt 5 év alatt 12 százalékpontos növekedést jelent. A vállalkozások 72,4%-a speciális szaképítési ágazatban tevékenykedik, ezeknek a

vállalkozásoknak 41,5%-a pedig épületgépészettel foglalkozik (KSH Helyzetkép az építőiparról 2020). Viszont a cégfluktuáció jelentős az építőiparban: 2020-ban 16,87%-os volt (Weltherné Szolnoki – Badak – Nagy 2021).

3.2.4 Foglalkoztatás az építőiparban

2020-ra elmondható, hogy az építőipari foglalkoztatás növekedett 0,2%-kal, azaz már 157,1 ezren dolgoznak ebben a nemzetgazdasági ágban. De a nemzetgazdaság egészére nézve a leépítések miatt 3,4%-os csökkenés tapasztalható 2019-hez képest. Az építőiparban a munkavállalók száma az épületek telepítése és a speciális szaképítésben emelkedett meg (0,1 és 1,8%).

Az építőiparra a férfiak túlsúlya jellemző: 2020-ban 92,1%-os az arányuk. A bruttó átlagkereset 11,4%-kal növekedett az előző évhez képest. Még így is jelentősen kevesebb, mint a nemzetgazdasági átlag, egészen pontosan 20,5%-kal, így pedig a gazdasági ágak rangsorában utolsók között foglal helyet. Ennek oka, hogy a fizikai foglalkoztatásuk aránya magas az ágazatban, de a szellemi foglalkoztatásuk is átlag alatt keresnek. Vasút építése és közműépítés alágazatban viszont mind a fizikai, mind a szellemi foglalkoztatásuk átlag felett keresnek – az építőipar egészéhez viszonyítva, de a nemzetgazdasági átlagot is felülműlják (KSH Helyzetkép az építőiparról 2020).

A korábban is fennálló szakemberhiányt a vírus nyilvánvalóan nem oldotta meg, sőt tovább mélyítette. Az építőmunkások 5%-a, azaz 15 ezer ember külföldiként vállalt állást, a vírus megjelenésekor hazatért. Ezt némileg ellensúlyozza, hogy a külföldön dolgozó magyarok közül 5 ezren hazatértek szintén hasonló okokból (Pénzcentrum 2020).

Elmondható, hogy a külföldi munkavállalók az első hullám után visszatértek Magyarországra, szeptemberben már nem volt megállás még az újra felfutó számok miatt sem. Ugyanez igaz viszont fordítva is: a járvány kezdetén hazatérő, építőiparban dolgozók nagy része 2020 nyarán visszatért Nyugat-Európába. Elenyésző azok száma, akik maradtak és itthon vállaltak munkát (BKIK 2020).

3.2.5 A termelési volumen alakulása

2020-ben a rendelésállomány jelentősen visszaesett a Covid19 miatt: több mint 20%-os csökkenést tulajdonítanak neki a rendelésállományban. A pénzügyi helyzet is megváltozott elsősorban a települési önkormányzatoknál, tehát a hozzájuk kapcsolható építési megrendelések szintén jelentősen visszaestek (BKIK 2020).

2020. II. negyedévében 30%-kal esett vissza az elkezdett kivitelezések értéke az építőiparban. A számokat azonban fenntartásokkal kell kezelni, mert az I. negyedévben indult több olyan állami finanszírozású projekt, amely jelentősen megemelte az értékeket: M3-as metró felújítása és a gödi Samsung beruházás során következő üteme is ekkor kezdődött el (Epfa 2021).

2020-ban az építőipar termelési volumene 4270,4 milliárd forint volt, amely 9,1%-kal kevesebb, mint az előző évben. Májusban válik láthatóvá a koronavírus-járvány hatása: a termelés 17,4%-kal esik vissza. Az év hátralevő részében – november kivételével – 2019-hez képest elmaradás tapasztalható. A meghatározó területeken, mint az egyéb építmények építésén belül az út- és vasútépítés, amely az alágazat 60%-át teszi ki, 17,6, míg az alágazat 25%-át kitevő közműépítés 15,9%-kal maradt el 2019-től.

Csak a legalább 250 főt foglalkoztató szervezetek tudták növelni termelésüket. Esetükben 4,9%-os emelkedésről beszélhetünk. A 50-249 fős szervezetek termelése 12,8%-kal, a 10-49 fős szervezetek termelése 17,8%-kal, a 10 főnél kevesebbet foglalkoztató vállalkozások termelése 6,2%-kal csökkent 2019-hez képest. A termelési volumen terület szerinti eloszlása szerint legnagyobb visszaesés Győr-Moson-Sopron és Vas megyében történt (23 és 20%) 2020-ban 2019-hez képest (KSH Helyzetkép az építőiparról 2020). Az építőipar a válság idején is a legdinamikusabban fejlődő és növekvő ág tudott maradni. Már 2020-ban is a szektor további fellendülését jósolták a szakértők (Szepesi–Pogácsás 2020).

2021. decemberében már biztatóbbak a számok: előző év azonos időszakához képest 29%-kal emelkedett az építőipar volumene. Eközben az építőipar termelői árai is emelkedtek, átlagosan 11,4%-kal (KSH Építőipar 2022).

Elmondható azonban, hogy az alapanyagok árának emelkedése jóval nagyobb problémát jelent a vállalatoknak, mint a védekezéshez szükséges eszközök beszerzése (Szepesi–Pogácsás 2020). A már korábban is említett globálissá válás, valamint az, hogy többek között Kína és Olaszország is leállította a termelési ágazatát az első hullámban, jelentős és gyors csökkenést eredményezett az építőanyagok esetében. Tehát azok a vállalatok, amelyek ezen országokból származó árukkal és alapanyagokkal dolgoznak, magasabb költségekkel fognak szembesülni a kereslet-kínálat elve miatt. Mindeközben az árfolyamváltozások is hatással vannak az importált termékek esetében. A szerződések megkötésekor a vállalkozások ezekre a többletdíjakra nem számoltak, így ez is nehezíti a helyzetet (Pénzcentrum 2020). Az alapanyag-ár emelkedések miatt csak 2021. áprilisáig lehetett tartani az eredeti szerződéskötések miatti árakat, hosszútávú projektek esetében a szerződési összeg módosítása várható (Világ gazdaság 2021). 2021-ben a koronavírus-járványon kívül az amerikai-kanadai vámvíta miatt Európára zúdult a túlkereslet, elkezdődött a keleti nyitás is: jelentősen megnövekedett a Romániából, Ukrajnából, Oroszországból és Fehéroroszországból rendelt építőfa importja. A belső piacot azonban a növekvő alapanyagárak ellenére (építőfaárak közel 400%-os emelkedése) a hazai piac növekszik, mert a falusi CSOK, a zöldhitelek pörgeti a piacot. Az építőfából azonban hiány várható, mert nagyobb arányban vált kötelezővé új építésű házak esetében klímasemlegessége miatt (Világ gazdaság 2022). 2021 első felében az építőanyagok ára drasztikusan emelkedése sem csökkentette az építkezések számát: a járvány első két hullámának lecsengésével a korábban elhalasztott projektek is folytatódtak vagy elkezdődtek, és emiatt az amerikai, kínai és európai piacon egyszerre alakult ki hatalmas kereslet, valamint szintén a pandémia miatt az építőanyagok-gyártása leállt, hiány alakult ki. E kettő hatás összességének

eredménye, hogy az építőanyagok ára hirtelen és nagymértékben emelkedett. A szakértők rámutattak arra, hogy a tendencia más európai országokban is megfigyelhető, tehát a Magyarországon kialakult helyzet nemcsak a CSOK vagy az otthon-felújítási program eredményeképpen alakult ki a megnövekedett hazai kereslet miatt (BKIK 2021). A kiszámíthatatlanságot növeli, hogy a tűzések a gyorsan változó árak miatt már 1-2 napos árakat vezetnek be, így pedig a kivitelezők is csak 1-2 hetes árajánlatot tudnak adni a megrendelőknek (BKIK 2021).

2020. szeptemberében a szakemberek jelentős problémának érzékelik a szakemberhiányt (60%), magát a járványt (41%) és a megrendelések hiányát (41%). Romlott a fizetési fegyelem is: a számlaértékek 18-20%-a nincs kifizetve, de 98%-os valamikori kifizetésben bíznak a kivitelezők (BKIK 2020). Az építőipari lánc tartozások 2021-re 8%-ra nőtt. Ez a szám 2020-ban még csak 4% volt. Késedelmes fizetésnek nevezzük, ha az ügyfél 30 napon túl egyenlíti ki tartozásait. az Építési Vállalkozók Országos Szakszövetsége (ÉVOSZ) szerint 360 milliárd forintot késve fizetnek meg a teljesítésért, az építési piacon a koronavírus-járvány hatására romlott a megrendelők pénzügyi fizetési fegyelme. Az építési vállalkozók arra számítanak, hogy 180-200 milliárd kerül a lánc tartozások körébe 2022-ben, ha nem javulnak a tendenciák (Kovács-Angel 2021). A KPMG 2021-es felmérése szerint a megkérdezett cégek 37%-a szenvedett el valamilyen határidős csúszás vagy költségvetés túllépést, míg a cégvezetők 60%-a úgy érzi, hogy a korábbi gyakorlatnál mélyrehatóbban kell elemezni a kapcsolatokat akár cégszinten, akár projektek szintjén (KPMG 2021).

Pozitívum, hogy az informatikai eszközök használata bővült a napi használatban a szektorban, valamint javult az irányítás és munkaszervezés hatékonysága (Kovács-Angel 2021). A digitalizáció 2020-ban elérte az építőipart is: több olyan megoldás is megjelent a fizikai jelenlét csökkentésére, melyre korábban csak elvétel volt példa. A 360 fokos fényképezési technológia lehetővé tette az épületek ellenőrzését, megtekintését (Pénzcentrum 2020). A járvány hatására a tervező mikro vállalkozások tervezési hálózatokba kezdtek el tömörülni (AzÜzlet 2020).

Az építőipari vállalkozások a magyar átlaghoz képest kisebb arányban éltek a hitelmoratórium lehetőségével, ennek oka a kisebb gazdasági visszaesésben, valamint a lakossági megrendelők fizetőképességében található (Weltherné Szolnoki – Badak – Nagy 2021).

A koronavírus miatti negatív hatásokat az építőiparban enyhítette a megváltozó ingatlanpiaci igények: a korábban panellakásban élők erőteljes igényt mutatnak olyan lakások iránt, amelyek terrasszal rendelkeznek vagy sorházi, esetleg kertes házakba költöznének. A CSOK és az új építésű ingatlanokra vonatkozó 5 %-os kedvezményes lakás-ÁFA nemcsak a lakosságnak ad segítséget, hanem jelen helyzetben az ágazatnak is (Ezermester 2021).

Az építőiparra pozitív hatással lehet a 2021-ben érvényes, új lakóingatlanokra vonatkozó 5%-os ÁFA alkalmazása, a CSOK igénybevétele esetén visszaigényelhető áfa és illetékmentesség, a tetőtér-felújítási program, az otthon-felújítási támogatás és hitel, a Gazdaságvédelmi Akcióterv beruházási támogatásai, EU-források felhasználása (Szabó 2021).

Végezetül pedig a védelmi intézkedésekre kitérve: az építőiparban is márciusban kerültek bevezetésre olyan rendelkezések, amelyek a járvány terjedésének csökkenését hivatottak előidézni. A brigádok kisebb csoportokban érkeznek a kivitelezés helyszínére, a projekteken a kézfertőtlenítés lehetősége biztosítva van. A brigádok egymástól – lehetőség szerint – elkülönülve dolgozzanak, a személyes szakmai egyeztetések száma a lehető legkisebb, a távolságtartás elvárt (BKIK 2020).

4. A koronavírus hatása Vas megyei építőipari cégekre

Az alábbiakban három, Vas megyei központtal rendelkező építőipari vállalkozás pandémiás gyakorlata kerül bemutatásra.

A cég: vasúti tervező és kivitelező vállalatcsoport tagja. A tervezés Vas megyében történik, míg a kivitelezés országszerte. Állami megrendeléseket teljesít. 10-15 fő közötti foglalkoztatás.

B cég: építőipari vállalkozás. A tervezés Vas megyében történik, kivitelezés elsősorban a Nyugat-Dunántúli régióban. Főképpen magánszemélyek és vállalatok megrendeléseit teljesítik. 25-30 fő foglalkoztatása.

C cég: építőipari vállalkozás. Fő profilja a vasúti környezetben való kivitelezés. Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. által meghirdetett állami beruházások megvalósítása országszerte. Legalább 100 fő foglalkoztatása.

Milyen koronavírussal kapcsolatos intézkedések voltak a cégnél, amelyek a munkavállalók mindennapjait is érintették?

A: A tervezőirodában elrendelték a kötelező maszkviselést és a kézfertőtlenítő használatát. Az eszközöket a vállalat biztosította. A lehetőségek függvényében bevezették az otthoni munkavégzést – elsősorban családi helyzettől függően (kisgyermekes szülők esetében). Mindazonáltal utóbbi rendelkezés bevezetése erősen szubjektív alapokon nyugodott a vezetőség részéről.

B: Mivel a munka nagyrészt a szabadban zajlik, így nem volt elrendelve kötelező maszkviselés, sem kézfertőtlenítő használat. Próbáltuk elkerülni, hogy 2-3 embernél több egy helységben tartózkodjon, ha a munkafolyamat azt nem követelte meg.

C: Kötelező maszkviselés, távolságtartás, minél kisebb munkacsoportok létrehozása és ilyen feltételek mellett megvalósítani a munkát.

Történt munkaerő kiesés a pandémiás intézkedések következtében? (Országhatárok lezárása stb.)

A: Nem, mivel csak magyar munkavállalók dolgoznak.

B: Nem, csak magyar munkavállalókkal dolgoznak.

C: Nem, csak magyar munkavállalókkal dolgoznak.

Történt munkaerő kiesés betegség következtében?

- A: Időszakosan betegség és karantén miatt volt kiesés. Kontakt vagy gyanú esetén tesztkötelezettség (PCR), melyet a munkáltató fizet. Betegség után munkába való visszatéréskor ismételt PCR teszt elvégzése kötelező – szintén a munkáltató számlájára.
- B: Időszakos kiesések betegség miatt, de nem okozott komolyabb problémát. A munkáltató nem fizeti a tesztet.
- C: Igen volt. Kontakt vagy gyanú esetén a vállalat PCR tesztet fizet a dolgozóinak, munkába való visszatéréskor szintúgy. De ezen gyakorlat csak az oltások megjelenéséig állt fent, az oltott dolgozóknak ezentúl nincs tesztkötelezettség, de betegség esetén ugyanúgy karanténkötelezettek! Nem volt home office lehetőség, mert helyszíni a munkavégzés.

Voltak változások a munkabeosztásban? Ha igen, milyenek?

- A: A kislétszámú tervezőirodák miatt nem volt szükség munkabeosztás-változtatásra.
- B: Munkabeosztás alapvetően nem változott, ha betegség miatt volt kiesés és a munkafolyamatok felcserélhetőek voltak, akkor nyilván ehhez alkalmazkodtak a csúszás elkerülése végett.
- C: Kisebb munkacsoportok létrehozása.

Hogyan oldották meg a betegség miatti emberhiányt?

- A: Nem volt olyan komoly kiesés, melyet az adott munkavállaló home office-ból végzett munkával nem tudott volna megoldani (tervezés esetében). De helyszíni bejárásoknál a betegség kiesést nem tudták kezelni, ezért ez csúszást okozott a projekteknél.
- B: Alapvetően nem aggódtak emiatt külön, de a már korábban említett munkafolyamat-átcsoportosítással sikeresen áthidalható váltak az esetleges humán erőforrás hiányok.
- C: Ideiglenes csoport átalakítások a betegség vagy karantén miatt hiányzó pótlására.

Hogyan valósult meg a kivitelezés helyszínére való kiutazás?

- A: A megszervezés nem volt egyszerű, személygépkocsiban maximálisan 1 ember utazhatott, kisbuszokban maximum 1 ember soronként. A helyszíni bejárásokon a résztvevők száma maximalizálva lett.
- B: Utazás a pandémia előtt megszokottnak megfelelően történt: egyénileg vagy brigádok együtt, kisbusszal.
- C: A kocsikra jutó emberek száma maximalizálva lett, személygépkocsi esetén 2, kisbusz esetében 5 főre. De a helyszíni kivitelezés során nyilván ezek az emberek ugyanúgy együtt dolgoztak, esetleges szállásokon ugyanúgy együtt aludtak.

Volt olyan eset, hogy az alapanyag nem érkezett be az országba? Ha igen, mi volt a probléma fő forrása?

- A: Sajnos volt. A legtöbb optikai kábelt és a hozzá tartozó szerelvényeket Kínában gyártják, valamint az egyik védőcsőtípust Vuhanban, így már a pandémia kezdetekor érezhető volt az alapanyag kiesés, a lezárások miatt teljesen megszűnt ezek importja. A projektek emiatt további csúszásokat szenvedtek el.
- B: Nem volt probléma alaphiányból, a szállítók mindig megoldották a problémákat. Ha fel is merült, akkor ez inkább kamionsofőr betegsége miatt voltak (maximum 1-2 nap), nem alapanyaghiány miatt.
- C: Igen volt, a lezárások és a globális ellátási láncok felborulása miatt. A felhasznált anyagok nagyrésze külföldről érkezik, ezért az anyagbeszállítás kitettsége jelentős (volt).

Milyen következményei voltak ennek?

- A: Projekt csúszás.
- B: Nem volt következménye
- C: Projektek csúszása. Van, ami jelenleg is tolódik (másfél éve).

Volt-e kivitelezési megbízás-visszavonás a pandémia következtében?

- A: Nem volt, mert államilag kiemelt projekteken dolgoznak, melyre mindig jutott elég finanszírozás.
- B: Megbízási visszavonás nem volt, de kezdési időpontok több alkalommal is el lettek csúsztatva.
- C: Nem, mert államilag kiemelt jelentőségű beruházást valósítanak meg

Van-e jelenleg olyan gyakorlat, melyet a pandémia időszakában vezettek be és kiderült, hogy javítja a termelőképességet, működőképességet, és a mai napig megtartották?

- A: Irodában a home office új lehetőséget hozott, kevesebb iroda fenntartása is elégséges. Online megbeszélések tartása (Teams és Skype) a személyes egyeztetések helyett – tervezői témákban. Utóbbiak jótékony hatással voltak a munkavállalók idejére: napi 4-6 órás utazástól mentesültek adott napokon, a vállalat szempontjából pedig jelentős üzemanyag megtakarítás tapasztalható. A helyszíni bejárás egyelőre nem váltható ki más megoldással.
- B: Digitális fejlesztés nem történt, továbbra is személyesen egyeztetnek az ügyfelekkel, de nyilván ekkor, ha zárt térben vannak, akkor megfelelő távolságtartással, igény szerint maszkviseléssel.
- C: Nincs ilyen gyakorlat.

Volt-e valamilyen digitális fejlesztés a cégnél a pandémia miatt? Ha igen, milyen?

- A: Nem újkeletű megoldás, de a pandémia miatti vezetői rugalmasság tette lehetővé, hogy – egyáltalán megvalósuljon a home office intézménye és –

a dolgozók otthoni hálózatról az irodai gépekre, munkaállomásokra VPN-nel kapcsolódhassanak.

B: Nem volt ilyen fejlesztés.

C: Konkrétan a pandémiához köthető digitalizáció nem volt, de egy telefonos applikáció fejlesztése zajlik a könnyebb és gyorsabb anyagrendeléshez.

Az interjúkból kapott információk alátámasztják a források által közölteket. A cégek olyan intézkedéseket hoztak, amely elősegítette a home office megvalósulását, maszkviselés zárt helyeken kötelező volt, biztosították a kézfertőtlenítőt. A helyszínekre való kiutazás két vállalatnál is korlátozva lett, a betegség és a gyanú lehetőségét komolyan vették. A koronavírus miatt lezárások és emiatti ellátási lánc szakadások és csúszások a vállalatok életére is hatással voltak: A és C cég esetében a globális kitétség érezte hatását. Látható azonban, hogy a projektek csúszása itt alapanyag hiány miatt történik, nem pedig finanszírozási problémák miatt. 'A' cég esetében érezhető a vezetői hozzáállás megváltozása miatt a digitalizáció nagyobb teret kapott a vállalatban belül.

5. Az építőipar jövője

A járvány megszűnésével az építőipari szereplők hullámszerű növekedésre számítanak a megrendelések terén. 2023-ra 30-35 ezres új lakásépítési számot prognosztizálnak (Kovács-Angel 2021). Fontos azt is megemlíteni, hogy az állami megrendelések jelentősen csökkentek: 2021-hez képest 500 milliárd forinttal kevesebb jut beruházásra a kormányzat részéről 2022-ben a tervek szerint. Ez akkor jelenthet komoly problémát, ha ezt a magánberuházások nem ellensúlyozzák az adott időszakban. Jelentősen meghatározza majd a folyamatokat a fizetőképes kereslet, az építőanyag árak, forint árfolyam, háború miatti import és ellátási nehézségek és nyilván nem elhanyagolható módon magának a háborúnak az alakulása. Az ÉVOSZ növekedés helyett ma már csak stagnálásra számít a nemzetgazdasági ágazatban: hatalmas bizonytalanság a beruházói és a beszállítói piacon, a piac pedig napról napra változik, globális alapanyaghiány prognosztizálható (Portfólió 2022a). Jelenleg a legnagyobb problémát a cégek szerint a szakemberhiány (83%), az orosz-ukrán háború (80%), a beszerzési nehézségek (~76%) és a Covid19 még mindig érezhető hatása (~36%) (Portfólió 2022b).

Szakértők úgy látják, hogy a Covid19 miatti sokk az építkezési trendeket is megváltoztatja: nagyobb hangsúly helyeződik majd az olyan épületgépészeti megoldásokra és tervezésre, amely jól szellőző és könnyen fertőtleníthetővé teszi a lakótereket. Több szabadtéri élettér kerül tervezésre valószínűleg, az irodák megtervezésekor figyelembe kell majd venni, hogy a munkavállalók egy része már otthonról dolgozik (Eagle Point 2020).

2020 az alkalmazkodás éve volt, ez megfigyelhető a cégek tevékenységén is. Több cég is arra használta ki a kezdeti leállásokat, hogy új műszereket szerezzen be, a régieket kalibráltassa, a munkavállalóit kiképezze, tanítsa, így elérve, hogy a „holt időszakban” minőségileg fejlődjenek (Schrock 2021).

A szakemberek szerint a következő 5 évben az építőipart nagymértékű digitalizáció éri el, sokkal több technológiai innováció fogja jellemezni az ipar egészét. Kifejezetten az ágazat számára készített szoftverek és hardverek jelenhetnek meg, amelyek segítik a kommunikációt, dróntechnikai újításokat vezetnek be, de megjelenik a kibővített valóság, a virtuális valóság és az épületinformációs modellezés is újabb és újabb innovációk nyernek teret. A távoli jövővel kapcsolatban a szakértői elképzelések egy teljesen automatizált, robot- és drónmunkával működő iparágban ölt testet (Pénzcentrum 2020). Több vállalat is igyekszik bevezetni a szkenneres térbeli adatrögzítést, így csökkenthetik a terepen dolgozók számát. A megszokás, miszerint külön szkennelési szolgáltatókat bíznak meg, kikopni látszik, ugyanis az új szkennerek már annyira könnyen használhatóak, hogy a vállalatoknak nem kell külön szakembereket megbízni – így költséghatékonysági szempontból is előnyös ez a módszer (Schrock 2021).

A KPMG felmérése szerint a cégek elenyésző százaléka rendelkezik olyan kifinomult szoftveres megoldásokkal, ami a projekt menedzsment és az éppen futó projektek összehangolását tudná végezni a szűkös erőforrások idején. Ennek mindenképpen meg kell változnia, különben a cégek nem tudnak lépést tartani a versenyhelyzetekkel (KPMG 2021).

Szintén a pandémia előnyeként tekinthetünk a digitalizációs folyamat azon részére, hogy csökkent a papír alapon történő munkavégzés (Schrock 2021), és úgy látszik, ez a gyakorlat megmaradni is látszik.

6. Összegzés

Látható, hogy a koronavírus-járvány jelentős hatással volt az egész ellátási láncolatra és így az építőiparra is. A pandémia kezdetén történő leállások igaz később, de elérték hazánkat, alapanyaghiány lépett fel, fizikai és szellemi munkások estek ki az ágazatból külföldi otthonukba való visszatéréskor, így pedig az építőipar volumene is csökkent. A megrendelők körében bizonytalanság volt tapasztalható, ami tovább rontotta a helyzetet. Elsősorban az önkormányzati megrendelők esetében volt jellemző, hogy a projektek lemondásra kerültek, ugyanis költségvetésük egy részétől a védelmi intézkedések miatt elesetek. Az első hullám véget értével azonban az építőipar gyorsan felpörgött: a kimaradt vagy csúszásban lévő építkezéseket igyekeztek minél hamarabb elkezdni vagy folytatni, és ez a trend globálisan is jellemzővé vált. Ennek következtében hatalmas kereslet alakult ki a piacon, amihez a kínálat nem ért fel, az alapanyagok ára rendkívüli mértékben kezdett el emelkedni 2020 második felében.

A szakértők pozitív hatásokat is kiemeltek: az építőipar eddig is a digitalizáció határmezsgyéjén egyensúlyozott, de a pandémia meghozta a lökést. A vállalatok elkezdtek digitális megoldásokba fektetni, amely új megoldásokat hozott és hoz jelenleg is az ágazatban.

Felhasznált források

- 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet Veszélyhelyzet kihirdetéséről. *Magyar Közlöny* 20/39. 1354.
- AzÜzlet (2020). *ÉVOSZ: A koronavírus-járvány idején az építőipar nem állt meg.*
https://azuzlet.hu/___trashed-2/ (Letöltve: 2022. április 26.)
- Baldwin, Richard – Weder, di Mauro Beatrice (2020). *Economics in the Time of COVID-19*. London: CEPR Press.
- BKIK (2020). *Havi összefoglaló - A koronavírus járvány második szakaszának az építőiparra gyakorolt hatása.* <https://bkik.hu/hu/hirek/havi-osszefoglalo-a-koronavirus-jarvany-masodik-szakaszanak-az-epitoiparra-gyakorolt-hatasa> (Letöltve: 2022. április 26.)
- BKIK (2021). *A Covid után, az elszálló árak ellenére is dübörög a hazai építőipar.*
<https://bkik.hu/hu/hirek/a-covid-utan-az-elszallo-arak-ellenere-is-duborog-a-hazai-epitoipar> (Letöltve: 2022. április 26.)
- Eagle Point (2020). *The Impact of Covid-19 on the AEC Industry.*
<https://www.eaglepoint.com/blog/impact-of-covid19-on-aec-industry/> (Letöltve: 2022. április 26.)
- Epfa (2021). *Koronavírus hatása az építőiparra.*
<https://www.epfa.hu/koronavirus-epitoipar> (Letöltve: 2022. április 26.)
- Ezermester (2021). *A vírus hatása az építőiparra.*
https://ezermester.hu/cikk-9243/A_virus_hatasa_az_epitoiparra (Letöltve: 2022. április 26.)
- Juhász Imre (2022). *Építőipar Németországban a járvány árnyékában.* Gyartastrend.hu
<https://gyartastrend.hu/cikk/epitoipar-nemetorszagban-a-jarvany-arnyeka-ban?fbclid=IwAR1ML4k7WD-EBFfdZwozS7vXmM-lkuWvldP9lpvrgwxz3RaSmduS4JTt8JMc> (Letöltve: 2022. április 4.)
- Kovács-Angel Marianna (2021). *Felpörögtek a láncartozások az építőiparban a járvány hatására.* 24.hu
<https://24.hu/fn/gazdasag/2021/05/10/koronavirus-epitoipar-lancartozas-evosz/> (Letöltve: 2022. április 26.)
- Kovács Sándor (2021). *Ismét Veszélyben Az Építőipar?* zoldhazepites.hu
<https://zoldhazepites.hu/ismet-veszelyben-az-epitoipar/#> (Letöltve: 2022. április 9.)
- Kovács László (szerk.) (2020). *Globális kihívás – lokális válaszok. A koronavírus (Covid19) gazdasági és társadalmi összefüggései és hatásai.* Szombathely: Savaria University Press.
- KPMG (2021). *A világ építőipara jól vészelte át a Covid-19 krízist.*
<https://home.kpmg/hu/hu/home/media/press-releases/2021/11/kpmg-global-construction-survey-2021.html> (Letöltve: 2022. április 26.)

- KSH *Helyzetkép az építőiparról*. 2019.; 2020.
www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jelep/2019/index.html#nemzetkziki-tekints
(Letöltve: 2022. március. 31.)
- KSH *Helyzetkép az építőiparról*. (2020).
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jelep/2020/index.html> (Letöltve: 2022. április 26.)
- KSH *Építőipar.* (2022).
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/epi/epi2112.html> (Letöltve: 2022. április 26.)
- Mandiner (2021). *A vártnál kevésbé nőttek az amerikai építőipari kiadások novemberben*. https://makronom.mandiner.hu/cikk/20210105_a_vartnal_kevesbe_nottek_az_amerikai_epitoipari_kiadasok_novemberben?fbclid=IwAR0y3cb9UPsXJPT03bKM5r5-pVzt_80eaQnT-Vaa6qTRuI0-bOKNjEVkpA7I (Letöltve: 2022. április 5.)
- Schrock Gavin (2021). *COVID-19 Impact: How Digitalization Helped AEC Sector Adjust to Disruptions*. gwprime.net
<https://www.gwprime.geospatialworld.net/business-and-industry-trends/pause-prepare-progress/> (Letöltve: 2022. április 26.)
- Szepesi Balázs – Pogácsás Péter (2020). *A koronavírusjárvány hatása a magyar vállalkozásra*.
<https://ifka.hu/medias/970/akoronavirus-jarvanyhatasaamagyarvallalkozasokra.pdf> (Letöltve: 2022. április 26.)
- Szabó Ákos (2021). *Fél éves folyamatos növekedés az építőipar teljesítményében a koronavírus ellenére is*. Magyarepitok.hu
<https://magyarepitok.hu/iparagi-hirek/2021/01/fel-eves-folyamatos-novekedes-az-epitoipar-teljesitmenyeben-a-koronavirus-ellenere-is> (Letöltve: 2022. április 26.)
- Pénzcentrum (2020). *Teljesen átrajzolta a vírus a magyar építőipart: ezek a legnagyobb változások*.
<https://www.penzcentrum.hu/egeszseg/20200629/teljesen-atrajzolta-a-virus-a-magyar-epitoipart-ezek-a-legnagyobb-valtozasok-1098422#> (Letöltve: 2022. április 26.)
- Portfólió (2022a). *Mi lesz az építőiparral, ha a kormány behúzza a féket?*
<https://www.portfolio.hu/ingatlan/20220405/mi-lesz-az-epitoiparral-ha-a-kormany-behuzza-a-feket-537391> (Letöltve: 2022. április 26.)
- Portfólió (2022b). *Nehéz helyzetben az építőipar - Hatalmas csökkenés jöhet az állami megrendelésekben*.
<https://www.portfolio.hu/ingatlan/20220404/nehez-helyzetben-az-epitoipar-hatalmas-csokkenes-johet-az-allami-megrendelésekben-537361> (Letöltve: 2022. április 26.)
- Prosperis Alba (2020). *A COVID-19 gazdasági hatása az építőiparra*.
<https://www.prosperisalba.hu/blog-2/a-covid-19-gazdasagi-hatasa-az-epitoiparra> (Letöltve: 2022. április 26.)

- Váczi István (2021). *Ismét drágul az egyik legfontosabb építőanyag Amerikában.*
g7.hu
https://g7.hu/vilag/20211027/ismet-dragul-az-egyik-legfontosabb-epitoanyag-amerikaban/?fbclid=IwAR3QI1QIIJXaG44AVhGuWQL50Vvo-IZRKvinGC_cJaIK-7q5WnGx-tgQU5PQ (Letöltve: 2022. április 5.)
- Világ gazdaság (2021). *Felmérték a járvány hatását az építőiparban.*
<https://www.vg.hu/cegvilag/2021/05/felmertek-a-jarvany-hatasat-az-epitoiparban> (Letöltve: 2022. április 26.)
- Világ gazdaság (2022). *A koronavírus után most a háború sanyargatja az építőipart.*
<https://www.vg.hu/vilaggazdasag-magyar-gazdasag/2022/03/a-koronavirus-utan-most-a-haboru-sanyargatja-az-epitoipart> (Letöltve: 2022. április 26.)
- Wikipédia (2022). *Covid19-koronavírus-járvány Magyarországon.*
https://hu.wikipedia.org/wiki/Covid19-koronav%C3%ADrus-j%C3%A1rv%C3%A1ny_Magyarorsz%C3%A1gon#Int%C3%A9zked%C3%A9sek (Letöltve: 2022. április 26.)
- Wikipédia (2020). *Építőipar.*
<https://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%89p%C3%ADt%C5%91ipar> (Letöltve: 2022. április 26.)
- Weltherné Szolnoki Dóra – Badak Renáta – Nagy Zsolt (2021). *Az építőipar hozzájárulása a gazdasági növekedéshez.* Budapest: Állami Számvevőszék.
https://www.asz.hu/storage/files/files/elemzesek/2021/E2103_Epitoipar_hozzajarulasa_gaznov_20210715_m_d_sszef_z_tt_SKO.pdf?ctid=1307 (Letöltve: 2022. április 26.)

A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY HATÁSA A LÉGITÁRSASÁGOKRA ÉS A LÉGIKÖZLEKEDÉSRE

BARANYAI HANNA – KAUZÁL SIMON – SABIÁN CSENGE

1. Bevezetés

A koronavírus-járvány hivatalosan 2019. december 8-án jelent meg Kínában, azonban világszerte figyelmet 2019. december 31-én keltette fel, miután a WHO kinyilvánította világjárványnak. A légi közlekedés folytán az egész világon pár hónap alatt elterjedt a vírus. Vuhan légi közlekedési csomópontnak számított, számos nemzetközi repülőjáratot indított addig, ameddig ki nem hirdették a kijárási tilalmat. Addigra a vírus elterjedt már más kínai tartományokban, más országokban is megjelent (Pechnyó 2020).

2020. január 30-án a WHO kihirdette a közegészségügyi szükséghelyzetet a koronavírus-járvány megjelenése és terjedése miatt. 2020 februárjában hangsúlyozták már, hogy a korlátozások ne lépjenek érvénybe sem utazással kapcsolatban, sem kereskedelmi szempontból. Azonban egyre több helyen vezettek be korlátozásokat világszerte, végül a nemzetközi utazások betiltásra kerültek. Először a Kínából való beutazásra vonatkoztak, de utána már más övezetekre is kiterjedtek. Ahogy a járvány súlyosbodott, úgy egyre több uniós tagállam is elkezdte lezárni a határait más uniós tagállam kereskedelmi célú légi forgalma előtt (Európai Számvevőszék 2021).

2. Működés és kihasználtság

Az elmúlt években előfordult válságok lelassították a légi közlekedési ágazat fejlődését, de leállítani nem állították le soha. A Covid19-járvány megjelenése azonban mindent felülírt. Az utazási korlátozások az Európai Unióban befolyásolták az utasok és járatok számát, a világ minden részén. Ennek oka abból fakadhatott, hogy a tagállamok tartós, nemzeti szintű korlátozásokat alkalmaztak a nemzetközi utazásokkal szemben, hogy lassítsák a járvány terjedési sebességét és előfordulását. Rengeteg járatot töröltek el, sok repülő nem tudott felszállni, így gyakorlatilag leállították az ágazatot. 2020 áprilisában 88%-kal kevesebb járat indult az Európai Unióban, mint az előző év áprilisában. Az Unióban a havi utas számok 2020. januári és februári adatok alapján 70 millió fő volt, ebből áprilisra 1 millió

fő lett, ami 99%-kal kevesebb az előző évi adatoknál. Az Eurostat becslései szerint a 2020-as év első hat hónapjában 346 millió fővel esett vissza az utasok száma, egész évre nézve A Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet felmérése szerint 800 millió főre, vagyis 67%-ra becsülte meg a csökkenés arányát. 2020 márciusa és májusa között a becslések szerint körülbelül 50 millió járatot töröltek el. Ez azzal a következménnyel járt, hogy körülbelül 6 millió munkahely került veszélybe az uniós idegenforgalmi és közlekedési ágazatban (Európai Számvevőszék 2021).

A Külügyi és Külgazdasági Intézet 2020-as jelentésében olvasható (Kozma 2020), hogy a Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet (International Civil Aviation Organization, ICAO) statisztikái szerint 2018-ban 4,3 milliárd utas vette igénybe a légi közlekedést menetrend szerinti járatokon, 37,8 millió felszállást regisztráltak, 58 millió tonna árut szállítottak légi úton, 1606 kereskedelmi célú új repülőgépet adtak át, és 1640-nek a gyártását rendelték meg. A 2019 végén kirobant és az óta globálissá vált járvány következményeként jelentős mértékű visszaesés kezdődött meg a légi közlekedési szektorban.

Egyes légitársaságok – például az Air Baltic, az Austrian Airlines, a Brussels Airlines vagy éppen a Turkish Airlines – az összes menetrend szerinti járatuk ideiglenes felfüggesztése mellett döntöttek, de hasonlóan járt el az EasyJet brit diszkont légitársaság is. 2019-től kezdve jóval nagyobb arányban vannak jelen a légtérben a teherszállító repülőgépek, amelyek számos esetben a járvány megfékezését szolgáló egészségügyi berendezéseket és felszereléseket visznek a rakterükben. Itt fontos megemlíteni, hogy a budapesti székhelyű Wizz Air légitársaság repülőgépei éppen ilyen eszközök szállítása céljából mintegy ötven alkalommal fordultak meg Kína és Magyarország között.

Az ICAO által közzétett statisztikák szerint 2020. február 14-én, világszinten összesen 29.572 járatot indítottak el, ezt az értéket március közepéig enyhe, azt követően pedig drasztikus csökkenés követte, mivel az államok egyre nagyobb mértékben kezdték el bevezetni a külföldiek beutazását korlátozó rendelkezéseiket, és egyre több légitársaság döntött a járatok felfüggesztése mellett (Kozma 2020).

Magyarország esetében ezek a számok a következőképpen alakultak: 2020. február 14-én még 151 járat indult a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi repülőtérrel, az életbe léptetett korlátozások következtében azonban április 14-én már csak 4 szállt fel a kifutóról. Magyarország légtérének forgalma rövid idő alatt 85–90 százalékkal csökkent. A budapesti légikikötő utasforgalmában, 2020 márciusában 57,9 százalékos visszaesést regisztráltak az előző év azonos időszakának értékeihez képest. A 2020. április 8-i állás szerint globális szinten nagyjából csupán 10.700 utasszállító repülőgép volt üzemben, ugyanakkor több mint 15.500 regionális, keskeny és széles törzsű repülőgépet kényszerültek a földön tartani. Ez azt jelenti, hogy az e kategóriába sorolható gépek kb. 41 százaléka volt üzemben, 59 százalékát pedig a reptereken „parkoltatták” (Kozma 2020).

Olyan, világszinten is kulcsfontosságú repülőtereken is korlátozásokat kényszerültek bevezetni, mint a London Heathrow: ott két terminált kellett ideiglenesen bezárni, és egy futópályás üzemre álltak át. Míg 2020. február 14-én napi

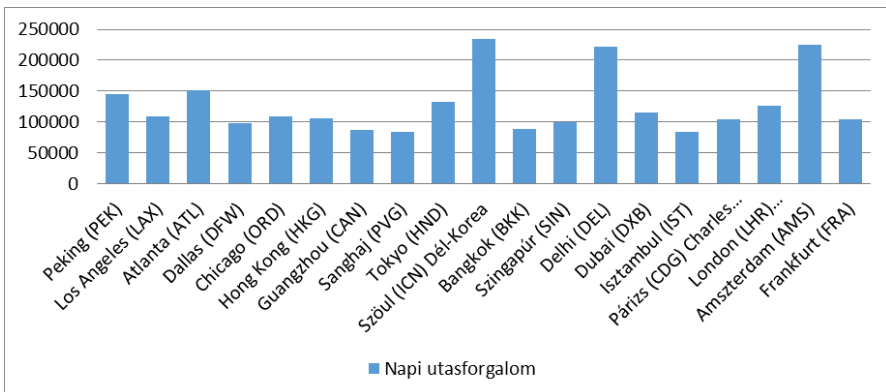
576 járatindítást regisztráltak, addig két hónappal később már csak. Dubai esetében is érdemes ezeket az adatokat megtekinteni: február 14-én 464 járatot indítottak el, ezzel szemben április 14-én már csak hetet (Kozma 2020).

3. A légi közlekedés hatása a járvány terjedésében

Ha a járvány terjedését szeretnénk monitorozni, akkor a kockázati import rangsor szerint Oroszországba történt a legtöbb behozatal, azonban az alacsonyabb kockázati import százalékkal rendelkező Németországban több megbetegedést regisztráltak, ennek hátterében magasabb fertőzőtségi szám áthatott, mint amit számon tartottak (Pechnyó 2020).

Brockmann és Helbing elmélete a kockázati import, amely arra fókuszál, hogy a repülőterek akkor is közel maradnak egymáshoz a koronavírus-járvány szempontjából, ha jelentős légi közlekedés zajlik. Ennek az elméletnek köszönhetően megjósolhatóvá vált a vírus terjedési sebessége és a vírus megjelenésének eredete. A 2020-as adatok szerint a legnagyobb kockázattal rendelkező repülőterek Olaszországban, Spanyolországban, Németországban voltak, de még a rangsorban megjelenik Franciaország, Oroszország, az Egyesült Királyság, Svájc, Hollandia és Ausztria is. Ezekben az országokban a koronavírus megjelenésekor vezették be legelőször a szigorításokat (Pechnyó 2020).

Az effektív távolság fogalmát is érdemes megemlíteni a légi közlekedés kapcsán. A fogalom a „két pont közötti állandó összeköttetést” jelenti. Ennek köszönhetően a járvány terjedését akkor is fel lehet mérni, ha arról rendkívül kevés adattal rendelkezünk. Viszont a 21. század fő kihívását a járványdinamika megértése tette ki az elmúlt időszakban. A Covid19-járvány terjedési útvonala Kína legnagyobb reptereiről indult. A járvány terjedése alatt a legveszélyeztetettebb városok a következők voltak: Los Angeles, Atlanta, Hon Kong, Párizs, London, Frankfurt, Delhi, Dallas, Chicago és még számtalan város szerte Európa és világszerte (Pechnyó 2020).

1. ábra. A járvány lehetséges terjedése. Forrás: Pechnyó (2020: 9)

4. Az ágazat megsegítése

A tagállamok, hogy segítsék a különböző ágazatokban tevékenykedő vállalkozásokat, 3 billió eurónyi támogatást nyújtottak nekik a járvány okozta válság kezelésére. Elmondható, hogy a számtalan utazás leállítása hatalmas likviditási problémát okozott a légitársaságoknak. Nem történt foglalás ebben az időszakban, így nem állt rendelkezésre készpénz az állandóan felmerülő költségekre és az utasok kártalanítására. A légitársaságok maradék készleteiket élték fel, illetve abban bízottak, hogy az érintett tagállam kormánya támogatást nyújt nekik (Európai Számvevőszék 2021).

Fontos rávilágítani arra, hogy központi kérdéssé vált a szorult anyagi helyzetbe került légitársaságok sorsa. E szempontból kiemelkedő az USA példája, ahol a március végén elfogadott koronavírus-segélycsomag részeként közel 60 milliárd dolláros pénzügyi keretet hagytak jóvá a légitársaságok megsegítésére. 25 milliárd dollár illeti a személyszállítással foglalkozó légitársaságokat, 4 milliárd pedig a teherszállításra specializálódottakat. A többi kontinensen is fordultak már légitársaságok a kormányokhoz segítségért: Afrikában így tett a Kenya Airways, Ázsiában a Singapore Airlines, Ausztráliában a Virgin Australia, Európában az Air Franc–KLM-csoport.

Az új koronavírus-járvány okozta piaci helyzet következtében már 2020 márciusában csődöt jelentett a brit Flybe légitársaság, valamint az egyesült államokbeli Trans States Airlines és Compass Airlines is. De veszélybe került a South African Airways. Továbbá számos légitársaság leépítésekbe és bérmegevonásokba fogott. Az Air Canada március végén 16.500 dolgozója ideiglenes elbocsátásáról hozott döntést. A Scandinavian Airlines a munkavállalói 90 százalékának, körülbelül tízezer főnek az ideiglenes felfüggesztéséről adott hírt. A British Airways mintegy harminchatezer munkavállalójának a státuszát függesztették fel (Kozma 2020).

5. Az utasok jogai

Az utazási korlátozások az Európai Unióban befolyásolták az utasok és járatok számát, a világ minden részén. Ennek oka abból fakadhatott, hogy a tagállamok tartós, nemzeti szintű korlátozásokat alkalmaztak a nemzetközi utazásokkal szemben, hogy lassítsák a járvány terjedési sebességét és előfordulását (Európai Számvevőszék 2021).

Továbbá kiderült, hogy a Covid19-járvány alatt összességében nem tartották tiszteletben a légi utasok alapvető jogait, az utasok sem részesültek egységes bánásmódban. Az már egy előző kutatásban kiderült, hogy az utasok nincsenek tisztában az őket megillető jogokkal, így kártalanításban sem részesülnek sok esetben. A járvány miatt előfordult számtalan olyan eset, hogy az utasok nem tudtak, vagy nem akartak utazni. Az uniós jogok szerint, akik vissza nem térítendő jegyet

vásároltak és saját döntésük, hogy törlik a jegyüket, nem jogosultak visszatérítésre. Viszont az utazási csomagokról szóló irányelv szerint, aki az utazási csomag részeként repülne, akkor is kaphatnak visszatérítést, ha azt maguk törölték. Előfordult olyan eset is, hogy nem visszatérítést kaptak az utasok, hanem utalványt. Az utalványt az uniós jog értelmében nem kötelesek elfogadni az utasok a visszatérítés helyett. Az utalványokkal az a probléma, hogy kevés, vagy egyáltalán nincs olyan alternatív járat, amire fel tudnák használni, emellett nem élveznek védelmet a légitársaságok fizetésektelensége esetén. A járvány során 15 tagállam vezetett be olyan jogszabályokat, vagy olyan intézkedéseket, amik az utazási csomagokról szóló irányelv szerinti visszatérítési kötelezettsége alól eltérést engedélyez. Ezek a jogszabályok és intézkedések nem felelnek meg az uniós jogoknak. A visszatérítések 2020 júniusától kezdődtek meg, késedelemmel. Addig nem történt visszafizetés, vagy az utasokat az utalványok elfogadására kényszerítették rá különböző módokon, mint például korlátozott tájékoztatás a visszatérítéshez való joggal kapcsolatban, a légi társaságok honlapján nem működött a visszatérítésekhez kapcsolódó hiperhivatkozások vagy hasonlóak. A visszatérítések felülvizsgálatainak okai közé tartozott, hogy állami támogatásban részesültek az utazásszervezők és légitársaságok, illetve „a Bizottság úgy foglalt állást, hogy nem tervez eltérést az utas jogok érvényesítése kapcsán, a Bizottság 2020 májusában ajánlást adott ki, amelynek a tagállamok útján előbb el kellett jutnia a tagállami végrehajtó hatóságokhoz, akik továbbadták az információt a légitársaságoknak és az utazásszervezőknek” (Európai Számvevőszék 2021).

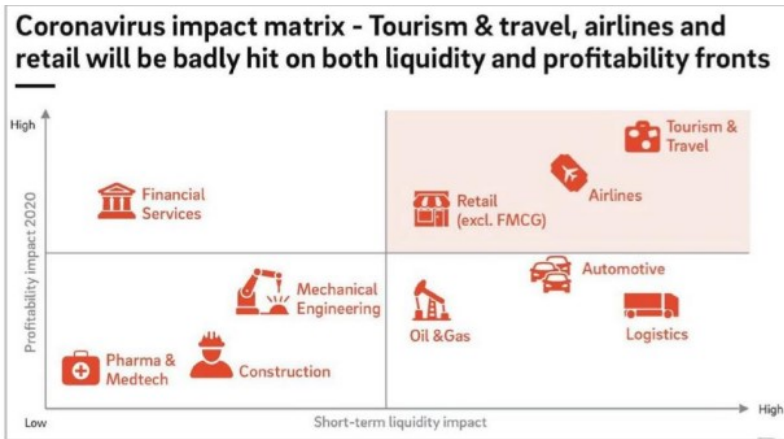
6. Versenyképesség megőrzése az EU-n belül

A légi közlekedési ágazat nem lesz képes arra, hogy visszatérjen a koronavírus előtti normalitáshoz, attól függően, hogy 2022-re vagy 2025-re teszik a kilábalást. Az érdekelt felek és a fogyasztók számára a tervezés stabilitásának megőrzése érdekében a nem uniós országokkal kötött uniós légiszolgáltatási megállapodásokat kell platformként felhasználni a koronavírus-válság alatt nyújtott állami támogatások mértékének közös nyomon követésére, azzal a céllal, hogy azonosítsák és megoldják a torzító hatású trendeket. Az EGSZB úgy véli, hogy az ágazat jelenlegi helyzete annyira kritikus, hogy a kilábalási időszak alatt fel kell függeszteni azokat a szabályozási kezdeményezéseket, amelyek elvonják a figyelmet a globálisan versenyképes uniós légi közlekedési ágazat stabilizálásáról. Az EGSZB ezzel összefüggésben megismétli azokat a prioritásokat, mint a folyamatos támogatások, az utasok bizalmának visszaépítése, a megfelelő munkakörülmények kialakítása, amelyek megvalósítására az Európai Bizottságnak az európai versenyképesség visszaszerzése és megőrzése érdekében törekednie kell, a szociális védelem szükséges szintjének biztosítása mellett (Kropp / Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2020).

7. A járvány hatása a klímaváltozásra a légitözlekedés felfüggesztése miatt

Sok hazai és nemzetközi tanulmány is beszámol arról, hogy a vírus egyik kedvező hatása az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkenése, ezáltal a klímaváltozás előrehaladását minimálisan mérsékelte (vö. Neumanné – Kozma – Molnárné 2021). Ennek háttérben több okot is megjelöltek, de az egyik biztosan a légitözlekedés visszaszorulása volt. Azonban azt is meg kell említeni, hogy a biztonságos távolságok és a szociális kapcsolatok csökkentése miatt tömegközlekedés is háttérbe szorult és a személygépkocsi forgalom felértékelődött. 2020. június /júliusban sok ország feloldotta korlátozásait és szabad utat adott a légi közlekedésnek. A fertőzések rohamos terjedése miatt ez a nyitás 1-2 hónapig tartott, mire a nagyobb turisztikai desztinációk kinyitottak volna be is kellett zárniuk. A Turisztikai Világszervezet egy számítás szerint a járvány olyan visszaeséseket okozott, ami az következő 5-7 évre tett becsléseket is tönkre teheti. Utazási szinten a szakértők szerint a pandémia előtti életre való visszatérés a járvány vége után még 2-4 évbe is telhet (Neumanné – Kozma – Molnárné 2021).

A járvány következtében talán az egyik legjobban károsított szektor a turizmus volt. A hely és környezetváltozás felfüggesztése után a turizmus szinte megszűnt.

2. ábra. A koronavírus hatása a turizmusra. Forrás: Roland Berger 2022.

A Nemzetközi Energiaügynökség egy jelentése szerint globális szinten 2020-ban az energiaigény 6%-kal csökkent. 2020 áprilisában a szén-dioxid kibocsátás 17%-kal csökkent a 2019-ben mért értékhez képest. Az üvegházhatású gázok, nem mutatnak jelentősebb csökkenést, mivel ott a hosszútávú kibocsátás a meghatározó. A légkörben található aeroszol részecskék hatással vannak az időjárás alakulására, a levegőben található nitrogén-dioxid koncentrációjának csökkenése Európában is mérhető volt.

Az olvasott tanulmányok bár bemutatják, hogy a pandémia és az éghajlat-változás összefügg egymással, azonban az évtizedek szennyezését, nem megfelelő odafigyelését a rövid távú visszazorulás, hosszú távon változást nem eredményez. Teljes pozitív hatásként még sem említhető mivel a legfontosabb üvegházhatású gázok nem csökkentek, csak az újonnan kibocsátott szén-dioxid, ami a szén, olaj, gáz elégetésével keletkezik (Neumanné – Kozma – Molnárné 2021).

8. Összegzés

A járvány terjedése a korlátozó intézkedések hiányában a törtétnél drasztikusabban és gyorsabban terjedt volna, az érintkezések, találkozások miatt. A modern járványügyben a kórokozók követése, előre becsülhetővé teszi a járvány terjedésének útját illetve gyorsaságát. Napjainkban a járványnak már azon szakaszában vagyunk, amikor a társadalmi, gazdasági és politikai következmények jelentkeznek, amik legalább annyira formálják életünket, ezáltal a légi szektort is, mint a járvány maga tette.

Munkahelyek szűnhetnek meg, ha a légi közlekedés nem áll vissza abba a működési kapacitásba, amibe a járvány előtti időkben volt. A kereskedelemi útvonalak tekintetében hasonló helyzet lehet, a globális kereskedelem teljes átrendeződése várható. A védekezés és a járvány egyik legnagyobb nyertese a digitalizáció fejlődése lehet. Pozitívuma, hogy az emberek közötti távolságok digitálisan leküzdhetővé váltak, így a például az utazások kevesebb környezeti terhet jelentenek, egy nemzetközi tárgyalás során. Negatívuma, azonban, hogy a mesterséges intelligencia fejlődése, a korlátozások alatt jobban megmutatta, hogy számos emberi munkaerő átvételét fenyegetheti a jövőben.

Talán az emberiség most találkozott először egy teljes egyensúlytalanságot okozó helyzettel, ami kivétel nélkül minden szektort, ágazatot próbára tett. Megmutatta a nemzetközi szervezetek hatékonyságának hiányát. Fontos leszögezni, hogy a járvány alatt kialakított szabályozások a jövőben átgondolva, újragondolva szabályszerűen beiktatva szerepeljenek az államok rendszerében, legyenek felkészülve olyan új helyzetekre, váratlan történésekre, amiket a jövő tartogat számunkra (Pechnyó 2020).

Felhasznált irodalom

- Európai Számvevőszék (2021). *A légi utasok jogai a Covid19-világjárvány idején.* <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/passenger-rights-15-2021/hu/>
- Kozma Tamás (2020). *A polgári légi közlekedésben várható változások az új koronavírus okozta járvány következtében.* Budapest: Külügyi és Külgazdasági Intézet.

- Kropp, Thomas / Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (2020). *Az uniós légi közlekedés kilátásai a koronavírus-válságban és azt követően*.
<https://webapi2016.eesc.europa.eu/v1/documents/EESC-2020-01239-00-00-AC-TRA-HU.docx/content> (Letöltés: 2022.)
- Neumanné Virág Ildikó – Kozma Dorottya – Molnárné Barna Katalin (2022). A koronavírus járvány hatása a globális klímaváltozásra. In: *Pandémia – fenntartható gazdaság – környezettudatosság*. Sopron: Soproni Egyetem Kiadó. 325-340.
- Pechnyó Péter (2020). *A járvány selyemútja- a COVID-19 terjedésének elemzése*. Budapest: Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság.
- Roland Berger (2022). *Our corona economic impact series - Part 2*
<https://www.rolandberger.com/en/Insights/Publications/World-economic-growth-plunges-due-to-coronavirus-which-industries-are.html> (Letöltés: 2022. 05. 11.)

A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY HATÁSA A NYARALÁSI SZOKÁSOKRA MAGYARORSZÁGON

BORBÁS NIKOL – KOVÁCS ADRIENN – SZALAI VIVIEN – VARGA KITTI

1. Bevezetés

A turizmus egy olyan szektor, mely nem csak nemzeti hanem globális szinten is szinergikus kapcsolatban áll a különböző környezeti tényezők hatásával, legyen az pozitív vagy negatív tényező. A koronavírus-járvány miatt kialakult korlátozások, mint például az országokba való be- és kiutazás szigorítása és az egészségügyi megkötések mind-mind visszaszorították az utazási lehetőségeket. Ezek a tényezők hozzájárultak ahhoz, hogy a jelenleg is tartó pandémia alatt részben kényszer hatására, részben pedig tudatosan új normalitás alakuljon ki az emberek fogyasztási szokásaival kapcsolatban (Nagy et al. 2021a).

Kutatásunk céljaként azt tűztük ki magunk elé, hogy megvizsgáljuk mennyiben változott a hazai lakosság fogyasztói viselkedése az utazások tekintetében rövid távon, mivel még nem ért véget a járványhelyzet így hosszútávú hatását nem tudnánk kellőképpen megvizsgálni. A kutatás alatt különösen arra foltunk kíváncsiak, hogy idén 2022-ben milyen nyaralási/utazási tervei vannak a magyar embereknek. A feltételezésünk alapján a fogyasztók most már nyitottabbak visszatérni az úgymond tipikus utazási szokásaikhoz és hozzászoktak a korlátozások meglétéhez.

2. Szakirodalmi áttekintés

A Covid19 megjelenése óta számos tudományos kutatás és tanulmány lett publikálva nap mint nap a járvány és a turizmus összefüggéseiről, bár az irodalmi háttér még így sem tekinthető teljesnek mindaddig, amíg a pandémia teljesen véget nem ér. Magyarországon is több kutatást végeztek, melyek a turizmus gazdasági szerepének változását és a fogyasztási szokások átalakulását mutatja be, ezekből kívántuk a számunka releváns adatokat tartalmazókat felhasználni (Csapó – Lőrincz 2020, Huszka – Huszka 2021, Kovács et al. 2021).

A koronavírus-járvány által okozott károokra nem tudott felkészülni egyik ágazat sem, hiszen váratlanul és hirtelen uralkodott el nem csak egy-egy országban vagy térségben, hanem globális szinten, éppen ezért máshogyan kell kezelni, mint

a korábbi járványokat, melyekkel az emberiség már találkozott történelme során - ilyen volt például a nyugat-afrikai Ebola-járvány. A Turisztikai Világszervezet (World Tourism Organization, UNWTO) adatai alapján nagyságrendileg százmillióra tehető a turistaérkezések számának csökkenése és az ágazat vesztesége pedig amerikai dollárban számolva milliárdos nagyságrendű. Ezekből az adatokból is látszódik, hogy milyen mértékű hatással volt az ágazatra a Covid19 megjelenése.

3. Módszertan

Kutatásunk során szeretnénk volna feltevéseinket bizonyítani. Ehhez egy 13 kérdésből álló online kérdőívet készítettünk, amiben azt vizsgáltuk, hogy a magyar lakosság nyaralási szokásai mennyiben változtak meg a koronavírus hatására. Továbbá a kérdőív végén rákérdeztünk arra, hogy miképp tervezik az idei (2022.) nyaralásukat/utazásukat. Három hipotézist állítottunk fel, melyek a következők:

- H_1 : A magyar lakosság kevesebbet nyaral/ utazik a koronavírus megjelenése óta.
- H_2 : A magyar lakosság biztonságosabbnak érzi belföldre utazni a koronavírus megjelenése óta.
- H_3 : A magyar lakosság számára befolyásoló tényezővé váltak a nyaralási célpontok különböző korlátozásai az úticél kiválasztásakor.

4. Eredmények

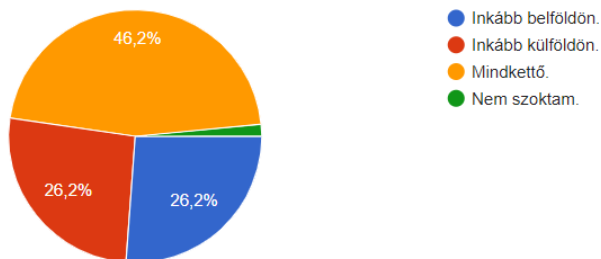
A kérdőívünket 2022. május 2-án osztottuk meg a közösségi média felületein. Családunk, munkatársaink, illetve hallgatótársaink is nagy segítségünkre voltak a mihamarabbi adatgyűjtésben. Az adatokat egy hétig gyűjtöttük.

Kérdőívünket 65 kitöltést követően elemeztük ki a felállított hipotéziseink figyelembevételével. A kitöltőkről a következőket mondhatjuk el:

- Nemi összetételt tekintve 48-52% a férfiak és nők aránya.
- Az életkori megoszlásnál szembejűnően a 18-25 év közöttiek aránya a legmagasabb (64,6%), ezt követik a 26-35 év közöttiek (18,5%), majd a 46-55 év közöttiek (10,8%), a 36-45 év közöttiek aránya 3,1%, a 56-65 és 65 év felettié pedig ugyanannyi lett (1,5-1,5%).
- A területi megoszlásnál elmondható, hogy javarészt Vas megyében élők töltötték ki a kérdőívet (78,5%).
- A végzettséget tekintve viszonylag egyenlően oszlanak meg az arányok a gimnáziumi érettségivel rendelkezők, a szakiskolában tanultak és az egyetemen végzettek között (36,9-35,4-27,7%).
- Fele-fele arányban voltak a kitöltők munkavállalók és tanulók/hallgatók.
- A nettó havi jövedelmük pedig változatosan megoszlott a felsorolt kategóriák között.

A nyaralási szokások változásaira vonatkozó kérdéseknél a következő válaszok érkeztek:

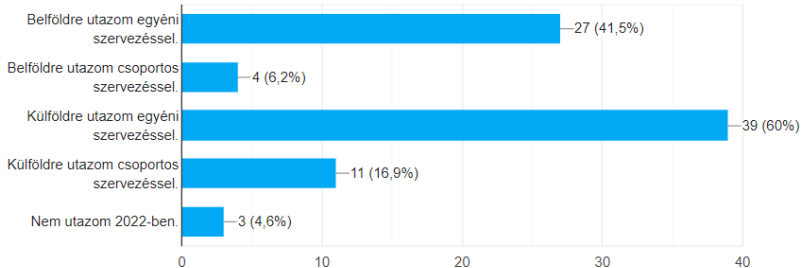
- Először felmértük, hogy a kitöltők közül hány százalékuk szokott nyaralni, illetve azt, hogy ezt belföldön vagy külföldön teszik. A résztvevők többsége szokott üdülni ez összesen 98,6%. Nagy arányuk külföldi is belföldi desztinációkra egyaránt szokott látogatni (46,2%). A belföldi is külföldi nyaralást preferálók százaléka megegyezik (26,2%). A válaszadók nagyon kis része válaszolta, hogy nem szokott nyaralni, ez mindössze 1,4%.

1. ábra. A nyaralási szokások megoszlása külföld és belföld között.

- A koronavírust megelőzően (2020. március előtt) a kitöltők többségében évente járt nyaralni (60%). Ezt követően a résztvevők 21,5%-a járt fél évente üdülni és 13,8%-a negyedévente. A legkevesebb választ a vírus előtt havonta nyaralók adták ők 4,6%-át teszik ki a kitöltőknek.
- 2020. márciust követően az évente nyaralni járok száma lecsökkent 9,2%-kal, így 50,8% szokott ilyen sűrűn üdülni. A fél évente nyaralók számán is látható a csökkenés csak úgy, mint a negyedévente járok esetén. Előbbit 15,4% válaszolta, utóbbit pedig 6,2%. A havonta nyaralók száma nem változott egyedül. A második legnagyobb arányban említett válasz a „nem nyaraltam/utaztam” (23,1%), ebből és az előbb említett csökkenésekből is remekül érezhető a negatív hatása a járványnak.
- A kitöltők jelentős százaléka érezte úgy, hogy belföldön biztonságosabb a nyaralás a járvány ideje alatt (41,5%). 29,2% úgy véli nem akadályozza a külföldi nyaralást a vírus jelenléte. A résztvevők 23,1%-a szerint pedig nincs hatással a koronavírus nyaralásuk úti céljára mivel belföldön szoktak nyaralni és a pandémia alatt is így tesznek. Csupán 6,2% érzi a külföldi utakat biztonságosabbnak a vírus időszakában.
- Megkérdeztük a résztvevőket, hogy 2022-ben miként tervezik utazásaikat - itt több választ is be lehetett jelölni. A 65 kitöltőből 39-en külföldre terveznek utazni egyéni szervezéssel (60%). Ezt követően 27-en belföldre

utaznak szintén egyéni szervezéssel (41,5%). Csoportos szervezéssel külföldre 11 fő készül (16,9%), belföldre pedig 4 fő (6,2%). A kitöltők legkisebb százaléka pedig nem utazik 2022-ben (3 fő, 4,6%).

2. ábra. A 2022-ben tervezett nyaralás jellemzői.

- Az ár a kitöltők közül 29-et nagyon befolyásol szintén 29-et befolyásol, 4 főt nem befolyásol, 3 személy pedig közömbös ebben a tekintetben. A látványosságok 26 résztvevőt befolyásolnak, 25-öt nagyon befolyásol, 3 illetőt nem befolyásol, 11 pedig közömbös eziránt.

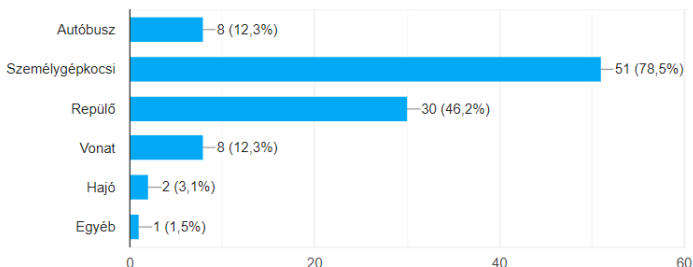
Az utazási távolság időben és térben a kitöltők legnagyobb arányát befolyásolja ők 24-en vannak, míg 10 ember úgy nyilatkozott, hogy nagyon befolyásolja őket ez a tényező, 19 személy közömbös, 12 résztvevőt pedig nem befolyásol.

A fakultatív programok lehetősége a válaszadók legfőbb arányát közömbösen érinti, 17-en úgy vélik nem befolyásolja az úti céljukat, 16 személyt befolyásol és 9 főnél nagyon befolyásoló ez a lehetőség.

A szállás értékelése a döntő többségét a kitöltőknek befolyásolja, illetve nagyon befolyásolja, előbbi 39 fő utóbbi pedig 23. 5 személy közömbös eziránt 2-öt pedig nem befolyásol az utazás megtervezésekor.

32 résztvevő érzi úgy, hogy a korlátozások a koronavírusra vonatkozóan befolyásolja őket, 12 főt nagyon befolyásol, 13 személy közömbösen áll a kérdéshez és 8 kitöltőt nem befolyásolnak a korlátozások.

- Az utolsó kérdésünk arra irányult, hogy mivel tervezik utazásukat 2022-ben a kitöltő személyek. 51-en személygépkocsival, majd a második legtöbb válasz a repülő volt ezt összesen 30 személy válaszolta. Egyenlő volt az autóbust és vonatot választók száma, mindkét opciót 8-an említették. Elenyésző összesen 2 alkalommal említették a hajót, 1 személy pedig egyéb opciót választotta.

3. ábra. Várhatóan milyen közlekedési eszközzel utaznak nyaralni 2022-ben a válaszadók.

5. Összefoglalás

Összességében megállapítható, hogy a korábban említett hipotéziseink közül mind a három beigazolódott a kutatásunk eredményeinek a vizsgálatát követően.

A H_1 hipotézis azért lett igaz, mert a koronavírus megjelenése utáni időszakban a kérdőívünket kitöltő emberek nagyobb százalékban jelölték azt, hogy nem nyaraltak/utaztak, illetve az utazások gyakoriságára (havonta, negyedévente, fél évente, évente) irányuló jelölések arányai is csökkentek. Tehát a magyar lakosság valóban kevesebbet nyaral/ utazik a koronavírus megjelenése óta. Emellett fontos kiemelni, hogy ez az attitűdváltozás csak rövidtávon jellemző a hazai lakosságra, ezt más kutatásban bebizonyították (Csóka et al. 2021).

A legnagyobb százalékban azt a választ kaptuk a kitöltőktől, hogy befolyásolja őket a koronavírus hatása és emiatt belföldön biztonságosabbnak érzik a nyaralást. Ebből megállapítható, hogy a H_2 hipotézisünk is beigazolódott.

A H_3 hipotézisünk – miszerint a magyar lakosság számára befolyásoló tényezővé váltak a nyaralási célpontok különböző korlátozásai az úticél kiválasztásakor – a kutatás eredménye alapján igaznak bizonyul, mivel a kitöltők 68 %-a adta azt a választ, hogy befolyásolja az úticél kiválasztásában az adott ország koronavírusos kapcsolatos korlátozásai.

Felhasznált irodalom

- Csapó János – Lőrincz Katalin (2020). A turizmus gazdaságban betöltött szerepe és irányai Magyarországon a COVID-19 előtt és után. *Geometodika* 4/3: 5-16.
- Csóka László et al. (2021). A hazai utazási szokások változásai a koronavírus-járvány hatására. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok* 6/4: 16-27.

- Huszka Péter – Huszka Péter Barnabás (2021). Vásárlási-utazási motivációk változása a Covid járvány idején. In: Albert Tóth Attila – Hopp Éva – Printz-Markó Erzsébet (szerk.): *Változó világ, változó turizmus*. Győr: Széchenyi István Egyetem. 137- 146.
- Kovács László et al. (2021). A COVID19-járvány hatása egyes turisztikai szolgáltatók működésére: Azonnali válaszok és megoldások. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok* 6/2: 6-24.
- Nagy Dávid – Csapó János – Végi Szabina (2021a). A jövő turizmusa, a turizmus jövője – vállalkozói prognózis kutatás a Dél-dunántúli turisztikai vállalkozók szemszögéből. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok* 6/2: 72-85.

A COVID19-VILÁGJÁRVÁNY GAZDASÁGI HATÁSA AZ E-KERESKEDELEMRE

GYENESE ÁDÁM – HERMAN VIVIEN – MOLNÁR FLÓRA – NÉMETH DIÁNA

1. Bevezetés

Projektfeladatunk témája a Covid19-világjárvány hatása az e-kereskedelem vonatkozásában. Bevezetésünkben először szeretném feleleveníteni, hogyan is kezdődött a koronavírus-járvány, majd a továbbiakban ismertetni mi is az e-kereskedelem, milyen előnyei és kockázatai vannak. Ezt követően az előző évek tendenciáira is kitér a projektünk majd a járvány hatására is hangsúlyt fektetünk. Ezzel kapcsolatban készítettünk egy kisebb kutatást is, melyet részletesen ismertetnénk egy későbbi fejezetben. Kérdőíves kutatásunk során a fő célunk az volt, hogy megismerjük a fogyasztói szokásokat miként befolyásolta a járvány jelenléte az elektronikus kereskedelem tekintetében. Majd néhány példát, személyes élményt elevenítenénk fel, hogy különböző vállalkozásoknak mi volt a reakciója a járványra. Végezetül egy kis kitekintés a jövőbe, mi is várható, mire lehet számítani.

Közép-Kína egyik legnépesebb városából, Vuhanból indult a koronavírus-járvány terjedése 2020 januárjában. A koronavírus-fertőzést a WHO 2020. március 11-én világjárványnak minősítette. Olaszország volt az első az Európai Unió tagországai közül, ahol a fertőzés megjelent. Az Európai Unió tagállamai különböző módon reagáltak, intézkedéseket vezettek be a válság kezelésének érdekében. Elmondható azonban, hogy többségében hasonló intézkedésekre került sor. Ilyen volt például a légitömegközlekedés korlátozása, a határzár, bizonyos üzletek bezárása vagy a nyitvatartási idő szabályozása, tömegrendezvények betiltása, valamint a maszkviselési kötelezettség. Az EU tagállamai egységes európai intézkedéseket nem iktattak be. Továbbá az enyhítések ütemezése és fokozata is eltérő volt az egyes országok között (Kovács 2020).

Kivétel nélkül szinte minden gazdasági ágazatra jelentős hatással volt a Covid19-járvány megjelenése, számos kihívással kellett szembenézni a gazdaság szereplőinek. Akadnak azonban olyan szektorok, melyekre kedvező hatást gyakorolt a járvány, véleményünk szerint az elektronikus kereskedelmet is ide sorolhatjuk. A kutatásunk várhatóan ezt az állítást fogja igazolni, mert arra számítunk, hogy a koronavírus-járvány jelenlétével megnövekedett az online vásárlások száma. A korlátozó intézkedések következtében az életünk is új fordulatot vett, megváltoztak az addigi szokásaink, a dolgokhoz való hozzáállásunk, a

magatartásunk. Kutatásunk kitért a koronavírus előtti, a jelenléte alatti, valamint az azt követő állapotra is.

2. Az e-kereskedelem bemutatása

2.1 Története és definíciója

Az elektronikus kereskedelem vagy röviden e-kereskedelem története az 1990-es évek elejéig nyúlik vissza, amikor is engedélyezték az internet üzleti célra való felhasználását, mivel előtte ezek meg voltak tiltva (pl. reklámozási tevékenységek). A következő években, évtizedekben pedig egyre csak fejlődött és manapság már lassan nincs olyan vállalkozás, amely ne reklámozná vagy ne adná el termékeit vagy szolgáltatásait az interneten keresztül különböző webshopok és weboldalak segítségével (Avornicului et al. 2019).

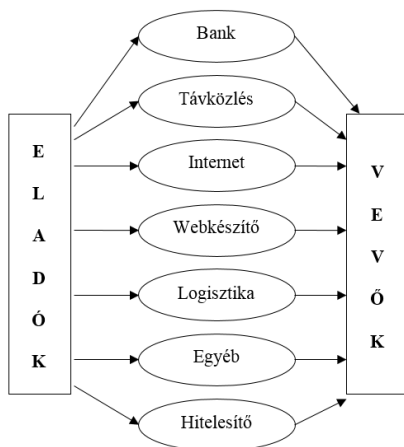
Az elektronikus kereskedelemre számos definíciót találhatunk, szűkebb és tágabb értelmezéseket egyaránt. Mindenképpen meg kell említenünk, hogy sokan keverik az e-kereskedelmet és az elektronikus üzletet, azonban ez a két fogalom nem szinonimái egymásnak. „Az elektronikus kereskedelem (e-commerce) az interneten folytatott elektronikus üzletvitel egy szelete. Magába foglalja a termékek és szolgáltatások online értékesítését, az elektronikus beszerzést, a beszállítói, partneri kapcsolatok fenntartását. Olyan elektronikus megoldások tartoznak az e-kereskedelem kategóriájába, amelyek segítik a vállalatokat az üzleti és ügyviteli kapcsolataik lebonyolításában annak érdekében, hogy üzletvitelüket, illetve működésüket hatékonyabbá tegyék. Az online kereskedelem több ponton is eltér a hagyományos kereskedelemtől. A legfőbb eltérést talán az jelenti, hogy a teljes szerződés kötés az interneten keresztül játszódik le. Ez valójában csak az úgynevezett direkt elektronikus kereskedelemnél igaz, amikor a felek kapcsolatának minden aspektusa az interneten játszódik le” (Avirnuclui et al. 2019).

Az elektronikus üzlet vagy e-üzlet pedig, amikor „a vállalatok az internet segítségével valósítanak meg kapcsolatot az üzletfelekkel, vásárlóikkal, beszállítóikkal, a kormányzattal és az értékesítés minden láncszeme az interneten keresztül valósul meg. Beletartozik a vállalat operatív működésének elektronizálása is. Magában foglal minden elektronikus úton zajló pénzügyi és kereskedelmi tranzakciót, az elektronikus adatszerét (EDI), elektronikus átutalást (EFT) és minden hitel/debitkártya aktivitást.” (Avornicului et al. 2019).

2.2 Szereplők

Az e-kereskedelemben a hagyományos üzleti szereplőkön kívül, tehát az eladón és a vevőn kívül még számos résztvevő van jelen, akik közöttük helyezkednek el. A valós jelenlévők azonban az elektronikus kereskedelem típusától függenek. A tényleges szereplők: az eladó, a távközlő-szolgáltató, az internet-szolgáltató, a weblap (portál) rendszerkészítő, működtető, a logisztikai háttérrel biztosító,

a hitelesítő, a pénzügyi szervezet (bank) és a vevő. Ezeken kívül még számos nem közvetlen résztvevő is jelen lehet pl. reklámszakemberek. A lehetséges résztvevők és kapcsolataik az 1. ábrán láthatóak. Összeségében egy sokszereplős rendszerről beszélhetünk az e-kereskedelemmel kapcsolatban (Avornicului et al 2019).

1. ábra. Az elektronikus kereskedelem szereplői és kapcsolatai (leegyszerűsített ábra)
(Forrás: Avornicului et al. 2019)

2.3 Az e-kereskedelmi modellek típusai

Az elektronikus kereskedelemnek két fő típusú modellje van, azonban ezen kívül még számos egyéb kombinációt is megkülönböztetünk az alapján, hogy milyen jellegű felek között történnek az ügyletek (Avornicului et al. 2019).

Az első fajta a B2B, azaz Business to Business modell, ilyenkor vállalatok között történnek az e-kereskedelmi ügyletek, például, amikor nagykereskedőként eladjuk a termékünket egy kiskereskedőnek, aki majd felhasználja vagy tovább adja azt. (Kacsukné Bruckner – Kiss 2019).

A másik fő fajta a B2C, azaz Business to Consumer, ekkor beszélhetünk a vállalatok és a fogyasztók közötti kereskedelméről. (Kacsukné Bruckner – Kiss 2019). Véleményünk szerint a legtöbb kereskedelmi ügylet ebben a felállásban történik, például, amikor egy fogyasztó egy webshopon keresztül vásárol magának ruhát, cipőt stb.

Mint fentebb említettük ezek mellett még számos típust megkülönböztetünk, ezekből még kettőt emelnénk ki. Az egyik a C2C (Consumer to Consumer). „A kereskedelmi ügylet két magánszemély között zajlik, ez úgynevezett bolhapiacszerű kereskedelem, amellyel apróhirdetésekkel foglalkozó honlapokon, illetve portálokon zajló aukció keretében találkozhatunk.” (Avornicului et al. 2019). Ilyen ügyletek folynak például a Jófogáson is.

A másik típus, amit ki szeretnénk emelni az a C2B, azaz Consumer to Business modell, mivel manapság egyre többször találkozhatunk ezzel leginkább a

közösségi médiákban pl. YouTube-on, Instagram-on stb. Ilyenkor az eladók a vég-fogyasztók, akik kezdeményezik a tranzakciót és a vevők a vállalatok, lényegében egy ún. fordított aukció történik (Rekettye – Tóth – Malota 2016). Erre egy jó példa a már előbb említett közösségi platformokon, hogy egy adott cég meggyőz egy influencert, hogy reklámozza annak termékeit vagy szolgáltatásait a közönségének valamilyen kompenzációért cserébe.

2.4. Az e-kereskedelem előnyei eladói és vevői szempontból

Az elektronikus kereskedelemnek rengeteg előnye és hátránya van mind eladói, mind vevői szempontból. Ezeket a jellemzőket az első táblázatban gyűjtöttük össze.

E-kereskedelem előnyei és hátrányai			
Eladó		Vevő	
Előnyei	Hátrányai	Előnyei	Hátrányai
Piacra lépés költsége alacsonyabb	Beruházási költségek magasak	Kényelmes, egyszerűbb, gyorsabb	Szállítási költségek
Alacsony a fenntartási költsége	Folyamatos fejlesztés, újítás szükséges (plusz költségek)	Időt lehet spórolni	vásárlás után nem kapja egyből kézhez a terméket
Korlátlan piac	Óriási a konkurencia	Mindig „nyitva” van, a nap 24 órájában elérhető	Problémák a kiszállítás során
Az információkkal kapcsolatos költségek is alacsonyabbak	Versenyhátrányba kerülhet	Nem számít a földrajzi elhelyezkedés	Bizalmatlan a fizetési módokkal, illetve a termékkel, szolgáltatással kapcsolatban
Korlátlan kínálat biztossítása	Problémák esetén szükség van a szakértett alkalmazottra	Házhozszállítás	A vásárlás során felmerült kérdéseire nem azonnal kap választ
Gyors értékesítés	24 órában elérhetőnek kell lenni a vevők számára	Digitalizált termékek	Aukciós oldalakon még bizalmatlanabban
Üzemeltetési költségek csökkennek		Sokkal több információ elérhető az adott termékről, szolgáltatásról	
Alacsony marketing-költségek		Új élmények	
Különböző fizetési módok (bankkártyás fizetéskor gyorsan hozzájuthat a pénzéhez)		Aukciós oldalak	
		Árak összehasonlítása	

1. táblázat. Az e-kereskedelem előnyei és hátrányai a vevői és eladói oldalról.
(Forrás: Avornicului et al. 2019)

3. Az előző évek tendenciái, a járvány hatása

A koronavírus hatására számos olyan tényező erősítette meg az online kiskereskedelmet, ami más ágazatokban hátrányt jelentett. A járvány okozta korlátozások, vásárlási időszávok, az emberekben lévő félelem, a rövidebb nyitvatartási idő mind-mind kedvezett az online kereskedelem előtérbe kerülésének, hiszen a konzervatívabb fogyasztók, illetve az idősebb korosztály is a digitális térbe kényszerült.

A versenyelőnyforrások átalakultak a szektorban, például ha a fizetés elfogadási opciókra gondolunk, ma már alapelvárás az elektronikus fizetés lehetősége, korábban azonban megkülönböztető képességet jelentett a vállalkozások számára.

2020.11.27. (Online Kiskereskedelmi Index című kutatássorozat, GKI 2020):

A megváltozott piaci környezetben, a fennálló új helyzet hatására a vásárlói reakciók kiszámíthatatlanná váltak, azonban az első eredmények azt prezentálták, hogy a járvány megjelenése után rekord forgalmak jellemezték az elektronikus kereskedelmet. A koronavírus hatására az online piac első negyedéve 21%-os, a második negyedéve 47%-os, a harmadik negyedéve 19%-os bővülést produkált. A GKI felméréseiből az is látható, hogy a bővülés a műszaki-és számítástechnikai cikkek, a barkács-és lakásfelszerelési eszközök, valamint az élelmiszerek, illetve drogériai- és háztartási termékek területén volt jelentős. A bolti kereskedelem rendkívül hátrányos helyzetbe került a korlátozások, vásárlási időszávok, rövidebb nyitvatartási idő miatt.

2021.07.22. (Portfólió 2021)

Már az idősebb korosztály is megbarátkozott az online tér nyújtotta lehetőségekkel, a hetente online vásárlók között az 55-60 év közöttiek vezetnek a rangsort. Megfigyelhető egyfajta területi, földrajzi megosztottság is: a vidéken élő vásárlóknak mások a preferenciái online vásárlás során, mint a fővárosban élőknek.

2022. április 20. (Pénzcentrum 2022):

A járvány betörése után az e-kereskedelem fellendült, azonban a legfrissebb adatok szerint ez a növekedés a kelet-közép-európai régióban 2022 első negyedévében megtorpant, sőt valahol csökkenést mutat derül ki a Growww Digital elemzéséből. A vizsgálat szerint az előző év azonos időszakához képest csak átlagosan 5%-os növekedést produkál az e-kereskedelem. Magyarországon 7%-os növekedést mutat, ami igaz, hogy magasabb az átlagnál, azonban az elmúlt két év adataihoz képest jóval alul marad az év első hónapjában.

Az online marketingnél is megfigyelhető ez a visszaesés, ugyan is a Google Ads költségek a környező országban csökkentek. Csehországban -4%-al, Lengyelországban -7%-al, Szlovákiában -15%-al, illetve Romániában 4%-al. Ellenben Magyarországon 21%-al nőtt, ezt az szja-visszatérítéssel, a fegyverpénzzel és a 13. havi nyugdíj keresletélénkítő hatásával magyarázzák a szakértők.

A magas infláció, az euróárfolyam kedvezőtlen alakulása, valamint az orosz–ukrán háború kitörése mind magyarázatot az e-kereskedelem megtorpanására ezek miatt pedig a lakosság visszafogta, elhalasztotta a vásárlásait, és inkább kivár. Habár Magyarországon nem olyan nagy mértékű a csökkenés, mint máshol a régióban, azonban hazánkban is megfigyelhető a kisebb ütemű, de lassuló növekedése az elektronikus kereskedelemnek.

A hazai e-kereskedőket rendkívül hátrányosan érinti a piac megtorpanása, ugyanis a lassuló növekedés mellett a magas infláció és a forint gyengülése csökkenti a cégek nyereségét. Továbbá, ha az orosz-ukrán konfliktus hamar rendeződik, akkor várható az e-kereskedelem újbóli növekedése. Viszont, ha továbbra sem rendeződik a helyzet, akkor stagnálásra és az árak további emelkedésére kell számítani. Az e-kereskedelmi piacon történt változások miatt a versenyhelyzet még kiélezettebb és a vállalkozásoknak gyorsan kell reagálniuk ezekre az átalakulásokra például az új technológiákra.

Ahhoz, hogy a webshopok meg tudják tartani a járvány hatására kialakult vevőkört, illetve új ügyfeleket is tudjanak szerezni, folyamatos fejlesztésre van szükség. Ehhez azonban elengedhetetlen a fogyasztói igények folyamatos nyomon követése, elemzése, gyors reakció, illetve az innovációra fektetett nagy hangsúly.

4. Kérdőíves kutatás

4.1 Kérdőív értékelése

A lakosság viselkedésmintázatainak, a változó helyzethez való alkalmazkodási képességének felméréséhez az online kérdőíves megkérdezés lehetőségét választottuk. A kérdőívet ismerőseink között, illetve Facebook (kutatásokat támogató) csoportokban osztottuk meg 2022. május 3. és május 15. közötti időszakban. A hipotézisünk az volt, hogy a koronavírus hatására az online vásárlási kedv jelentősen megnőtt, majd az utóbbi időben, mivel ismét lehetséges a boltokban korlátozások nélkül shoppingolni, sokan visszatértek a személyes bevásárláshoz. A kérdőívben megtalálhatóak voltak feleletválasztós kérdések, de lehetőséget adtunk saját vélemények, tapasztalatok megosztására is, hogy pontosabb képet kapjunk. A termékcsoportok prioritását külön is megvizsgáltuk, illetve nagyobb hangsúlyt fektettünk a leginkább érintett területre, az élelmiszerrendelésre is.

Az elkészített kérdőívre 51 válasz érkezett (3. táblázat).

Nem	Életkor	Megye	Lakóhely	Legmagasabb iskolai végzettség	Havi nettó jövedelem
Nő: 58,8%	18-25 év: 62,7%	Bács-Kiskun megye: 2%	Főváros: 22%	8 általános, vagy kevesebb: 2%	0-100 000 Ft: 36%
Férfi: 41,2%	26-35 év: 15,7%	Békés megye: 2%	Megyeszékhely: 34%	Szakiskola/ Szakiskola/ OKJ: 16%	100 001-150 000 Ft: 10%
	36-45 év: 9,8%	Borsod-Abaúj-Zemplén megye: 2%	Város: 26%	Gimnáziumi érettségi: 50 %	150 001-200 000 Ft: 12 %
	46-55 év: 11,8%	Fejér megye: 4%	Község/Falu: 18%	Főiskola/ Egyetem: 32%	200 001- 250 000 Ft: 16 %
	56-65 év: 0%	Győr-Moson-Sopron megye: 4%			250 001-300 000 Ft: 4%
	65 év feletti: 0%	Pest megye: 24%			300 001- Ft: 14 %
		Somogy megye: 12%			<i>Nem nyilatkozott: 8%</i>
		Vas megye: 40%			
		Veszprém megye: 6%			
		Külföld: 4%			
		<i>(más megyéből nem érkezett be válasz)</i>			

3. táblázat. A válaszadók megoszlása különböző szempontok szerint (2022.05.14.). Saját kutatás alapján, saját szerkesztés.

A mai modern, folyamatosan fejlődő világban már el sem tudnánk képzelni az életünket számítástechnikai eszközök, internet nélkül. A válaszadók fele (51%) 4 óránál többet használja az internetet naponta, 37,3%-a 2-4 órát, és csupán csak 11,8%-a használja 2 óránál kevesebbet.

Milyen célra használják az emberek az internetet? – Az általunk vizsgált online vásárlás elhelyezkedése a rangsorban:

SZEMPONTOK	RANGSOR
Keresés	3.
Munka	7.
Levelezés	4.
Szörfözés	5.
Letöltés	9.
Chat	1.
VÁSÁRLÁS	8.
Közösségi oldalak	2.
Játék	10.
Videó/Film	6.

4. táblázat. Mire használják az emberek az internetet? (2022.05.15.). Saját kutatás alapján, saját szerkesztés.

A táblázatból láthatjuk, hogy a megkérdezettek leginkább chatelésre, közösségi oldalak böngészésére, illetve keresésre használják az internetet, az online vásárlás csupán csak a 8. helyen helyezkedik el.

Ahogy már említettük a koronavírus számos területen kifejtette hatását. Az megkérdezettek 10%-a állítja, hogy jelentős mértékben-, 32%-a állítja, hogy nagymértékben megváltoztak az internetezési szokásai a járvány hatására (12%: közömbös volt, 22%: nem igazán befolyásolta, 24%: egyáltalán nem befolyásolta).

Ez a hatás a következő okokra vezethető vissza a beszámolások szerint:

- több idő állt rendelkezésre, így több időt tölthettek film-/sorozatnézéssel (elképzelhető magyarázat: a home office, illetve az online oktatás bevezetése miatt lehetővé vált a munkahelyi-és a háztartásbeli feladatok időben párhuzamosan történő elvégzése)
- online tanórák/home office bevezetése miatt is jelentősen megnövekedett a tanulók/munkavállalók számítógép előtt töltött ideje
- gyakoribb online rendelések, internetes vásárlások a biztonság miatt
- közösségi kapcsolatok áthelyeződése a koronavírus alatt az online térbe (éttermek, kávézók, rendezvények nem tették lehetővé a közösségi kapcsolatok ápolását)
- programlehetőségek hiánya
- vírushelyzettel kapcsolatos hírek gyakori böngészése

4.2 A koronavírus hatása az online vásárlásokra

A továbbiakban az online vásárlások terén bekövetkező változásokat, a változások lehetséges okait elemezzük. Mivel az interneten való böngészés nem mindig jár rendelésleadással, elsőként a webáruházak népszerűségét vizsgáltam meg,

hogy megtudjam, milyen gyakran kerestek rá/bukkantak rá az emberek a különböző webáruházakra (5. táblázat).

Ha összességében vizsgáljuk, azt figyelhetjük meg, hogy a koronavírus megjelenése előtt az emberek többsége havonta többször böngészte a webáruházakat, a járvány megjelenésével azonban egyre gyakrabban (hetente/hetente többször), majd jelenleg, amikor a járvány lecsendesedni látszik, az emberek nagyrésze ismét havonta többször nézegeti a webáruházak kínálatát.

Egyesével vizsgálva a különböző reakciókat, magatartásokat megállapítható, hogy a koronavírus hatására 21 személy lett érdeklődőbb a webáruházak iránt, 27 személy változatlan magatartást tanúsított, és mindössze 3 embernek csökkent az aktivitása ezen a területen. 22 esetben ez nem változott a koronavírus-járvány enyhülésével, tehát az érdeklődés fennmaradt, míg 14 esetben csökkent (de még mindig nagyobb mértékű maradt, mint a vírus előtt), és 15 esetben tovább növekedett.

A webáruházak böngészésének növekedésével együtt járt a rendelési összegek növekedése is a járvány hatására (5. táblázat). A járvány előtt 10 000 Ft alatt költött a legtöbb ember havonta online vásárlásra, a járvány alatt pedig 10 000 Ft és 20 000 Ft, illetve 20 000 Ft és 30 000 Ft között alakult a legtöbb rendelés összege. 25 esetben növekedett a havi vásárlási összeg 2020 március előtről, 2020 március és 2022 március közötti időszakra. A koronavírus enyhülése változóan hatott ebben a tekintetben a megkérdezettekre. 33 esetben nem eredményezett változást, 12 esetben csökkent, 6 esetben tovább növekedett a járvány aktív jelenléte óta.

	Webáruházak böngészése	Havi költés összege az online vásárlásokra vonatkozóan
2020 márciusa előtt	Naponta: 2% Hetente többször: 9,8% Hetente: 15,7% 3. Havonta többször: 29,4% 1. Havonta: 15,7% 3. Ritkábban: 25,5% 2. Nem szoktam: 2%	10 000 Ft alatt: 43,1% 1. 10 001 - 20 000 Ft között: 29,4% 2. 20 001 - 30 000 Ft között: 11,8% 3. 30 001 - 40 000 Ft között: 3,9% 40 000 Ft felett: 5,9% Semennyit: 5,9%
2020 márciusa és 2022 márciusa között	Naponta: 5,9% Hetente többször: 21,6% 1. Hetente: 21,6% 1. Havonta többször: 19,6% 2. Havonta: 11,8% Ritkábban: 17,6% 3. Nem szoktam: 2%	10 000 Ft alatt: 19,6% 3. 10 001 - 20 000 Ft között: 29,4% 1. 20 001 - 30 000 Ft között: 27,5% 2. 30 001 - 40 000 Ft között: 7,8% 40 000 Ft felett: 11,8% Semennyit: 3,9%
Jelenleg	Naponta: - Hetente többször: 27,5% 2. Hetente: 3,9% Havonta többször: 33,3% 1. Havonta: 17,5% 3. Ritkábban: 15,7% Nem szoktam: 2%	10 000 Ft alatt: 29,4% 1. 10 001 - 20 000 Ft között: 17,6% 2. 20 001 - 30 000 Ft között: 29,4% 1. 30 001 - 40 000 Ft között: 7,8% 40 000 Ft felett: 11,8% 3. Semennyit: 3,9%

5. táblázat. Webáruház böngészési, pénzköltési szokások változása a járvány hatására (2022.05.15.) Saját kutatás alapján, saját szerkesztés.

Az e-kereskedelem számos előnyét és hátrányát említettük már. A megkérdezettek véleménye az online vásárlásról hasonlóképp alakul. Legközpontibb előnyként a kényelmet, időtakarékoságot említették, de sokan hangsúlyozták a biztonság kérdését is, nagyon lényeges, hogy megbízható forrásból rendeljünk. A ruházati cikkek estében megemlítették a felpróbálás lehetőségének hiányát, esetleges mérrethibákat, visszaküldési procedúra bonyolultságát, azonban speciális termékek esetén nagyon hasznosnak találják az internet nyújtotta vásárlási lehetőségeket. Az emberek más-és más beállítottságúak, van akinek éppen az a kedvező, hogy házhoz „jön” a termék, nem kell a többi vásárlóval kontaktba kerülni, míg más, extrovertált személyiségű emberek pedig éppen a kapcsolat hiányát említették meg negatívumként.

Rendelések gyakoriságának alakulása a járvány hatására termékcsoportok szerinti felosztásban:

A koronavírus előtt a legmeghatározóbb az élelmiszerek, készülékek rendelése volt, illetve jelentős volt a közlekedési mobiljegyek vásárlása is, ám ezek sem képviselnek számottevő értékeket. A koronavírus hatására megváltozott az emberek magatartása, egyre többen rendeltek élelmiszert, készített, ruházati cikket, könyvet, illetve a mobiljegyek online vásárlása is jelentősen megnövekedett. Ha csak azokat elemezzük, akik egyáltalán nem vásároltak, az élelmiszerek tekintetében 39-ről 33-ra csökkent ez a szám, míg a készülékek tekintetében 20-ról 15-re csökkent ez az érték. A műszaki cikkeket, bútorokat tekintve leginkább csökkent a vásárlási kedv, ez azonban összefüggésbe hozható az instabil gazdasági helyzettel, nem tudjuk csupán az online vásárlásokra vetíteni. A jelenlegi helyzetet tekintve, a koronavírus aktív jelenlétéhez hasonlítva nem történt jelentős csökkenés. Azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az embereknek bevált ez a kényelmes, időtakarékos módja a vásárlások lebonyolításának, nem tértek vissza legtöbben a régi módszereikhez.

A megkérdezettek 33,3%-a nyilatkozta azt, hogy többet vásárol online a vírus hatására, 9,8% nyilatkozta, hogy sokkal többet vásárol.

A vizsgálatom kitért arra is, hogy milyen típusú webshopokat részesítenek előnyben a potenciális vásárlók. A következő eredményeket kaptam:

- a nagyobb webshopokat, a kisebb webshopokkal szemben (33:9)
- a hazai webshopokat, a nemzetközi webshopokkal szemben (27:24)
- inkább jól ismert webshopokat, általuk ismeretlen webshopokkal szemben (29:2)

A vásárlók bizalmát tekintve szintén pozitív eredmények születtek: 15,7% teljes mértékben megbízik az online vásárlásban, 58,8% nagymértékben megbízik, kevés kétségei vannak azzal kapcsolatban, hogy rendelése megfelelő minőségben, mennyiségben, időben érkezik meg.

4.3 Élelmiszerrendeléssel kapcsolatos vizsgálatok:

2020 márciusa előtt a megkérdezettek több mint fele (52,9%) egyáltalán nem rendelt élelmiszert online, a bolti vásárlást preferálta, 23,5% pedig csupán csak nagyon ritkán rendelt. A járvány megjelenésével ez az érték jelentősen csökkent, 33,3% változatlanul nem rendelt, 13,7% csak nagyon ritkán rendelt élelmiszert. 26 esetben növekedett a vásárlási kedv az online élelmiszerrendelést tekintve. Jelenleg ismét 43,1% nem vásárol online élelmiszert, illetve 19,6% csak nagyon ritkán, tehát visszaesés figyelhető meg. 12 személy számolt be csökkenésről.

A kérdőív arra is kitért, hogy melyik applikációkat, weboldalakat részesítik előnyben a vásárlók erre a célra. Közkedvelt volt körükben a Tesco Online Bevásárlás lehetősége, a Kifli.hu, illetve a Foodpanda és a Wolt is.

A következőkben az online élelmiszervásárlás kedveltségének okait vizsgáljuk:

SZEMPONTOK	RANGSOR
Kényelmesebb online rendelni.	2.
Olcsóbb online rendelni.	7.
Időtakarókosabb ez a megoldás.	1.
Nem szeretnék emberek közé menni.	4.
Összehasonlíthatjuk így az árakat.	5.
Jobban át tudjuk böngészni így a kínálatot.	3.
Pontosabb leírást kaphatunk az élelmiszerről.	6.

6. táblázat. Az online élelmiszerrendelés okai (2022.05.15.). Saját kutatás alapján, saját szerkesztés.

Láthatjuk tehát, hogy az online élelmiszerrendelés elsődleges oka, hogy sokkal időtakarékosabb, kényelmesebb ez a megoldás. A mai rohanó világban nagyon fontos szerepe van az időnek. Így pár kattintással meg tudjuk oldani a bevásárlást, nem kell a sorok között kószálni, keresve a szükséges élelmiszert, majd még a pénztárnál is várakozni.

A legtöbb válaszadónak nem volt még problémája online élelmiszerrendelés során (26 válaszadó), azonban voltak akik beszámoltak hiányos rendelésről, romlott/romlott hatású ételről, késői szállításról, de voltak olyanok is, akik nem azt kapták, amit megrendeltek, összecsérélte a rendelést a kiszállító. A legtöbb esetben a problémák megoldódtak, kompenzálták a cégek a hiányosságokat, de voltak akik arról számoltak be, hogy figyelmen kívül hagyták az esetet, mivel ez egy időigényes folyamat, ám nem rendeltek többé az adott webáruházból.

Összegezve az online vásárlásról alkotott véleményeket, nagyon sokan pozitívan ítélik meg, hogy a járvány rákényszerítette őket ezen vásárlási forma gyakorlására, hiszen ez egy biztonságos módja volt a vásárlásnak, nem találtak potenciális vírushordozókkal, csupán egy futárral, abban az esetben, ahol nem volt lehetőség az érintésmentes kiszállításra. További előnyként említették a fiatal nők, hogy ennek a lehetőségnek köszönhetően fizikai terhek alól is mentesültek, hiszen nem kellett hazacipelni a boltból a megvásárolt élelmiszereket. Pozitív megítélése van az online élelmiszerrendelésnek továbbá a gyorsasága, egyszerűsége, kényelme, illetve az árak összehasonlításának lehetősége miatt.

5. A Covid19 vállalkozásokra gyakorolt negatív hatásai

Ebben a fejezetben szeretnénk ismertetni, hogy egyes vállalkozások milyen intézkedéseket vezettek be, hogyan reagáltak a váratlanul kialakult helyzetre. Az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (GVI 2022) készített egy elemzést 2020. októberében, melyben a kapacitáskihasználtság, a bérek és az árak változása mellett a koronavírus gazdasági hatásait, illetve a vállalkozások válságkezelő intézkedéseit is vizsgálták. Az említett kutatást szeretném alapul venni, ez alapján mutatom be először a koronavírus negatív hatásait, majd a vállalati reakciókat.

Ahol $N=2625$, a megkérdezettek 8%-a azt felelte, hogy nem tapasztalt negatív hatásokat, 92% azonban megnevezett minimum egy negatív tényezőt. A cégvezetők 48%-a emelte ki a csökkenő keresletet, például az ügyfelek/ turisták számának csökkenését. Szintén 48% említette meg, hogy nem lehetett biztosítani az otthoni munkavégzés lehetőségét. 31% nevezte meg a csökkentett megrendelés-állományt negatív hatásként. A válaszadók 26%-a jelölte meg a szükséges munkaerőhiányt. A rövidített nyitvatartást, valamint a rendezvények betiltását a vezetők 18%-a jelölte meg. 17% mondta a csökkenő exportot, míg végül a 6%-nak okozott problémát az importhelyettesítés.

A fentiekben megemlített adatokat összevetették a vállalkozások méretével is, így a következő eredmények születtek. A 10-49 főt foglalkoztató vállalkozások számára az otthoni munkavégzés lehetőségének biztosítása okozott problémát. Az 1-9 főt foglalkoztató mikrovállalkozások számára a csökkenő kereslet volt a fő probléma. A 250 vagy annál több fős vállalkozásokat érintő főbb probléma a szükséges munkaerő hiánya, az export csökkenése, különböző rendelkezések következtében keletkezett teljes leállás, a megrendelés-állomány csökkenése, valamint az importhelyettesítés volt.

A kutatás során készült egy ágazati lebontás is, ahol $N=2594$, melyben egyértelműen látható, hogy a kereskedelemben az otthoni munkavégzés megvalósíthatatlansága, illetve a kereslet csökkenése jelentette a problémát. A kereskedelmi cégek és szolgáltatókra főként a rendezvények betiltása, valamint a nyitvatartás szabályozása volt negatív hatással. A teljes leállásra is az előbb említett ágazatok voltak rákényszerítve. Az ipart elsősorban a csökkenő export, a csökkenő

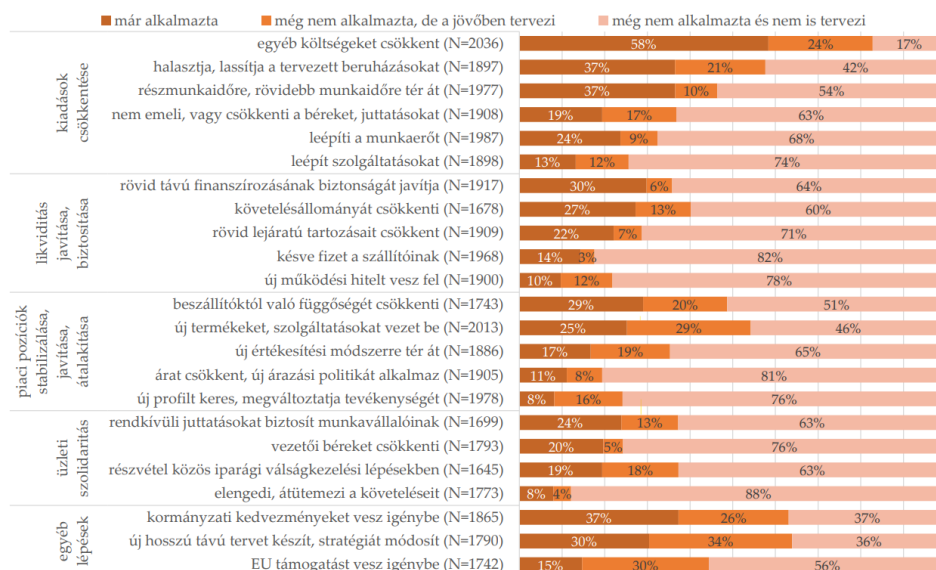
beszállítói megrendelés-állomány, illetve a külföldi anyavállalat által csökkentett megrendelés-állomány érintette (GVI 2022).

5.1 A vállalkozások reakciói a válsághelyzetre

A kérdőívben szerepelt 29 válságkezelési eszköz is, a válaszadókat arról kérdezték meg, hogy melyiket alkalmazták már ezek közül és melyiket nem, illetve melyiket tervezik a jövőben használni majd és melyik az, amit sem most, sem a jövőben nem szeretnének alkalmazni. A jobb átláthatóság érdekében az eszközöket csoportokba sorolták, például likviditást javító, költségeket vagy kiadásokat csökkentő, piaci pozíciót stabilizáló, javító vagy átalakító, üzleti szolidaritást célzó, továbbá egyéb lépéseket tartalmazó csoportokba.

A már alkalmazott eszközök közül a kitöltők 58%-a iktatta be az egyéb, máshova nem sorolható költségek csökkentését. 37% döntött úgy, hogy a beruházásokat lelassítja vagy elhalasztja. Szintén 37% vezette be a részmunkaidőt vagy a rövidített munkaidőt. 37% válaszolta azt, hogy igénybe vette a kormányzati kedvezményeket. A rövidtávú finanszírozás biztonságának javítását a cégvezetők 30%-a használta ki, például banki hitelek meghosszabbításával, 30% készített hosszú távú tervet vagy módosította a stratégiát.

Akadnak olyan válságkezelési eszközök, melyeket kevés cég alkalmazott, ilyen volt például a szolgáltatások leépítése, vezetői bérek csökkentése, árcsökkentés (GVI 2022). A válságkezelő eszközök alkalmazásáról a GVI ábrát is készített.

Forrás: GVI 2020

2. ábra. A válságkezelő eszközök alkalmazásáról. Forrás: GVI 2022: 21.

5.2 Mi várható a jövőben?

Nehéz megjósolni, hogy mi is várható a jövőben, erre inkább csak feltételezések vannak. Azonban az mindenképpen valószínűsíthető, hogy az e-kereskedelem növekvő tendenciái továbbra sem fognak változni, hiszen a mai világban a digitalizációnak köszönhetően már szinte bármit megtudunk rendelni online az interneten pár kattintással. Másrészt, ha azt vesszük figyelembe, hogy a mi és az utánunk következő generációk már teljesen az online világban szocializálódtak, ezáltal jóval kézenfekvőbb az online vásárlás. Főleg a Covid19-járvány hatására már egyre gyakoribb, hogy a szüleink, nagyszüleink is használják az internetet nem csupán technikai kiegészítők, ruhák vásárlásra, hanem már élelmiszerek rendelésére is. Mindent összevetve a számos előny mellett, amit már korábban a többiek említettek számos hátránya is van az e-kereskedelemnek, amelyeket a jövőben talán sikerülhet leeredukálni.

6. Összefoglalás

Összességében láthatjuk, hogy az általunk vizsgált elektronikus kereskedelemre a Covid19-világjárvány pozitív hatással volt. Elmondható a kutatásunk alapján egyaránt, hogy az interneten folytatott elektronikus üzletvitel megnőtt, amely magába foglalja többek között a termékek és szolgáltatások online értékesítését, az elektronikus beszerzését, a beszállítói, partneri kapcsolatok fenntartását. A járvány betörése után az e-kereskedelem fellendült, azonban a legfrissebb adatok szerint ez a növekedés a kelet-közép-európai régióban 2022 első negyedében megtorpant, sőt valahol csökkenést mutat. Fontos szem előtt tartani, hogy folyamatos fejlesztésre van szükségük az online felületeknek, hogy meg tudják tartani a járvány hatására kialakult vevőkört, illetve új ügyfeleket tudjanak bevonítani.

Felhasznált irodalom

- Avornicului Mihály et al. (2019). *Az internet és lehetőségei*. Budapest: Akadémiai.
<https://mersz.hu/kiadvany/462/info>
- GKI (2020). *Továbbra is szárnyal az e-kereskedelem*
<https://gkidigital.hu/2020/11/27/szarnyal-az-e-kereskedelem/> (Letöltve: 2022.04.27.)
- GVI (2022). *A koronavírus-járvány gazdasági hatásai a magyarországi vállalkozások körében 2020. októberig – kapacitáskihasználtság, válságkezelő eszközök, bérváltozások és értékesítési árak*
https://gvi.hu/files/researches/628/koronavirus_kutatasi_fuzet_3_210127.pdf (Letöltve: 2022.05.12.)

- Kacsukné Bruckner Livia – Kiss Tamás (2019). *Bevezetés az üzleti informatikába*. Budapest: Akadémiai.
<https://mersz.hu/kiadvany/596/info> (Letöltve:2022.05.27.)
- Kovács László (szerk.) (2020). *Globális kihívás – lokális válaszok. A koronavírus (Covid19) gazdasági és társadalmi összefüggései és hatásai*. Szombathely: Savaria University Press.
- Pénzcentrum (2022). *A netes kereskedelem sínyle meg a járvány végét? Bezuhant az eddigi szárnyalás*
<https://www.penzcentrum.hu/vasarlas/20220420/a-netes-kereskedelem-sinyli-meg-a-jarvany-veget-bezuhant-az-eddigi-szarnyalas-1124117#> (Letöltve: 2022.05.15.)
- Portfólió (2021). *Nagyot ment az e-kereskedelem, de van még hova fejlődni a webshopoknak*
<https://www.portfolio.hu/uzlet/20210722/nagyot-ment-az-e-kereskedelem-de-van-meg-hova-fejlodni-a-webshopoknak-493490#>
(Letöltve: 2022.05.15.)
- Rekettye Gábor – Tóth Tamás – Malota Erzsébet (2016). *Nemzetközi marketing*. Budapest: Akadémiai.
<https://mersz.hu/kiadvany/76/info> (Letöltve:2022.05.27.)

A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY HATÁSA AZ AUTÓIPARRA MAGYARORSZÁGON

SZIGETI ÁDÁM – SZIJ BERTALAN – CSISZÁR TAMÁS

1. Bevezetés

A koronavírus váratlan megjelenése és gyors terjedése borzasztóan nehéz helyzetbe hozta a globális járműipart egy már eleve kihívásokkal teli időszakban (vö. Török 2020). Az autóeladások drámai zuhanása, a beszállítói láncok megszakadása és a dolgozók egészségének megőrzése érdekében hozott döntések korábban soha nem tapasztalt helyzetet idéztek elő az iparágban. Ráadásul a rendelkezésre álló, kilábalásra vonatkozó lehetséges forgatókönyvek sem adtak okot az optimizmusra rövidtávon. Csődhullámról és sok tízezres elbocsátásokról ugyanakkor nem volt szó a magyar autóiparban, az viszont, hogy a BMW debreceni gyára a tervezett formában és időzítéssel nem fog megépülni, szinte biztosra vehető volt.

A globális iparági ciklus közel 10 éves felívelés után leszálló ágba került az autóipar 2018-ban. A fejlett piacokon belül Észak-Amerika járműértékesítése az elmúlt 4 évben minimálisan csökkent és historikus mércével mérve még mindig magas szinten volt, míg Európa 2019-ben is még kismértékű növekedést mutatott az igencsak magas bázis ellenére. A globális csökkenést a világ legnagyobb piacává vált Kína okozta, ahol 2018-ban 3%, 2019-ben 5% feletti csökkenés következett be. Emellett más jelentősebb fejlődő piacok, mint India, Argentína, valamint Oroszország más és más okokból szintén gyengélkedett. Az említett folyamatokra erősített rá eddig soha nem látott mértékben az új koronavírus váratlan megjelenése és gyorsütemű globális terjedése (Török, 2020). A helyzetet súlyosbította, hogy az európai járműgyártásban mintegy 2,5 millió autó nettó exportjára alkalmas termelőkapacitás is kiépült. Ugyanakkor az a kereslet, amely ezek az autók iránt mutatkozott a korábbi években, nagyrészt eltűnt, döntően azért, mert a két fő felvevőpiacra, az Egyesült Államokban és Kínában, drámaian csökkent a kereslet az új autók iránt. Természetesen ennek hatását érezték a szorosan integrált beszállítói lánc tagjai is, amelyek már 2019-ben is a gyártás volumenének csökkenését tapasztalták (Túry 2020).

Amennyiben ez nem lett volna elég, súlyosan fenyegette az iparágat a 2020-21-ben kezdődő – az európai szén-dioxid szabályzás szigorodása által generált – kilátásba helyezett bírság. A szén-dioxid-kibocsátás évtizedes megszokott csökkenését az európai szabályzás mérföldkövekhez köti és öt évente durván 25%-kal

csökkenti. Ezt az autógyártók a belsőégésű hajtások korszerűsítésével és elektromosításával tervezték elérni, de közbejött több nem várt tényező. Először is a dízel botrány a magasabb szén-dioxid-kibocsátású benzines autók térnyeréséhez vezetett, emellett a magasabb üzemanyag fogyasztású terepjárók iránt megnőtt kereslet együttes hatását nem tudta ellensúlyozni a belsőégésű technológia fejlődése (Európai Unió 2017).

A kutatásunk során az első kérdés, amelyre a választ keressük, hogy tényleg drasztikus visszaesések figyelhetők-e meg az autógyártásban, ha igen ezek milyen mértékben következtek be? A kutatásunkban megpróbáljuk feltárni az okát, illetve a járműállományban bekövetkezett hatását is a kialakult helyzetnek.

2. Az autógyártás helyzete

2.1. Az autógyártás fontossága

A fejlett autógyártás jellemzi a jóléti társadalmakat. A mobilitás ezen formája gyakran a kényelmet helyezi előtérbe. Az autógyártásban történő beruházások fontos elemei a gazdaságnak. Az autógyártás magas forgalmat generál az Európai Unióban belül, amely körülbelül a GDP 7%-át adja. Az egész gazdaságra hatást gyakorol köszönhetően a széleskörű ellátási láncnak, amely kapcsolódik hozzá. A gyártóüzemekből az Unióban 226 darabot találhatunk meg, melyek évente 18,5 millió gépjárművet bocsájtanak ki. Az előállított gépjárművek jellemzően magas minőségben jelennek meg. Az erre való törekvések egyik alapfeltétele a folyamatos innováció. Az EU-n belül ez a szektor költi a legmagasabb kutatásra és fejlesztésre, közel 61 milliárd eurót, amely a teljes költség nagyjából 30%-át jelenti. Jelenleg a legfontosabb fejlesztési területeknek a fenntartható, környezetbarát közlekedést és a vezetéssegítő rendszerek fejlesztését említhetjük (European Automobile Manufacturers' Association 2020).

2.2. Az összes értékesítés vizsgálata folyó áron

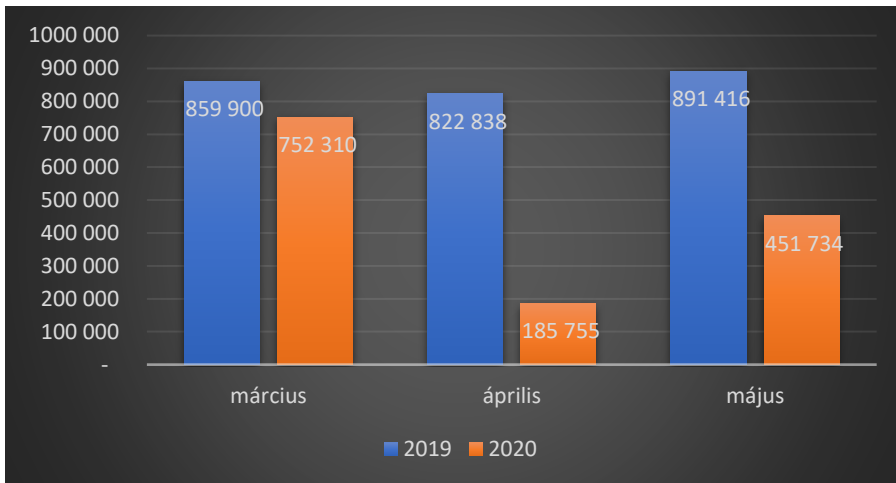
Magyarországon is fontos szerepet játszik a gazdaságban az autógyártás. A Statisztikai Hivatal (2021b) összegzi az ipar összes értékesítését alágak szerint. A járműgyártás a 2009 és 2019 közötti időszakban jelentős és folyamatos emelkedést mutat. 2009-ben még 3 101 392 millió forint, míg 2019-ben már 9 605 446 millió forint volt a kapcsolódó adat, amely 210%-os növekedést mutat. A koronavírus megjelenésének évében találhatunk csökkenést az adatokban, ekkor 9 192 951 millió forint volt az értékesítés, amely egy 4,3%-os csökkenés az előző évihez képest. 2021-ben bár még nem értük újra el a 2019-es adatokat, de 1,5%-os növekedést tapasztalhatunk 9 339 173 millió forintra az előző évihez képest. A feldolgozóipar teljes értékesítése 2009-ben 16 514 315 millió forint volt, melynek a 18,8%-át tette ki a járműgyártás. A 2019-es adat ehhez képest már 29,1%-os részarányt mutatott az összes 32 983 476 millió forinthez képest. 2020-ban a 32 665 536 millió

forinthez képest 28,1%, míg 2021-ben 24,3% volt ez a részarány a 38 504 418 millió forintos értékesítéshez képest. Az előbbieken bemutatott statisztika szerint a járműgyártás a legfontosabb feldolgozóipari tevékenység hazánkban a 9 339 173 millió forintos összes értékesítés összegével. A második legnagyobb összeg a számítógép, elektronika, optikai termékek gyártásánál jelenik meg (4 502 018 millió forint), míg a harmadik az élelmiszer, ital, dohány-termék gyártása (4 428 516 millió forint) (Központ Statisztikai Hivatal 2021b).

2.3. Termelési érték vizsgálata

Az ipari termelés értékének vizsgálata során is visszaesést tapasztalhatunk a feldolgozóipar és azon belül a járműgyártás tekintetében is. A statisztikákban a 2019-es évig bezárólag emelkedéseket tapasztalhatunk. A járvány és a hozzá kapcsolódó leállásokat az adatokban is megfigyelhetjük. A termelés értéke a járműgyártás esetén a 2019-es évben 9 578 836 millió forint volt, amely 2020-ban 9 216 664 millió forintra csökkent, amely egy 3,8%-os csökkenést jelent. 2021-ben ez az adat 9 384 577 millió forint, amely az előző évihez képest 1,8%-os növekedés, az azt megelőző évhez képest még 2,1%-kal alacsonyabb érték keletkezett. A teljes feldolgozóipart vizsgálva a tendencia nem egyezik meg a járműgyártásával, ezzel is mutatva, hogy ezt az alágat kifejezetten rosszul érintette a járvány. 2019-ben 33 034 524 millió forintot termelt ez az ágazat, 2020-ban 1,0%-os csökkenés keletkezett 32 701 753 millió forintra. 2021-re jelentős növekedést mutatnak a statisztikák mind a két év adataihoz képest 39 033 942 millió forintot termelve. A 2019-es adathoz képest ez 18,2%-os növekedés, míg 2020-hoz képest 19,4%-os emelkedést látunk. A járműgyártás ezzel a trenddel ellentétben még a 2019-es év termelési értékét sem érte el (Központ Statisztikai Hivatal 2022a).

Az első lezárások 2020 márciusi időszakában kezdődtek, melynek hatása az adatokban is megfigyelhető (1. ábra). Az adatokat vizsgálva az előző évihez képest jelentős visszaesést figyelhetünk meg. A márciusi adat 859 900 millió forintról 752 310 millió forintra csökkent, amely 12,5%-os esést jelent. A vírus ekkor érte el hazánkat, a különböző korlátozások is ebben a hónapban kezdtek bevezetésre kerülni. A vállalatokat is érintették már ezek, mint például a határátlépés korlátozása és a vállalatokhoz kapcsolódó gazdasági intézkedések. (koronavirus.gov.hu, 2020) Az első hullám az áprilisi és májusi időszakban volt a csúcson, melyet az adatokon is megfigyelhetünk. Áprilisban a 2019-es adathoz (822 838 millió forint) képest 2020-ban (185 755 millió forint) 83,4%-os csökkenést figyelhetünk meg. A májusi adat 891 416 millió forint volt a vírus előtti évben, míg 451 734 millió forint volt az első hullám alatt, amely 49,3%-kal kevesebb. Az összesített tavaszi adatokat vizsgálva 46,0%-os csökkenés történt a vírus megjelenésével az első hullám során (Központ Statisztikai Hivatal 2022a).

1. ábra. A járműgyártás termelési értékének változása az első hullám tavaszán az előző évi adatokhoz viszonyítva (millió forint).
Saját szerkesztés Központ Statisztikai Hivatal (2022a) alapján.

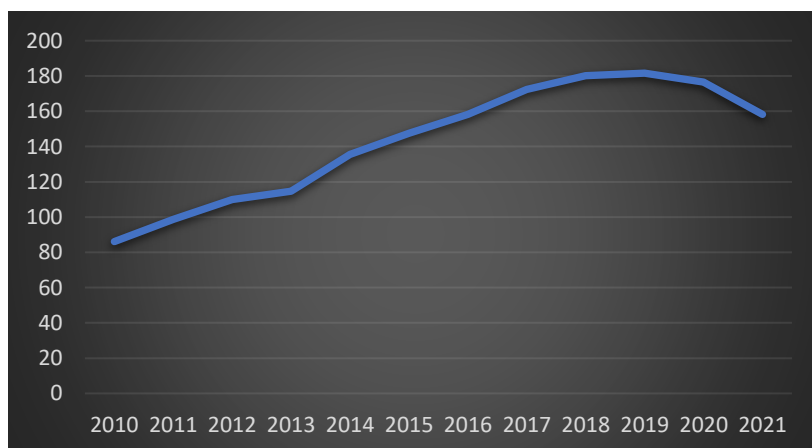
A feldolgozóipar egészét vizsgálva is hasonló tendenciákat viselhetünk meg a 2020 tavaszi időszakban, hiszen itt is kiugróan áprilisban és májusban érintette a kialakult helyzet a termelést. Az egész tavaszra vetítve ugyanakkor csak 21,4%-os csökkenés történt. Márciusban nem történt jelentős változás, hiszen csak 0,2% az eltérés a két év adata között (2019: 2 841 550 millió forint, 2020: 2 835 292 millió forint). Az április adatokban történt itt is a legmagasabb csökkenés 35,2%-kal (2 744 208 millió forintól 1 777 870 millió forintra). A májusi változás 29,0% volt (2 967 159 millió forintról 2 105 416 millió forintra) (Központ Statisztikai Hivatal 2022a).

Az egész évre vonatkozó csökkenések mértéke a tavaszi adatok ismeretében kedvezőbbek voltak. Az oka a jelenségnek, hogy a második hullám nem váltott ki ekkora hatást a feldolgozóiparra és a járműgyártásra sem. A második hullám fel-futása 2020 szeptemberében kezdődött. Az év hátralévő hónapjaiban az első hullámmal ellentétben itt emelkedést láthatunk az előző év járványmentes adataihoz képest. A 2019-es évben vizsgálva a szeptembertől decemberig tartó időszak adatait 3 228 517 millió forint termelési érték keletkezett, míg a második hullám során (2020-as év szeptemberétől decemberig) 3 828 715 millió forint, amely 18,6%-os emelkedés az előző évhez képest. A teljes feldolgozóipart vizsgálva is ezt figyelhetjük meg, hiszen a ezt a 4 hónapos időszakot vizsgálva 2019-ben 11 414 667 millió forint volt a termelési érték, míg 2020-ban 12 514 310 millió forint, amely 9,7%-os növekedés. Az adatok ismeretében megállapíthatjuk, hogy a járműgyártás jobban teljesített, mint a feldolgozóipar egésze a második hullám első 4 hónapjában (Központ Statisztikai Hivatal 2022a).

2.4. Foglalkoztatottak száma

Az autóipar mindennapi életünk egyik legfontosabb gazdasági ága. Ezt több tényezőnek is betudhatjuk. Az autóiparban közvetlenül dolgozók létszáma is jelentősnek tekinthető. A 2021-es évben megközelítőleg 158 ezer embert foglalkoztatottak a különböző autógyárak Magyarországon. A dolgozók száma folyamatosan emelkedő tendenciát mutatott egy 10 éves periódusban (2. ábra). A 2009-es 80 ezres létszám nőtt 128 %-kal a 2019-es naptári évre 182 ezer főre. A járvány kitörése sok más szektorhoz hasonlóan itt is leépítésekhez vezetett, így a növekedő tendenciát megtörve 2020-ra (177 ezer fő) egy 2,8%-os csökkenést tapasztalhatunk, amely 2021-re (158 ezer) további 11%-kal csökkent. Ez az érték magasabb, mint a KSH által nyilvántartott csökkenés az ország összes foglalkoztatottjában, amely 1%-os visszaesést mutat 4645 ezerről 4603 ezerre 2020-ban, míg 2021-re növekedést tapasztalhatunk 4635 ezerre (0,7% növekedés). Az adatokból kiderül, hogy az autóipar dinamikusabban fejlődött a dolgozók számának tekintetében. A 2009 és 2019 között történt 128%-os növekedés jelentősen több, mint a teljes foglalkoztatottság esetén, hiszen ott 3895 ezerről 4645 ezerre nőtt ez a szám, amely nagyjából 19%-os emelkedést mutat. (Központ Statisztikai Hivatal 2021a)

Az előbbieken tárgyalt statisztikák a járműgyártást végző vállalatokra vonatkoznak. A valós autóiparhoz köthető foglalkoztatottak ugyanakkor sokkal többben vannak és a számuk nehezen meghatározható. A hozzá köthető munkavállalók többek között az alapanyag beszállítással, fuvarozással és értékesítéssel foglalkozó vállalatok. A különböző vállalatokat az autó gyártó köti össze és alkotnak egy rendszert, melyben egymástól függenek. Beszállító lehet a szektorban többek között az akkumulátor és az autógumi gyártó cég.

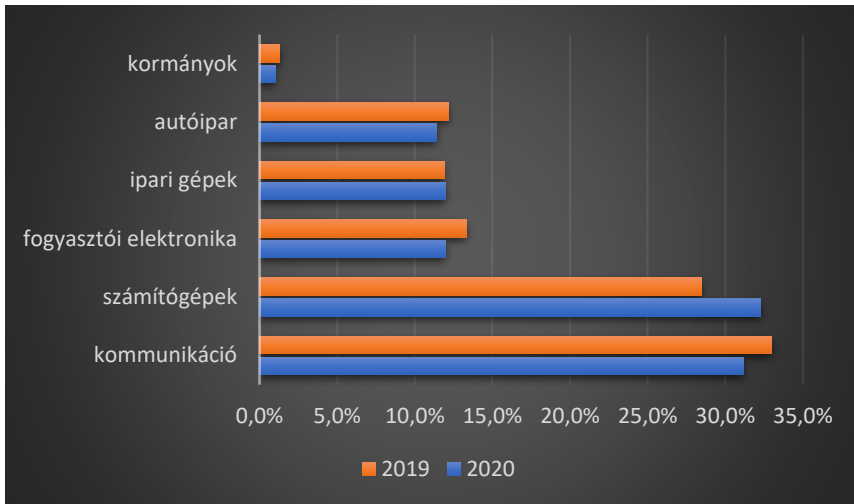
2. ábra. A járműgyártásban foglalkoztatottak változása 2010-től. Saját szerkesztés Központ Statisztikai Hivatal (2021a) alapján.

3. A lean termelés az autóiparban

3.1. Just-In-Time (JIT) termelési rendszer

A módszer használata először a Toyota Termelési Rendszer részeként alakult ki Japánban. Napjainkban egyre több vállalat alkalmazza ezt a módszert. A módszer alapvetése, hogy mindig csak a kereslet oldaláról érkező igényeknek megfelelően gyárt le a vállalat. Így könnyen kielégíthetőek a különleges igények is. A módszer alapvetése az is, hogy a termékeket a lehető legjobb minőségben, de minél kisebb költségeken gyártsa le a vállalat. Az igényeknek megfelelő termelés azt is jelenti, hogy a vállalat számára kisebb kockázatot jelent a termelés. A gyors átfutási idő, illetve kiszolgálás is a rendszer célja. A költségcsökkentést szolgálja, hogy a készleteket csak az igények beérkezését követően vásárolja meg a vállalat, ezzel raktározási költségeket felszabadítva. Napjainkban a nagyvállalatok nagy részénél alkalmazzák ezt a módszertant (Cheng – Podolsky 1996).

A rendszer problémája egyben az előnyeiből is adódnak. A problémát a kereslet-kínálat nagy volumenű változása okozza. Az előre nem kalkulálható katasztrófákra készülni lehetetlen. A 2020-ban bekövetkezett pandémia egy ilyen helyzetet teremtett. A fogyasztók igényei csökkentek az gépjárművekre, hiszen a különböző korlátozásoknak köszönhetően nem vették őket használatba. Az autógyárak a dolgozók korlátozott számban tevékenykedtek, illetve a csökkenő igényeknek megfelelően a gyártást is visszaszorították. A rendszer működésének megfelelően így a készletszükségletük is jelentősen csökkent. A Just-In-Time módszernek megfelelően így a megrendelések is visszaestek a beszállítókkal szemben. Az ellátó vállalatok erre két féle módon tudtak reagálni. Az egyik megoldás a termelésük csökkentése volt, míg a második eset, hogy az általuk előállított alapanyagot más szektorban kezdték el értékesíteni. A kialakult chiphiány például részben ezen tényezők következménye, hiszen a számítástechnikai szektorban az autóiparral ellentétben megnövekedtek a szükségletek. Az ok egyszerű, hiszen egyre többen kényszerültek rá a számítógép és különböző elektronikai cikkek használatára, melyek segítségével megvalósíthatóvá vált az online oktatás és az otthonról történő munkavégzés (Käfer 2007). Az autóipar alapvetően nem volt a legnagyobb chip felhasználó, melynek köszönhetően nem az ő keresletük az elsőszámú prioritás a gyártóknál. A chipek végfelhasználást vizsgálva (3. ábra) láthatjuk, hogy a legtöbbit a számítógépek és a kommunikációs eszközök(mobiltelefonok) piaca vásárol fel. Az autóiparnál magasabb a felhasznált mennyiség a fogyasztói elektronikai termékeknél (szórakoztató elektronikai cikkek), illetve a járvány megjelenését követően az ipari gépek piaca is nagyobb felvevő lett a járműgyártásnál (Statista 2020).

3. ábra. A chipek csoportosítása a végtermék alapján 2019 és 2020-ban. Saját szerkesztés Statista (2020) alapján.

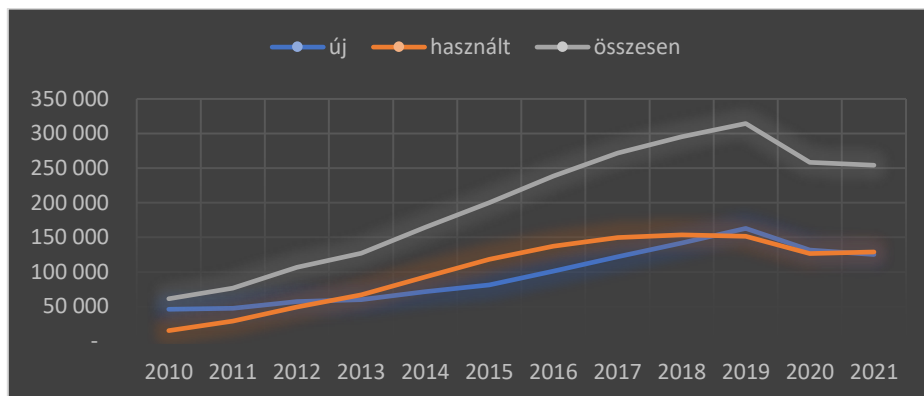
3.2. A termelési folyamatok kiszervezése

Az autógyártók az elmúlt évtizedekben a tevékenységük nagyrésztét kiszervezték más vállalatoknak. A globalizációnak köszönhetően ezt már nem csak országon belül, hanem a világ bármely pontjára végre tudták hajtani. Az elsődleges cél a költségek és a kockázat csökkentése. Az autógyárakban napjainkban már csak az végtermék összeszerelése történik a különböző komponensekből. A járvány megjelenése gyártási problémákhoz vezetett, melyben a kiszervezésnek is fontos szerepe van. A megbetegedések és a korlátozások a világ különböző pontjain máshogy alakultak. A termelési folyamatot annak jellegétől függetlenül negatívan befolyásolja, amennyiben a szükséges részegység nem érkezik meg a megfelelő időben, vagy el sem készül. A részfolyamatok egymásra hatással vannak közvetve vagy közvetlen, így az említett tényezők késést generálnak a teljesítésben. A probléma addig fenn fog állni, ameddig nem rendeződik a nyersanyaghiány és növelhető meg a termelés mind a beszállítói, mind az előállító vállalatoknál. (Túry, 2017)

4. A gépjárműállomány változása

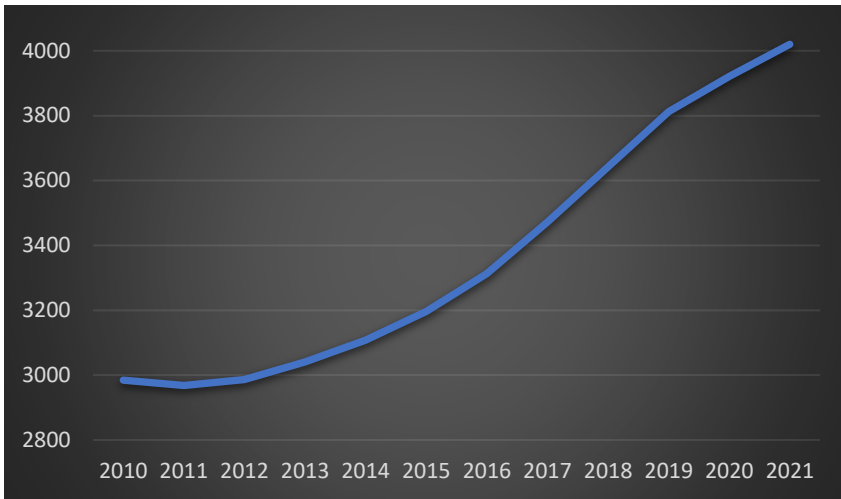
A gépjárműállomány vásárlást vizsgálva visszaesést tapasztalunk Magyarországon (3. ábra). A 2010-es években emelkedést figyelhetünk meg, majd 2019-ben érjük el a legmagasabb szintet. A korábbiakban említett problémák (például hiány, hosszabb várakozási idő) mellett az emberek megváltozott életstílusa és a

bizonytalanabb gazdasági környezet is hatással lehetett az értékesítések visszaszorulására. 2019-ben még 162 944 autót helyeztek elsőként forgalomba Magyarországon, de 2020-ban 19,1%-kal kevesebbet (131 786 darab), míg 2021-ben 23,2%-kal (125 114 darab) csökkent a két évvel korábbihoz (2019) képest. A külföldről behozott használtautóknál a 2018-as 153 612 darabos adat volt a maximum, 2019-ben közel hasonló az adat (151 554). Szignifikáns csökkenést látunk 2020-ban 126 725 darabbal, amely 16,4%-os csökkenés. 2021-ben is hasonló mértékű az esés 2019-hez képest, amely 14,8%-os változást mutat (Központ Statisztikai Hivatal 2021c).

4. ábra. A Magyarországon elsőként forgalomba helyezett gépjárművek 2010-től. Saját szerkesztés Központ Statisztikai Hivatal (2021c) alapján.

A személygépjárművek állományának növekedése is lassuló növekedési trendet mutat (4. ábra). 2019-ben 4,7%-os volt az emelkedés az előző év adatához viszonyítva (2018: 3642 ezer autó, 2019: 3812 ezer autó). Fontos szerepe volt ebbe, hogy az előzőekben bemutatottak megfelelően ebben az évben helyezték a legtöbb autót forgalomba Magyarországon újonnan. A statisztikát befolyásoló adat még, hogy mennyi autót vontak ki a forgalomból (forgalomból kivonás és külföldre értékesítés). A növekedés 2020-ra is megmaradt, mértéke 2,9%-os volt (3921 ezer autó), míg 2021-ben 2,5% (4020 ezer autó). Az autók forgalomba helyezése bár jelentősen csökkent a járvány óta, de egy tényező könnyen befolyásolhatja ezt a statisztikát. A kormány rendeletének megfelelően ugyanis 2022. június 30-ig használhatóak a veszélyhelyzet alatt lejárató műszaki vizsgával rendelkező autók (koronavirus.gov.hu, 2021), amellyel járművek bizonyos rétegének késik a forgalomból történő kivonása (Központ Statisztikai Hivatal 2021d).

5. ábra. A személygépkocsi-állomány 2010-től ezer darabban. Saját szerkesztés Központ Statisztikai Hivatal (2021d) alapján.

A járvány hatására kialakult nehézségek a gépjárművek gyártásában, illetve a nem megfelelő gazdasági helyzet együtt a gépjárműállomány folyamatos előregedéséhez vezet. 2010-ben még 11,3 év volt az átlagéletkor Magyarországon, 2021-ben ez az adat már 15,0 év volt (Központ Statisztikai Hivatal 2021e).

5. Konklúzió

A kutatásaink arra következtetésre vezettek minket, hogy az autóipar a 2008-as gazdasági világválság óta egy dinamikusan fejlődő, növekvő ipari ágazat volt. A 2020-ban robbanás szerűen elterjedő Covid19-járvány sok más területhez hasonlóan a járműgyártásra is kifejezetten negatívan hatott. A teljes feldolgozóiparhoz viszonyítva ezt az alágat átlagon felül érintette. A krízishelyzet leereagálásában kifejezetten nehéz feladata volt ennek az alágnak. A magas kitettséget a globalizációhoz vezethetjük vissza. A vállalatok törekedtek a minél költséghatékonyabb termelésre, amelyet különböző módszerekkel tudtak elérni. A Just-In-Time (JIT) rendszer és a kiszervezés voltak ennek az eszközei. A vállalatok ezzel a kockázatot csökkentették, illetve áthelyezték egy másik cégre, de így a termelés már nem a saját gyáraikban történt. Az alapanyagok és a félkész termékek gyakran a világ másik feléről érkezhettek. A járvány hatására sok helyen gyárleállások és volumencsökkentések történtek, mellyel egyidejűleg a kereslet is visszaesett, ugyanakkor a helyzet stabilizálódásakor hirtelen növekedés történt (a keresletben). Ezt a folyamatot a vállalatok nem tudták megfelelően leereagálni. A területi különbségek a beszállítók és a gyáregységek között mind nehezítették a helyzetet, gondoljunk csak az országoként, régióként eltérő szabályozásokra. A folyamatok

eredménye, időbelisége mind lekövethetőek a statisztikák alapján. A járműgyártásban hirtelen bekövetkezett csökkenés példa nélküli az elmúlt évtizedben, majd az év második felére rekord magas adatokat produkáltak 2020-ban. A keresletváltozásnak köszönhetően a nyersanyagokat más piacok vették fel melyekben növekedett is akár az igény. A folyamatok végül egy globális nyersanyaghiányhoz vezettek. Az új autók elérhetősége így korlátozott lett, amely az újonnan forgalomba helyezések statisztikáján meg is figyelhető. A tendencia az autók elöregedéséhez vezet rövidtávon hazánkban. Összességében kijelenthetjük, hogy a járműgyártás és az autóiparra a járvány megjelenése rendkívül negatívan hatott, megmutatva az ágazat problémáit.

Felhasznált irodalom

- Cheng, T. C. E. – Podolsky, S. (1996). *Just-In-Time Manufacturing*. London: Chapman & Hall.
- Európai Unió (2017). *Amit érdemes tudni az EU kibocsátás-kereskedelmi rendszeréről és reformjáról*
<https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/society/20170213STO62208/amit-erdemes-tudni-az-eu-kibocsatas-kereskedelmi-rendszererol-es-reformjarol>
Letöltés ideje: 2022.05.07.
- European Automobile Manufacturers' Association (2020). *Facts about the automobile industry*
<https://www.acea.auto/fact/facts-about-the-automobile-industry/>
Letöltés ideje: 2022.05.07.
- Hausmann Róbert (2020). *A globális ellátási láncok átalakulása a feldolgozóiparban a koronavírus-járvány következtében*
<https://hitelintezetiszemle.mnb.hu/letoltes/hsz-19-3-e1-hausmann.pdf>
Letöltés ideje: 2022.05.07.
- Käfer, Roland (2007). Advantages and disadvantages of a Just in time/Just in sequence production. 10th Doctorate Conference. Herlay. 205-207.
- Központi Statisztikai Hivatal (2021a). *A foglalkoztatottak száma nemzetgazdasági ágak, ágazatok szerint, nemenként*
https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_mef008d.html
Letöltés ideje: 2022.05.08.
- Központi Statisztikai Hivatal (2021b). *Az ipar összes értékesítése alágak szerint [folyó áron, millió Ft]*
https://www.ksh.hu/stadat_files/ipa/hu/ipa0006.html
Letöltés ideje: 2022.05.08.
- Központi Statisztikai Hivatal (2021c). *Magyarországon első alkalommal forgalomba helyezett új és használt közúti gépjárművek száma járműnemenként*
https://www.ksh.hu/stadat_files/sza/hu/sza0022.html
Letöltés ideje: 2022.05.08.

- Központi Statisztikai Hivatal (2021d). *A közúti gépjárművek száma megye és régió szerint*, december 31
https://www.ksh.hu/stadat_files/sza/hu/sza0040.html
Letöltés ideje: 2022.05.08.
- Központi Statisztikai Hivatal (2021e). *A személygépkocsi-állomány átlagos kora gyártmányok szerint [év]*
https://www.ksh.hu/stadat_files/sza/hu/sza0026.html
Letöltés ideje: 2022.05.08.
- Központi Statisztikai Hivatal (2022a). *Az ipari termelés értéke alágak szerint havonta, évkezdetről kumulált [folyó áron, millió Ft]*
https://www.ksh.hu/stadat_files/ipa/hu/ipa0035.html
Letöltés ideje: 2022.05.08.
- Statista (2020). *Distribution of semiconductor demand by end use worldwide from 2018 to 2020*
<https://www.statista.com/statistics/894267/semiconductor-market-share-worldwide-by-end-use/>
Letöltés ideje: 2022.05.14.
- Török László (2020). The Link Between Car Sales and the Economic Crisis in the European Union at the Time of the Covid-19 Epidemic. *International Journal of Economics and Business Administration*. 8/4: 1033-1042.
<https://www.ijeba.com/journal/648/download>
Letöltés ideje: 2022.05.14.
- Túry Gábor (2017). Technológiai és munkaszervezési újítások hatása az autóiipar térbeli szerveződésére – iparági példa a Volkswagen mintáján. *Tér és Társadalom*. 31/2: 44-67.
- Túry Gábor (2020). A haza vállalati innováció eredményei a jövő autózásában: Magyarország helye a globális értékláncban In: Katona Klára (szerk.) *Növekedésösztönzési kísérletek és kudarcok – A növekedés új kihívásai a tudásalapú gazdaságban*. Budapest: Pázmány Press. 105-124.

HALLGATÓI VERSENY

A projekt egyik záró rendezvényeként egy versenyt hirdettünk, ahol a tanulókat a gyakorlatban is alkalmazni kellett. 2022. május 20-án reggel 9 órakor online környezetben adtunk ki feladatokat, amelyet a hallgatók csoportosan, online, bármely forrás felhasználásával kellett, hogy megoldjanak.

Az eredményeket kora délután online, zsűri előtt prezentálták. A feladat az volt, hogy a megnevezett problémát minél átfogóbban ismertessék, minél több oldalról bemutassák, és álláspontjukat szakirodalommal és érvekkel támasszák alá. Az előadások hossza csapatonként 10 perc volt, amelyet + 5 perc vita / kérdések követtek.

A feldolgozandó témák a következők voltak (csapatonként egy):

- Miért járult hozzá a vírushelyzet a zöld gondolkodás fejlődéséhez?
- Hogyan van hatással a munkavégzés helyére hosszútávon a vírushelyzet (például: home office)?
- Miért kedvez a járvány a helyi termékek elterjedésének (például: szállítási láncok, tervezhető termelés)?
- Hogyan befolyásolja a vírushelyzet az üzletek és szolgáltatóhelyek fizikai látogatását?
- Miért segíti a vírushelyzet a smart megoldások elterjedését?
- Hogyan befolyásolja hosszútávon a vírushelyzet a fogyasztói szokások és a higiénia kapcsolatát?

A körülbelül három óra alatt elkészült prezentációk diáit a Melléklet tartalmazza.

TANULMÁNYÚT

A pályázati vállalások között szerepelt egy tanulmányút is, amennyiben ezt az aktuális korlátozások és szabályozások lehetővé teszik. A tanulmányutat a korlátozások feloldása után, 2022 márciusában kezdtük tervezni. Végül úgy döntöttünk, hogy a turizmus-vendéglátás ágazatot ért hatásokat ismerjük meg jobban, ezért két 2022.06.03-án, két celldömölki gazdasági szervezetet, egy hotelt és egy önkormányzati fenntartású múzeumot látogattunk meg.

JUFA Hotel Celldömölk

A hotelt, valamint a koronavírus-járvány ágazatra és a hotelre gyakorolt hatását **Klára Ágnes** igazgató mutatta be.

A hotel egy szálloda csoport része, amely Ausztriában, Németországban, Lichtensteinben és Svájcban üzemeltet hoteleket. Egyetlen magyarországi hotelük Celldömölkön van.

A látogatás első részében körbevezettek bennünket a hotel, a hozzá tartozó kemping, valamint a vele közvetlen összeköttetésben álló Vulkán Gyógy- és Élmenyfürdő területén: a közel két órás körséta során megtekintettük a hotel létesítményeit és néhány szobáját, megnéztük a fürdőt, a gyógyvizes létesítményeket és az úszómedencéket, majd a kempingbe is átsétáltunk, ahol mobil házak elrendezését mutatták meg. A hotel 40 szobás, a kempingben 56 lakókocsi-beállóhely, 12 sátorhely és 18 állandó kempingezőhely és 24 mobil ház található.

A séta közben nem csak a hotel napi működését ismertük meg, hanem széleskörű információkat kaptunk arra vonatkozóan is, hogyan alakult át az ágazat és a hotel működése az elmúlt két év során. Megtudtuk például, hogy átrendeződött a vendégkör: a korábban többségben lévő osztrák vendégek helyett ma a magyar vendégek dominálnak, mellettük a legtöbb külföldi vendég Ausztriából és Csehországból érkezik.

A járvány hatására a kemping kihasználtsága is megnőtt: felértékelődött a természetközelség és a nyugodt pihenés értéke, így mind a beállóhelyek, mind a mobil otthonok jól kihasználtak. Mint megtudtuk, a kemping vendégeinek egy része profitál a hotelből: a hotel szolgáltatásait is igénybe veszik és az étkezéseik egy részét a hotelben fogyasztják.

Szintén jellemző, hogy a vendégek a természetközeli, nem csoportos tevékenységeket részesítik előnyben, mint például a kerékpározás vagy a túrázás.

A beszélgetést ebéd közben is folytattuk: megtudtuk, hogy a hotel a higiénia előírásokra ma is odafigyel. Dolgozókat a járványhelyzet miatti zárások következtében – két próbaidős dolgozó kivételével – nem kellett elbocsátani.

A lezárások idején a hotellánc és a hotel különböző belső képzéseket és továbbképzéseket indított, amelyeken a hotel dolgozói szakmai ismereteiket bővíthették, illetve új területeken szerezhettek képesítést.

Az igazgató elmondta, hogy a turizmus-vendéglátás szektorban a munkaerőpiac átrendeződött: nagyon sok lett a pályaelhagyó, akik egyrészt a bizonytalan helyzet miatt választottak más hivatást, másrészt pedig a lezárások alatt a szektorból sokan sokkal több időt tudtak a családjukkal tölteni. Ennek hatására átértékeltek prioritásiakat: nem szerettek volna tovább a vendéglátásban dolgozni; ott ugyanis gyakori a hétvégi és az ünnepek alatti munkavégzés. Mindezeknek az a következménye, hogy kevés a munkaerő és nehéz jól képzett munkavállalót találni.

2022 nyárral kapcsolatban, mint megtudtuk az ágazat csak találgatni tud: éppúgy lehetséges, hogy nagyon jó kihasználtsággal tudnak majd működni, de az is lehet, hogy az utazni vágyók – és tudók – külföldet részesítik előnyben. A járványhelyzet miatti megváltozott utazási szokások és kérdőjelek mellé még egy bizonytalansági tényező társul: nem tudjuk, hogy az elmúlt hónapokban tapasztalható drágulások és infláció hogyan hat ki majd a nyári utazásokra, illetve az utazási lehetőségekre.

Több kérdés is felmerült a hotel működésével kapcsolatban: például, hogy mennyire szükséges ma egy hotelnek csatlakozni a különböző online foglalási portálokhoz. A válasz egyértelmű volt: ezeken a portálokon kötelező a jelenlét, csak nagyon kevés hotel engedheti meg magának, hogy ezekhez nem csatlakozik.

Kemenes Vulkan Park, Celldömök

A járvány Vulkan Parkra gyakorolt hatását **Tulok Gabriella** igazgató mutatta be délután.

A Kemenes Vulkan Park az ország egyetlen vulkanológiai kiállítása, amely interaktív és hagyományos eszközökkel mutatja be a vulkánok világát: a Naprendszer és a Föld vulkánosságát, a Kárpát-medence vulkánjait, illetve a Ság hegyet. A múzeum látogatóit egyrészt a helyi és a környékbeli iskolák diákjai teszik ki, míg nyáron sok, a Balaton partján nyaraló család látogat a múzeumba.

A járványhelyzet és a zárások – mint minden szolgáltatót és intézményt – a múzeumot is váratlanul érték. A zárások alatt látogatókat a múzeum nem fogadhatott, azonban feladatok átcsoportosításával egyéb tevékenységek részben végezhetőek voltak. Így például a múzeum rövid videófilmeket posztolt, de a dolgozók egyéb tevékenységeket is vállaltak, például az időseknek szállítottak ebédet (mivel az idősek nem mehettek be az idősek otthonába étkezni), illetve egyéb önkormányzati feladatokba segítettek be. Lehetőség volt arra is, hogy a munkatársak ez idő alatt különböző szakmai továbbképzéseken vegyenek részt.

Amikor volt már ár lehetőség, az óvodákkal építettek ki kapcsolatokat: természetföldrajzzal, az élővilág megismerésével, illetve fenntarthatósággal és környezetvédelemmel kapcsolatos programokat találtak ki és szerveztek, így például odúkat vagy rovarházat építettek.

Amikor újra kinyithatott a múzeum, minden szabályt betartottak és betartattak, azokat speciálisan, a múzeum igényeihez is igazítva: az összes felületen folyamatos fertőtlenítés volt, az érintőképernyőkhöz kesztyűt is biztosítottak; a kézferőtlenítés lehetősége 2022 júniusában is megmaradt.

2020-ban a zárások ellenére nagyjából a korábbi látogatószám felét tudták elérni, ezeket szinte kizárólag családi látogatásokból, az iskolai csoportok ugyanis elmaradtak. 2020 augusztusa különösen erős volt; a múzeum fennállása óta a legerősebb hónap. A 2021 téli időszak már kevésbé volt rossz, mint a tavaszi zárás: ebben az időszakban kezdték el tervezni a 2022-es programokat. A remények szerint a 2022-es év már hasonló lesz a 2019-eshez: júniusig már újra sok iskolás osztály látogatta meg a múzeumot.

A járványhelyzet alatt minden munkavállalót sikerült megtartaniuk: az önkormányzattól működési támogatást, az államtól bértámogatást kaptak.

Az előadás után idegenvezető vezetésével megtekintettük a Vulkán Parkot.

A két szervezet meglátogatása rámutatott a turizmus-vendéglátás szektort ért komplex hatásokra: első kézből, konkrét számokkal és példákkal hallottuk a médiából már részben ismert tényeket. A beszélgetések során azonban sok esetben olyan háttérinformációkat is kaptunk és olyan ok-okozati összefüggéseket ismerünk meg, amelyet csak azok a szakemberek ismernek, akik az elmúlt két évet a szektorban vezetőként dolgozták végig, és akik megpróbálták a mindenkori aktuális lehetőségekből és szituációból az általuk vezetett szervezet számára a lehető legtöbbet kihozni.

Ez úton is köszönjük mindkét helyszínnek a szíves fogadtatást és a lehetőséget, hogy betekintést nyerjünk az elmúlt két év kihívásaiba és megoldásaiba.

KEREKASZTAL-BESZÉLGETÉS

2022. június 16-á lezajlott az új kihívások projekt projektzáró rendezvénye, valamint kerekasztal-beszélgetése.

A projektzáró rendezvényt Varga Imre, a Savaria Gazdálkodástudományi tanszék tanszékvezetője nyitotta meg. Megnyitójában a 2020 szeptember óta részben digitális térbe kényszerült oktatás előnyeit és hátrányait emelte ki.

Ezt követően Kovács László, a projekt vezetője egy 20 perces előadásban ismertette a projektet, amely a gazdálkodástudomány területén tanulmányaikat folytató hallgatókat ismertette meg a járvány rövid és hosszú távú hatásaival, valamint a digitális munka világára készítette fel őket. A projekt eredményei: 23 egyetemi oktató (ELTE, Budapesti Corvinus Egyetem, Pannon Egyetem, University of Surrey (Nagy-Britannia), Lulea University of Technology (Svédország)) és gazdasági szakember tartott 30 előadást és workshopot a projekt során. A hallgatók eközben a járvány kiválasztott ágazatokra gyakorolt hatását dolgozták fel csoportokban, majd az elsajátított ismereteket felhasználva egy versenyen vettek részt.

A projekt legfontosabb eredménye, hogy az abban részt vevő hallgatókat felkészítette a digitális munkavégzés kihívásaira. Emellett egy 455 oldalas kötet is megjelenik, amely a járvány gazdaságra és társadalomra gyakorolt hatását vizsgálja; illetve egy rövidebb, projektbemutató kötet is szerkesztés alatt van.

A rendezvény második részében meghívott vendégeink – Klára Ágnes (JUFA Hotel Celldömölk), Lenkai Nóra (ELTE SEK Szombathely), Balogh Károly (Vas Megyei Kereskedelmi és Iparkamara), Horváth Zoltán (Agora Kulturális Központ) – egy kerekasztal-beszélgetést folytattak arról, miként érintette az általuk vezetett szervezetet a járványhelyzet: milyen intézkedéseket és döntéseket kellett meghozniuk. A beszélgetést Székely Klára, a Savaria Gazdálkodástudományi Tanszék adjunktusa vezette.

A meghívottak először röviden (5-10 percben) kifejtették, hogy az ő szervezetüket hogyan érintették a 2020 tavaszi események. Mindnyájan napra pontosan emlékeztek az eseményekre: beszámolóikból nem csak az események idéződtek fel újra, hanem a színpalak mögé is betekintést nyertünk. Megtudtuk, hogy személyesen és vezetőként hogyan élték meg a helyzetet, illetve azt is hangsúlyozták, hogy habár az akkori megoldások és online átállások külső szemmel

problémamentesnek tűntek, a valóságban ezek mögött a problémamentes átmene-
tek mögött mindig egy nagyobb csapat összehangolt, áldozatos munkája állt.

A kerekasztal-beszélgetés további részében a résztvevők megosztották a
hallgatósággal, hogy utólag mit tennének másként hasonló helyzetben, illetve hogy
mi az pozitív hatása, ami hosszabb távon is befolyásolja a szervezet működését.

A baráti hangvételű beszélgetés során nem csak a járványhelyzet kezelésébe
kaptunk betekintést, hanem a krízishelyzetekben a vezetőkkel szemben támasztott
elvárásokat, illetve a vezetők felelősségét is megismerhettük.

A program zárásaként a projektben részt vevő hallgatók ajándékokat, az on-
line verseny helyezetti nyereményeket vehettek át. Ezen túlmenően minden hall-
gató egy, a kurzus elvégzését igazoló tanúsítványt is kapott.

A PROJEKT TÁRGYIASULT EREDMÉNYEI

Tanulmánykötet

A projektben egy tanulmánykötet elkészítését vállaltuk: „A projekt témájához kapcsolódóan tervezzük egy legalább 200 oldalas, legalább 10 tanulmányt tartalmazó tanulmánykötet kiadását. A tanulmánykötet a koronavírus-járvány első két évének tapasztalatait dolgozza fel, kitekintve a járvány üzleti életre, társadalomra és oktatásra kifejtett hatására. A kötet tervezett munkacíme: *Új normalitás. A koronavírus-járvány hatásai a gazdaságra és a társadalomra: tapasztalatok, kihívások és megoldások.*”

A vállalást túlteljesítettük: 2022. nyarán jelent meg a projekthez kapcsolódó kötet a Savaria University Press gondozásában:

Kovács László – Szőke Viktória (szerk.) Két év új normalitás: *A koronavírus-járvány (Covid19) gazdasági és társadalmi hatásai.* Szombathely: Savaria University Press.

A 455 oldalas kötet 28 tanulmányt tartalmaz többek között az Innsbrucki Egyetem, a Selye János Egyetem (Komárno), az ELTE, a Budapesti Corvinus Egyetem, a Pannon Egyetem, a Budapesti Metropolitan Egyetem és a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem oktatóitól és kutatóitól. A tanulmányok közül hét jelenlegi, vagy a közelmúltban végzett hallgató tanulmánya. A kötet bemutatja, hogy milyen hatás érte a társadalmat és a gazdaságot az elmúlt két évben.

Rövidfilmek

A projekttel kapcsolatban két rövidfilm is született. Az egyik a mesterséges-intelligenciával kapcsolatosan tartalmaz információkat: a projekt hallgatói arra keresik a választ, hogy mely munkákat „veszélyezteti” a mesterséges intelligencia.

A rövidfilmben a hallgatóknak az elsajátított ismereteket alkalmazzák és egy a projekthez szorosan nem kapcsolódó, ugyanakkor az ő jövőbeni szakmai lehetőségeiket erősen befolyásoló témában kell állást foglalni.

A cél a rövidfilmekkel, hogy a hallgatók egy általuk ismert és művelt műfajon – rövid, közösségi média videói – túlmenően a korábban kreatív,

önmegvalósítás céljára használt műfaji ismereteiket egy új kontextusban, kötött keretben hasznosítsák. Ezzel egyrészt kreativitásukat fejlesztjük, másrészt be szeretnénk mutatni a résztvevőknek, hogyan adaptálható az oktatási rendszeren kívül megszerzett tudás egy új helyzetre.

A másik rövidfilm életképekkel mutatja be a projekt főbb eseményeit. A rövidfilmen – az online lét miatt – kisebb szerepet kapnak maguk a megtartott órák, és hangsúlyosabbak azok az események, amelyek személyes jelenléttel zajlottak.

Mind a kötetek, mind a filmek az alábbi linken érhetőek el:

<https://sek.elte.hu/kg/tanszek/ujkihivasokprojekt/dokumentumok>

AZ „ÚJ KIHÍVÁSOK” PROJEKT HATÁSAI ÉS EREDMÉNYEI A PROJEKT RÉSZTVEVŐINEK KÖRÉBEN VÉGZETT KÉRDŐÍVES FELMÉRÉSEK ALAPJÁN

KOVÁCS LÁSZLÓ – SZÉKELY KLÁRA – SZÓKE VIKTÓRIA – ZIEGLER ZSOLT

1. Bevezetés

A projekt elején és végén a projektben részt vevő hallgatókkal kérdőívet töltöttünk ki; egyrészt, hogy felmérjük a projekt kezdetén tudásukat, illetve hogy mérni tudjuk fejlődésüket. Mindkét kérdőív kitöltése Google Űrlapok segítségével történt; az első kérdőívet a projekt első órájának elején, míg a második kérdőívet a projekt utolsó előadásának végén töltötték ki a résztvevők. Az anonimitást jel-igével biztosítottuk; így a hallgatók egyéni fejlődése is nézhető a kérdőív anonimi-tásának megőrzése mellett.

2. A projekt résztvevőinek jellemzői

A projektet 20 fő kezdte el, a résztvevők 80%-a nő, 20%-a férfi. Egy női résztvevő nem fejezte be a projektet, így a projektet elvégzők száma 19 fő.

A kérdőív első kérdései felmérték a projekt résztvevőinek informatikai eszközeit, azok használatát mérték fel, valamint az internetes információkeresési szokásokra kérdeztek rá.

A megkérdezettek családjában az okostelefon megléte a legjellemzőbb, ezt követi a laptopok száma. Asztali számítógép a családok 60%-ában nincs, míg tablettal a családok 25%-a nem rendelkezik. A digitális eszközöket 2-5 fő használja. Az okostelefonokat minden résztvevő naponta többször, a laptopot a többség (18 fő) naponta, vagy naponta többször használja.

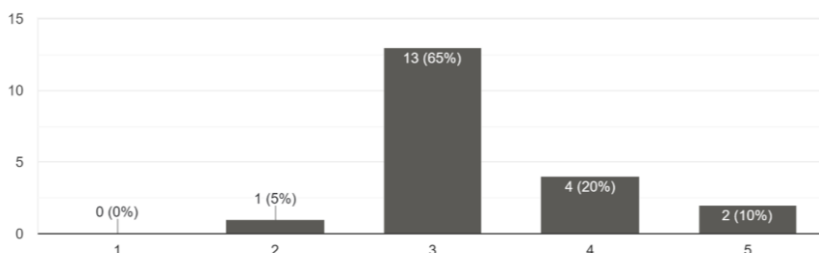
A projekt kezdetén lekérdezett kérdőív alapján a hallgatók online tevékenységére jellemző, hogy 10%-a tölt – nem szórakozási céllal - napi 4 óránál többet online környezetben, míg 15% esetében ez 4, 10% esetében 3, 40% esetében 2, 25% esetében 1 óra.

A koronavírus járvány miatti digitális átállás – mivel felsőoktatási hallgatókról van szó, a digitális átállás itt digitális oktatást jelent – alapvetően háromféle hatással volt a hallgatókra. Míg az egyik csoport számára pozitív volt az átállás (könnyebbség, kényelem, fejlődés, jobb időbeosztás, rugalmasság) addig a másik csoport számára negatív (elszigeteltég, monotonitás, személytelenség, ijesztő,

társaság hiánya, unalmas). A harmadik csoport az erre vonatkozó kérdésre semleges válaszokat adott, például a digitális átállás eszközeit (kamera, mikrofon) megnevezve.

A projekt résztvevői magyar nyelven kívül angol (17 fő) és német (5 fő) nyelven keresnek információkat; megbízható információkat 75% magyar, 25% angol nyelven keres. A hírek hátterét a válaszadók 10%-a mindig, 75%-a néha (ha bizonytalan a tartalomban), 15%-a véletlenszerűen ellenőrzi. Megbízhatónak tekintenek egy forrást elsősorban, ha szakemberek ajánlották (19 fő), ha van korábbi tapasztalat a megbízhatóságról (15 fő), ha bíznak a hír / információ megosztójában (13 fő).

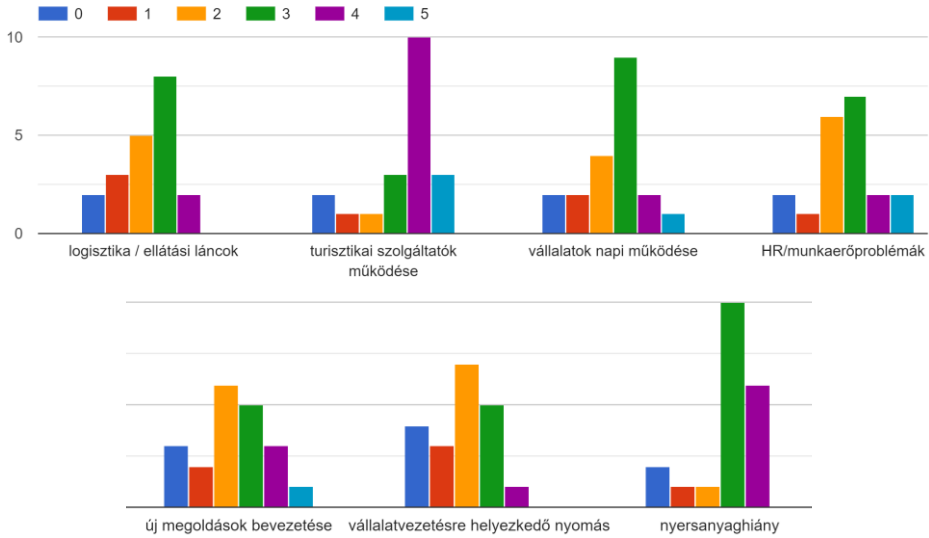
A járvány gazdasági hatásaival kapcsolatos híreket közepesnél erősebb intenzitással olvasnak a hallgatók (1. ábra).

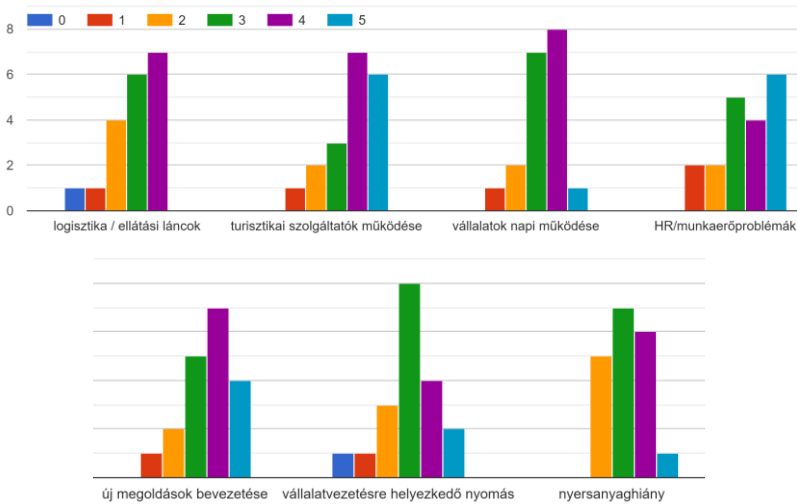
1. ábra. Mennyire követik a projekt résztvevői a koronavírus-járvány gazdasági hatásaival kapcsolatos híreket? (1=egyáltalán nem; 3=rendszeresen).

3. A projekt hatása: ismeretek és készségek

A kérdőív további részei azonosak voltak a projekt előtti (február eleje) és projekt utáni (május vége) adatfelvétel során; így a projekt résztvevőinek fejlődése mérhető. Az első, fejlődést mérő kérdés azt vizsgálta, hogy milyen ismeretei voltak a projekt résztvevőinek a koronavírus-járvány gazdaságot ért hatásairól (2a, 2b ábra).

2a. ábra. Mennyire van ismerete arról, hogyan hatott a koronavírus-járvány a gazdaságra az alábbi kontextusokban? (0=semmilyen; 1=minimális ismeretek; 5= pontos ismeretek). 2022. február.

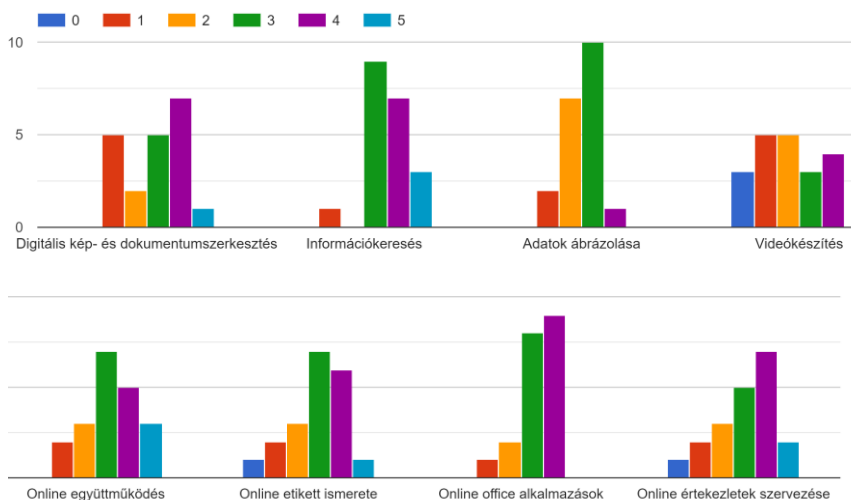

2b. ábra. Mennyire van ismerete arról, hogyan hatott a koronavírus-járvány a gazdaságra az alábbi kontextusokban? (0=semmilyen; 1=minimális ismeretek; 5= pontos ismeretek). 2022. május.

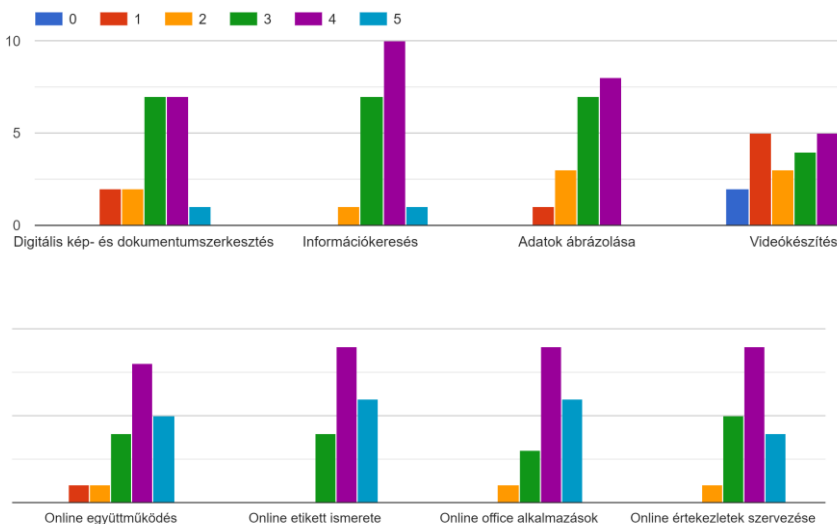
A grafikonokon jól látható, hogy a járvány gazdaságra gyakorolt hatását a hallgatók megismerték: minden összefüggésben a korábbi, közepes szintű ismereteik helyett magasabb szintű ismeretek lettek. Itt kiemelendők azok az

ismeretkörök, amelyek nem ágazat-specifikusak: így például a vállalatok napi működésére, vagy az új megoldások bevezetésére vonatkozó ismeretek. Ezek az ismeretek jelentik azt a transzferálható tudást, amelyet a projekt résztvevői saját munkavégzésük során be tudnak vinni egy szervezet működésébe.

A következő kérdések az online szoftverhasználatra, illetve az online munkavégzés szoftveres környezetére vonatkoztak (3a, 3b ábra).

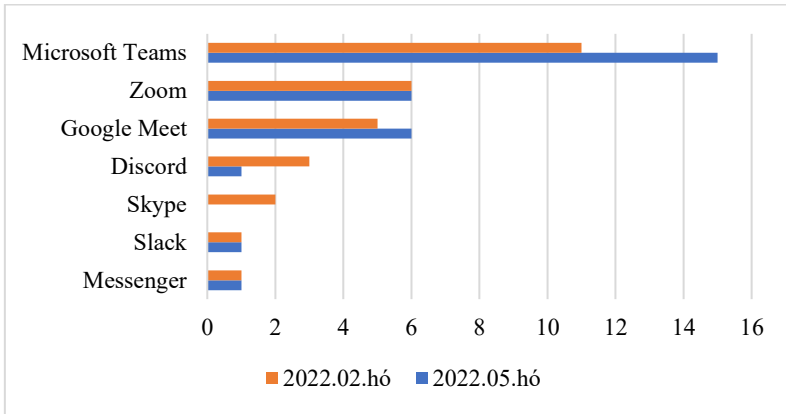
3a. ábra. Milyen szintű felhasználónak értékeli magát az alábbi kontextusokban? (0=semmilyen; 1=minimális ismeretek; 5= professzionális szint). 2022. február.

3b. ábra. Milyen szintű felhasználónak értékeli magát az alábbi kontextusokban? (0=semmilyen; 1=minimális ismeretek; 5= professzionális szint). 2022. május.

Jól látható, hogy az oktatott online szoftverek esetében a projekt résztvevőinek készségei egyértelműen javultak; a korábbi közepes készségekből jó készségek lettek. A videókészítés készsége mutatja, hogy az önbevalláson alapuló teszt jól mért: videókészítéssel kapcsolatos szoftver használatát a hallgatók nem sajátították el, csak egy általánosabb, a videófilmek készítésével kapcsolatos elméleti előadást hallottak.

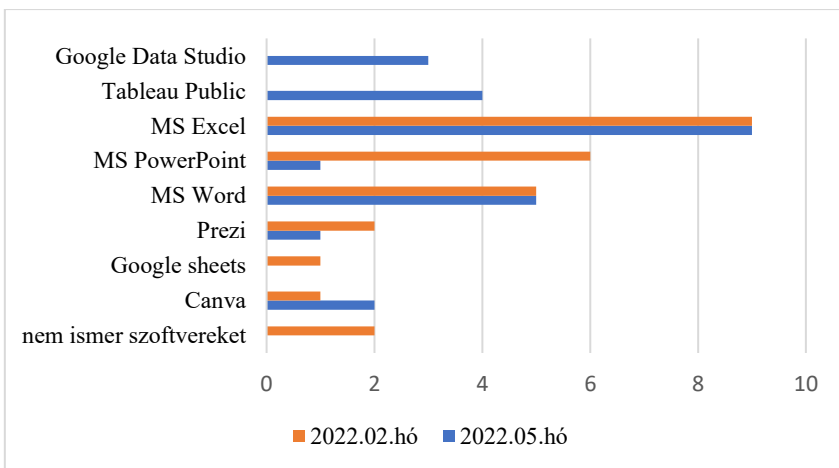
A következő kérdés azt vizsgálta, hogy milyen szoftvereket használnának a hallgatók online együttműködésre (4. ábra).

4. ábra. Online együttműködésre használt szoftverek.

A szoftverek esetében nagy változást csak a Microsoft Teams esetében látunk, köszönhetően a szoftver mélyebb működését és lehetőségeit bemutató előadásnak.

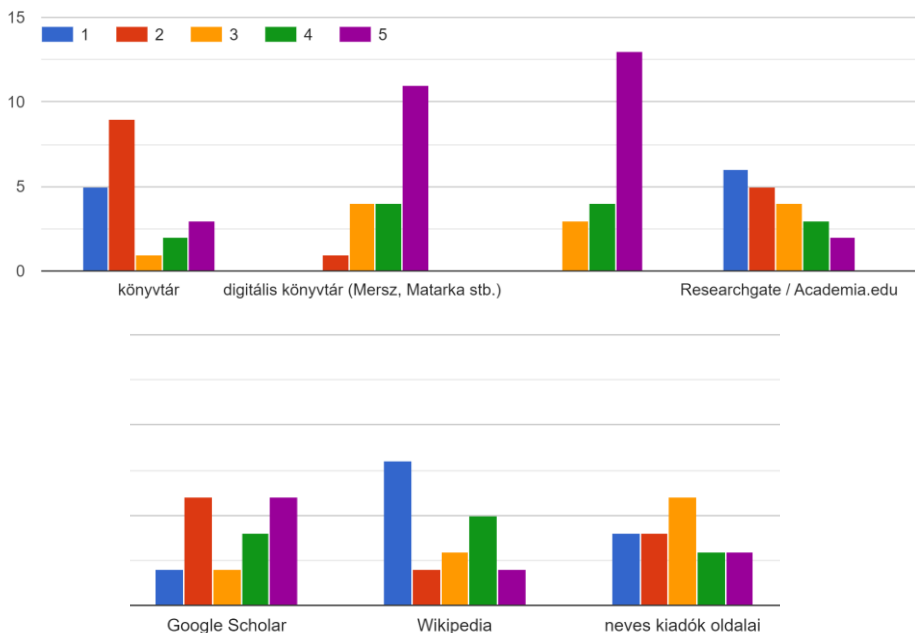
Ezt követően egy konkrét informatikai problémára, az adatok ábrázolására használt szoftverekre kérdeztünk rá (5. ábra).

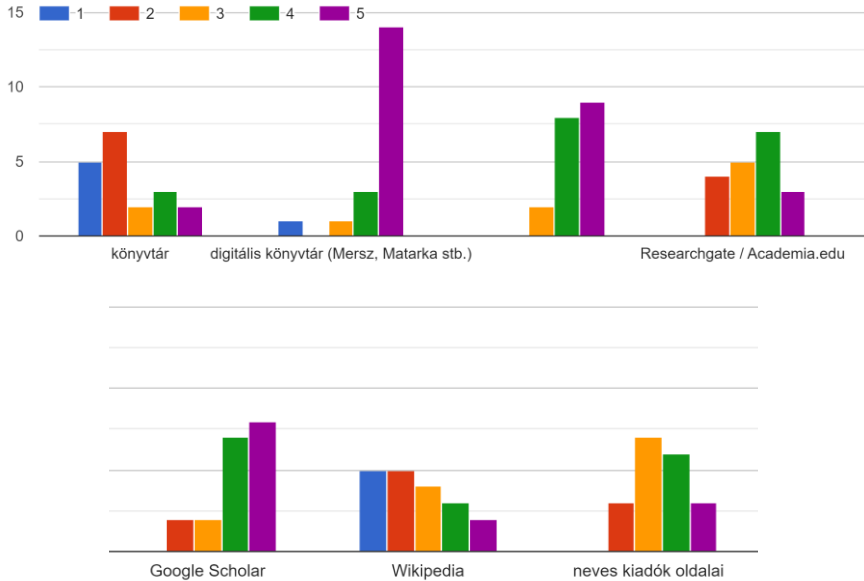
5. ábra. Válaszok a „Milyen szoftvereket használna adatok ábrázolására?” kérdésre.

A válaszokból jól látható, hogy a korábban nem ismert, de a projekt során tanított szoftverek (Google Data Studio, Tableau Public) egyértelműen elnyerték olyan hallgatók tetszését, akik előtte nem hallottak a szoftverekről.

A következő, összehasonlító kérdés az adatforrások megbízhatóságának ismeretére utalt: arra volt kíváncsi, hol keresnének információt a hallgatók egy egyetemi dolgozat megírásához (6a, 6b ábra).

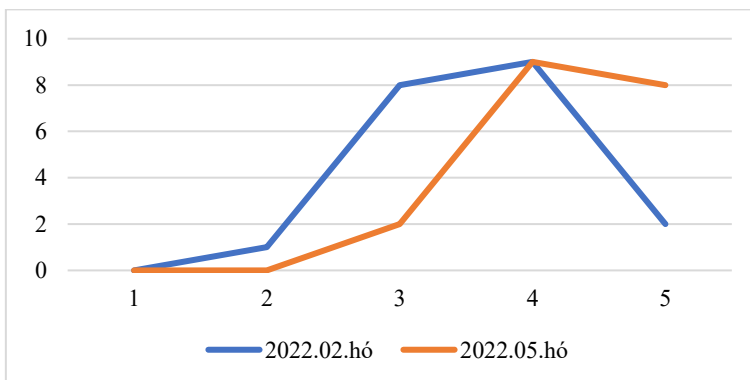
6a. ábra. Egy beadandó dolgozat megírásához hol keresne forrásokat, információkat? (1=nem jellemző 5=nagyon jellemző). 2022 február. (3. oszlopsor: internetes kereső).

6b. ábra. Egy beadandó dolgozat megírásához hol keresne forrásokat, információkat? (1=nem jellemző 5=nagyon jellemző). 2022 május. (3. oszlopsor: internetes kereső).

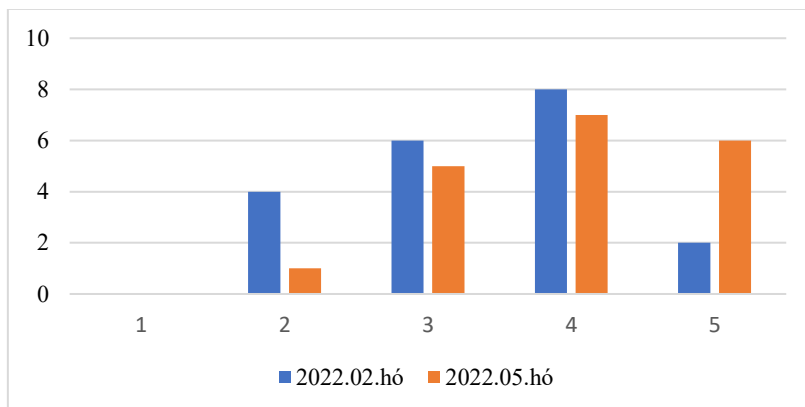
Látható, hogy a hallgatók részben átértékelték a felhasználható adatforrásokat: a keresők és a Wikipedia helyett a megbízható könyvtári, illetve tudományos adatbázisokat használnák inkább.

A következő kérdésblokk az online munkavégzés kérdéskörét járta körül februárban és májusban. A 7. ábráról leolvasható, hogy a hallgatók megismerték az online munkavégzés nehézségeit és előnyeit, így a jövőben, amennyiben lehetőségük van egyik vagy másik munkavégzési forma mellett érvelni vagy közülük választani, sokkal megalapozottabb döntést tudnak hozni.

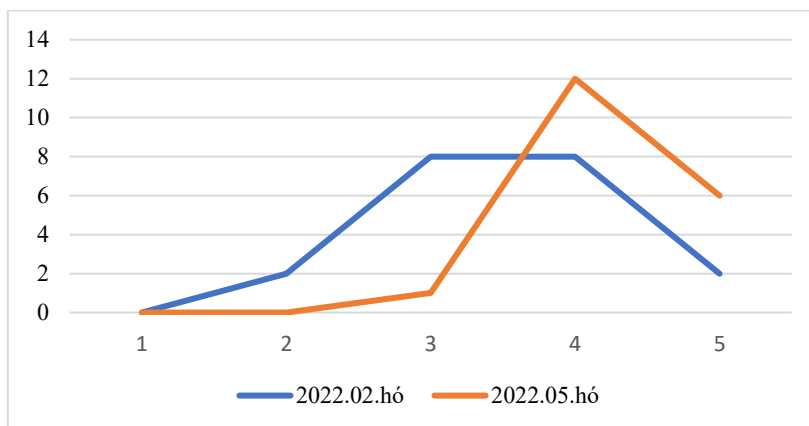

7. ábra. Mennyire van tisztában az online munkavégzés nehézségeivel és előnyeivel? (1=egyáltalán nem; 5=teljesen).

A projekt eredményeként online környezetben az is kisebb kihívást jelentene a projekt résztvevői számára, ha olyan emberekkel kellene együtt dolgozniuk, akiket korábban nem ismertek (8. ábra.), illetve felkészültebbnek érzik magukat a résztvevők az online munkavégzésre (9. ábra).

8. ábra. Mennyire érzi úgy, hogy online környezetben együtt tudna működni egy feladaton olyan emberekkel, akikkel korábban nem találkozott? (1=egyáltalán nem; 5=teljesen).

9. ábra. Amennyiben azt mondanák, holnaptól kap egy olyan munkalehetőséget, ahol online kell dolgoznia, mennyire érezné magát felkészültnek rá? (1=egyáltalán nem; 5=teljesen).

4. A projekt hallgatói értékelése

A projekt során elsajátított ismeretek közül a résztvevők szerint a leghasznosabb a képszerkesztés (6 fő), az online etikett (4 fő) a Tableau (3 fő) és a Google Data Studio (2 fő) voltak, de emellett kiemelték a Microsoft Teamst, a mesterséges intelligenciával kapcsolatos ismereteket, illetve az általános tájékozottság növelését.

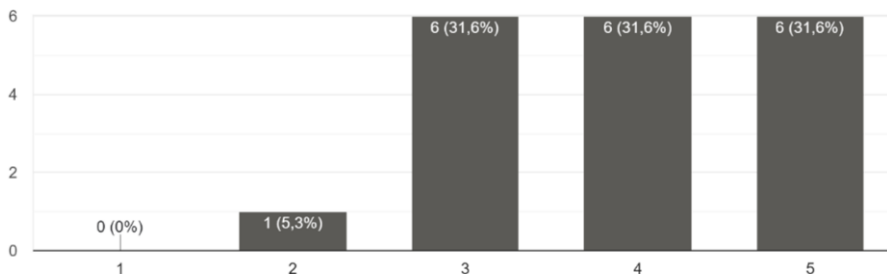
Arra a kérdésre, hogy melyik órából hallgattak volna többet a résztvevők, hasonló válaszok érkeztek (1. táblázat).

Ismeret	Fő
Videószerkesztés, képszerkesztés	6
Adatok kiértékelése	2
Adatvizualizáció	2
Mesterséges intelligencia	2
Marketing tartalomgyártás	1
Online meeting levezénylése	1
Protokoll	1
További számítógépes ismeretek (pl. excel)	1
A jó vezető – érzelmi intelligencia fontossága	1
Ipar 4.0, 5.0	1
Kihívások motiváló ereje	1

1. táblázat. Melyik ismeretektől / órából hallgatott volna szívesen többet?

A résztvevőktől azt is megkérdeztük, milyen egyéb témakörökben hallgattak volna szívesen előadásokat. A válaszadók közül négy fő szerint kerek egészet alkotott az átadott tudás, és nem lett volna más előadásokra szükség. Egy-egy fő említette a marketing-szofvereket, az online meetingekre használható további szofvereket, a könyvelői szofvereket, az SAP-t, illetve további számítógépes szofvereket. Az elméletibb jellegű anyagokból szintén egy-egy fő hallott volna szívesen a járványhelyzet alatt alkalmazott marketingstratégiáról, a járvány globális összefüggéseiről, a mesterséges intelligenciáról valamint a környezetvédelemről.

A kérdőív záró kérdései a projekt egészére vonatkoztak. A projekt résztvevőinek 60%-a a legtöbb, a projekt során kapott ismeretet fogja tudni a jövőben, szakmai életében hasznosítani (10. ábra).

10. ábra. Hogy érzi, mennyire kapott olyan tudást a projekt során, amelyet később, a szakmai életben is tud majd hasznosítani? (1=egyáltalán nem kaptam olyan tudást 5=szinte minden kontextust tudok hasznosítani a jövőben).

A hallgatóktól azt is megkérdeztük, hogy milyen javaslataik lennének a projekt során tartott órákkal kapcsolatban. Egyrészt többen kiemelték, hogy célszerű lett volna több, gyakorlatiasabb jellegű, illetve interaktívabb óra tartása. Szintén javasolnák, a 90 perces órák helyett a rövidebb órák tartását. Többen említették, hogy egyben a 2 óra (2x90 perc), esti időpontban nagyon fárasztó.

Ez utóbbival szervezőként is egyetértünk: a félév beosztása és a projekt idejének rövidítése miatt (a novemberi támogatási döntés miatt a két félévre elosztott órákat egy félévbe kellett belesűrítenünk) egyértelműen sűrű és megerőltető volt a projekt a hallgatók számára.

A hallgatóktól azt is megkérdeztük, hogy milyen szavak jutnak eszükbe a projekttel kapcsolatban. A válaszokat a 11. ábra szófelhője mutatja.

A KÉT ÉV ÚJ NORMALITÁS PROJEKT HALLGATÓI SZEMMEL

BÁNYAI BOGLÁRKA – BARANYAI HANNA – SABJÁN CSENGE

Az „Új kihívások, új készségek, új stratégiák – úton egy új normalitás felé” című projekt keretében rengeteg új, hasznos és a későbbiekben is alkalmazható tudásanyaggal találkoztunk, számos ismeretanyagot sikerült elsajátítanunk. Az előadások, workshopok során mindhármunknak más-más terület keltette fel az érdeklődését, de új tudásanyagot valamennyi program tartalmazott.

Bányai Boglárka: Tátrai Annamária *Az adat az új olaj* előadása ragadta meg elsőként a figyelmemet azért is, mert hetekkel később egy workshop keretében a megkapott tudásanyagot kamatoztathattuk is: nemzetközi összehasonlító adatforrásokkal ismertetett meg minket, melyeket később a *Tableau Public* segítségével ábrázoltunk, így létrehozva interaktív adatvizualizációt. Kiváló példája volt ez annak, hogy a megszerzett elméleti tudás hogyan illeszthető a mindennapi gyakorlatba.

Ható Zoltán *Adatvizualizáció a Google Data Studio segítségével* című előadása során tudatosult bennem, hogy mindenképpen szeretnék ilyenfajta tudással is rendelkezni, autodidakta módon belevetettem magam a program megismerésébe. És bár látom, hogy megismerése nem megy egyik napról a másikra, de mindenképpen örülök, hogy egy újfajta lehetőséget mutattak meg számomra – a munkaerőpiacon ilyen ismeretek megléte kiemelhet más, az adott állásra pályázó jelentkezők köréből.

Csuk Csaba *Office 365 szolgáltatások a gyakorlatban* című előadása, illetve a témában tartott további előadásai, hiánypótlóak voltak. Minden hallgató és oktató számára kötelezővé tettem volna meghallgatását, ugyanis a Teams és a hozzá kapcsolódó alkalmazások integrációs rendszerét mutatta be, olyan funkciókat, amelyeket jelentősen megkönnyítik a mindennapi életünket az online oktatásban, a home office idején. Utólag mindig könnyű okosnak lenni, tartja a mondás, és ez esetben is igaz: ha ezt az előadást 2020. márciusában hallgathattuk volna meg, sokkal zökkenőmentesebbé vált volna az átállás az online oktatásra.

Bóta András és Bokor Tamás előadásaikkal még egy területet közelebb hoztak hozzám: a mesterséges intelligencia mindig is távol állt tőlem – főleg saját magamról alkotott elképzeléseim miatt. Azt gondoltam, hogy a téma nehéz, nem illeszthető a hétköznapi életembe és magasszintű technológiai tapasztalatot igényel. Ezek az előadások azonban rádöbentettek, hogy a téma egyrésztől kifejezetten

aktuális, a mindennapi életünkben már jelentősen jelen van és a jövőben ez még inkább igazzá válik, másrészt pedig talán mégsem áll tőlem annyira távol. Bokor Tamás a mesterséges intelligenciáról és az empátiáról alkotott kötetlenebb beszélgetés során bemutatta, hogy nem csak a technológia oldaláról közelíthető meg a téma. Érdekfeszítőnek találtam, hogy az oktatási rendszer hogyan tudná alkalmazni a mesterséges intelligenciát a mindennapokban, milyen helyzetekben lehetne a tanárok erős segítője és milyen további olyan területek vannak, ahol a tanár személyisége és jelenléte semmiképp nem váltható ki.

Sabján Csenge: A projektről először a 2021/2022-es őszi szemeszterben hallottam, Kovács Lászlótól, a projekt vezetőjétől. A projekt során tanszéki demonstrátori felkérést kaptam, amit szívesen vállaltam. A programsorozatban összekötő szerepet töltöttem be az előadók, szervezők és a résztvevő hallgatók között. A projekt megvalósulási ideje bár szoros időbeosztású volt, a hétről hétre újdonságokkal, tanulságokkal, új információkkal szolgáló előadások a folyamatos figyelmet és érdeklődést véleményem szerint fent tudták tartani.

Számomra az informatika területe és a mesterséges intelligencia fejlődés volt az, ami az előadások előtt rendkívül távol állt tőlem. Az interaktív beszámolóknak során nemcsak rengeteget tanultam, hanem az érdeklődésemet is felkeltette a szektor. Ezen előadások mellett még kiemelném „kedvenceimet”. Ilyen volt például a 12. előadás, amit Szőke Viktória tartott az ipar 4.0 és 5.0 technológiáról, az ágazat innovációi, fejlesztései régóta érdekelnek. A harmadik és negyedik előadás során a járvány a vezető és a munkavállaló kapcsolatába engedett mélyebb bepillantást, Pató Gáborné Szűcs Beáta előadása *A jó vezető titka, avagy miért fontos az érzelmi intelligencia a koronavírus-járvány idején* címmel, illetve Gregor Anikó: *Munkavállalói hátrányok a koronavírus-járvány és a gondoskodási válság kontextusában – mire figyeljen a munkáltató?* címmel. A humán erőforrás, az emberekkel való foglalkozás és az emberekhez való viszonyulás egy nehéz, de rendkívül érdekes terület véleményem szerint. A járvány pedig megmutatta, hogy a krízisek idején mindkét oldalnak változnia/alakulnia kell az „új” egyensúly fenntartása érdekében. Pontosan ehhez kapcsolódott még a 14. előadásunk, ahol Sipos Júlia: *A krízis, mint normális állapot – avagy a kihívások motiváló ereje* címmel tartott prezentációt. Az előadásban pont az tetszett, hogy bár a járvány társadalmi és gazdasági következményei súlyosak és rengeteg problémát hoztak, ezekben a nehéz időkben is meg kell találni azokat az új tanulságokat és megoldásokat, amik a fejlődést, fejlesztéseket hozhatnak.

Baranyai Hanna: Számomra a leghasznosabbak a workshopok voltak főképp, amit Ziegler Zsolt tartott a kriptovalutákkal kapcsolatban. Mindig is érdekelt a tőzsde világa, baráti környezetben is egyre többen kezdenek el ezzel foglalkozni, így örültem mikor kiderült ez lesz nekünk is a témánk. Izgalmas volt a másik szemszögéből is meghallgatni mi a véleménye a kriptovalutákról, a pro és kontra érvek segítségével egy kellemes hangulatú vitát tudtunk folytatni. A Székely Klára által tartott workshopot is érdemes kiemelni, hiszen mint leendő

marketingszakemberek, tisztában kell lennünk milyen lehetőségeink vannak a megfelelő szervezeti kommunikáció fenttartására, még krízisesetekben is.

Azonban amit a legjobban vártam az egész félév során, az a csoportos házi-verseny volt. A reggeli órákban a 3 tagú zsűri kiosztotta minden csapatnak a témát, amit a következő pár órában kellett kidolgozni és bemutatni. Olyan témák kerültek bemutatásra, mint például, hogy milyen hatással volt a munkavégzés helyére hosszútávon a koronavírus-járvány, miben tudott hozzájárulni a vírushelyzet a „zöld gondolkodáshoz”, miért kedvez a helyi termékek elterjedésének a vírushelyzet, hogyan befolyásolja a vírushelyzet az üzletek és szolgáltatóhelyek fizikai látogatását, miért segíti a vírushelyzet a smart megoldások elterjedését, és végül hogyan befolyásolja hosszútávon a vírushelyzet a fogyasztói szokások és a higiénia kapcsolatát. Emellett a hat téma mellett prezentálásra került a csoportok által választott témák is. A mi csoportunk témája a koronavírus-járvány hatása a légitársaságok működésére, a repülők kihasználtságára volt. Izgatottan vártam a témáink bemutatását, a szigorú, ám annál kedvesebb zsűri milyen véleménnyel lesz róla. Miután a hat csapat bemutatta a feldolgozott anyagait, a zsűri összeült tanácskozni. Végül kiderült, hogy két első helyezett lett a verseny során és egy harmadik helyezett a pontokat illetően. Nehéz volt dönteni a zsűrinek, mindenki nagyon színvonalas munkát végzett és az előadások is remekek voltak.

Mindhárman úgy véljük, hogy szakmai fejlődésünkhöz nagyban hozzájárult a projektben való részvétel. A tudásanyag mellett, rugalmasságra és elfogadásra is tanított, hiszen az ilyen kihívásokkal teli helyzetekhez először alkalmazkodni kell, hogy utána a rendelkező ismeretekkel meg tudjuk oldani a felmerülő problémákat.

Reméljük, hogy a jövőben a következő évfolyamoknak is lehetőségük nyílik egy ilyen projektben részt venni.

AZ „ÚJ KIHÍVÁSOK” PROJEKT PROJEKTSZERVEZŐI SZEMMEL

KOVÁCS LÁSZLÓ

Az „Új kihívások” projekt tervezése és kivitelezése során számos kihívással kellett megküzdenünk. Az alábbiakban részben reflexióként, részben tanulságként foglaljuk össze a főbb kihívásokat.

A projekt elsődleges kihívása annak tervezhetősége volt – már a pályázat beadásának pillanatában. 2021 nyár elején – a pályázat benyújtásakor – ugyanis semmilyen információnk nem volt arról, hogyan fog elstartolni és zajlani a felsőoktatás 2021/2022-es tanéve. A projektet ezért úgy kellett megterveznünk, hogy az minden körülmények között tudjon működni. Ezért – is – az online forma mellett döntöttünk.

A kurzusok online tartása mellett több érv szólt:

- online készségek oktatása offline környezetben megoldható, de kevésbé autentikus,
- online kurzusok minden körülmények között (zárások, megbetegedések) megtarthatóak,
- az online kurzusok lehetővé teszik a lehető legszélesebb körből szakemberek felkérését: olyan szakemberek is felkérhetőek előadások tartására, akik személyes jelenléttel nem vállalnák el az órákat,
- az online előadások költséghatékonyak és környezetbarátok.

A döntés utólag helyesnek bizonyult: a projekt idejének egy részében online oktatás volt érvényben, így offline nem lett volna lehetőségünk órák tartására.

A megvalósítás során az egyik nehézséget a megvalósításra rendelkezésre álló viszonylag rövid idő jelentette: a pályázati döntésről 2021 november közepén értesültünk, amikor az őszi félév nagyrészt lezajlott. Ehhez tudni kell, hogy a felsőoktatásban minden a félévekhez igazodik: a félév közepén vagy végén kurzust indítani nem kivitelezhető.

A projektet ezért az eredeti, két félévre tervezett hossz helyett egy félév alatt kellett megvalósítanunk; a 2021/2022-es tanév 2. félévében, nagyrészt február és május között. A projekt átvitele a következő félévre is elvileg lehetséges lett volna, gyakorlatilag viszont csak nehezen megvalósítható: a részt vevő hallgatók nagy része harmadéves BA szakos hallgató, akik a következő félévüket már szakmai gyakorlati helyükön töltik.

A projekt időtartamának egy félévesre csökkentése azt jelentette, hogy egy félév alatt kellett mindazt megvalósítani, amire ideális esetben két félévet terveztünk. A heti tervezett óraszám ezért duplázódott: heti 2 helyett 4 órát kellett beterveznünk. Ez a hallgatókra különösen nagy terhet rótt.

A projekt elstartolásakor a következő alapvető, várható problémákra kellett felkészülni:

- Összeszervezhető-e 30 előadás 23 előadóval úgy, hogy mindenkinek legyen jó időpont?
- Mi történik, ha technikai hibák adódnak?
- Milyen megoldásunk legyen, ha egy előadó önhibáján kívül utolsó percben kénytelen elhalasztani az előadását?

Az összeszervezés – minden várakozás ellenére – teljesen zökkenőmentesen zajlott; köszönhetően a résztvevők professzionális hozzáállásának. Egy hét alatt megtaláltuk mindenkinek az ideális időpontot.

A technikai hibákat tervezni (értelemszerűen) nem tudtuk. Annyit tudtunk tenni, hogy amennyiben az előadó kérte, az óra előtt kipróbáltuk a rendszert. Komoly technikai hiba szerencsére egyszer sem merült fel; illetve egy-egy esetben amikor kisebb hiba merült fel, azt egy-két percen belül megoldottuk.

Az esetlegesen halasztandó előadásokra azt a megoldást találtuk, hogy a projektben szervezőként is részt vevő oktatók előadásai már februárban készen voltak; így három „jolly joker”-ként mozgatható előadásunk volt, amelyet akkor is meg tudtunk tartani, ha az óra előtt fél órával derülne ki, hogy valaki például műszaki hiba miatt nem tud csatlakozni. Átszervezésre szerencsére összesen három esetben került sor; az átszervezésre akkor is több, mint egy hét állt rendelkezésünkre. Utólag így elmondhatjuk, hogy a projekt egésze zökkenőmentesen zajlott.

Az előadások közben számtalan érdekes – és jó – kontextus volt: egymást nem ismerő előadók egymásnak úgy adták át a szót, mintha „összepróbált” műsorról lenne szó: az első előadó utolsó diája pontosan átvezetett a következő előadásra minket; anélkül, hogy összebeszéltek volna. Szintén érdekes volt látni, hogy egyik előadónk maszkban jelentkezett be egy online órára – kiderült, hogy amely cégtől bejelentkezett, ott kötelező volt a maszkviselés.

A projekt sikeres volt: számtalan olyan előadót tudtunk meghívni, akikkel nem lett volna más körülmények között lehetőségük találkozni a hallgatóknak. A projekt utáni kötetlen beszélgetésen érezhető volt, hogy a hallgatók is tudatában voltak az így kapott lehetőségnek: több előadóról megjegyezték, hogy eddig csak a televízióból vagy a szakirodalomból ismerték a nevét és teljesen más volt egy előadáson hallgatni őket és kérdéseket feltenni nekik.

Hosszabb távú tapasztalat, hogy célszerű több gyakorlatias jellegű órát tartani, ahol a hallgatóknak dolgozni kell – jelen projekt esetében a szoftvereket bemutató órák, ahol a hallgatók az előadókkal együtt oldottak meg feladatokat,

nagyon népszerűek voltak. Az is megfontolandó, hogy előadás közbe több olyan feladatot – például játékos kvízt – iktassunk be, amely az elhangzottakat gyakoroltatják és amelyek hozzájárulnak a megszerzett tudás elmélyítéséhez.

A projekt során gyűjtött tapasztalatokat a következő projektünkben már kamatoztatni tudjuk.

Ez a projekt nem is olyan távoli: 2022. májusában kaptuk a hírt, hogy nyertünk az „Innovatív tanulási környezet kialakítása és komplex tehetségsegítő programok megvalósítása” című, NTP-INNOV-22 kódjelű pályázati kiírásra benyújtott, NTP-INNOV-22-0036 azonosítójú pályázatunkkal.

A pályázat címe: Marketing going green. A fenntarthatóság kontextusai és a fenntarthatósággal összefüggő szemléletformálás lehetőségei a zöld marketing kontextusában.

A projekt megvalósításának ideje: 2022.09.01 – 2023.06.30. A támogató döntése alapján a projekt 7.437.000 Ft vissza nem térítendő támogatásban részesül.

Ez úton is köszönjük az új projekt támogatását!

MELLÉKLET

A PROJEKTBEN RÉSZT VEVŐ HALLGATÓK NÉVSORA

Bánhidi Anna Beatrix – gazdálkodási és menedzsment BSc

Bányai Boglárka – kereskedelem és marketing BSc

Baranyai Hanna – kereskedelem és marketing BSc

Borbás Nikol Anna – gazdálkodási és menedzsment BSc

Csiszár Tamás – kereskedelem és marketing BSc

Ecker Ninett – gazdálkodási és menedzsment BSc

Gyenesé Ádám – gazdálkodási és menedzsment BSc

Herman Vivien – gazdálkodási és menedzsment BSc

Horváth Rebeka – kereskedelem és marketing BSc

Kauzál Simon – kereskedelem és marketing BSc

Kovács Adrienn – gazdálkodási és menedzsment BSc

Molnár Flóra Margit – kereskedelem és marketing BSc

Németh Diána – kereskedelem és marketing BSc

Sabján Csenge – kereskedelem és marketing BSc

Szalai Vivien – gazdálkodási és menedzsment BSc

Szigeti Ádám – gazdálkodási és menedzsment BSc

Szij Bertalan László – gazdálkodási és menedzsment BSc

Varga Kitti – gazdálkodási és menedzsment BSc

Wágner Kata – gazdálkodási és menedzsment BSc

KÉPEK A PROJEKTRŐL

ONLINE ELŐADÁSOK

TANULMÁNYÚT

KERÉKASZTAL-BESZÉLGETÉS

A HALLGATÓK VERSENYFELADATAI

A hallgatók a május 20-i verseny során reggel kiadott feladatok alapján délután egy prezentációt mutattak be az adott témában (lásd Hallgatói verseny alfejezet). A következő oldalak a csapatok prezentációit tartalmazzák.

A csapatok:

1. csapat

Bánhidi Anna Beatrix

Bányai Boglárka

Ecker Ninett

2. csapat

Baranyai Hanna

Kauzál Simon

Sabján Csenge

3. csapat

Gyenese Ádám

Herman Vivien

Molnár Flóra Margit

Németh Diána

4. csapat

Wágner Kata

Horváth Rebeka

5. csapat

Szigeti Ádám

Szj Bertalan László

Csiszár Tamás

6. csapat

Borbás Nikol Anna

Kovács Adrienn

Szalai Vivien

Varga Kitti

PANDÉMIA ÉS FENNTARTHATÓSÁG

BÁNHIDI ANNA BEATRIX – BÁNYAI BOGLÁRKA – ECKER NINETT

Az előadásról

01
A zöld gondolkodás fejlődése

02
Valóság a zöld gondolkodás megvalósulásában

03
Összegzés

04
Források

A zöld gondolkodás fejlődése

Már nincsenek kifejezetten helyi problémák
Gyors helyreállítás vagy a fejlődés lehetősége

- ✓ Légszennyezettség csökkenése
- ✓ Home office lehetősége
- ✓ Papírfelhasználás csökkenése
- ✓ Online ügyintézés
- ✓ Tudatos vásárlás előtérbe kerülése
- ✓ Hazai turisztikai desztinációk felértékelődése
- ✓ Kertészkedés és mikroözeldek termelése növekedett, zöldségdoboz-rendszer
- ✓ Újrahasználat és barkácsolás növekedése
- ✓ Mainstream minimalizmus
- ✓ Gyártási folyamatok optimalizálása
- ✓ EU: 1,1 billió EUR támogatás – zöld, digitális és alkalmazkodóképes

Valóság a zöld gondolkodás megvalósulásában

- x Online kiszállítás miatt az ökológiai lábnyom növekszik
- x Használt védekezési eszközök felhalmozódása
- x Csomagolt termékek előtérbe kerülése
- x Egyszemélyes autóhasználat növekedése
- x „Bepótlás”

Összegzés

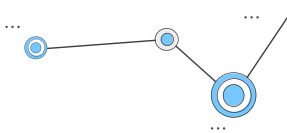
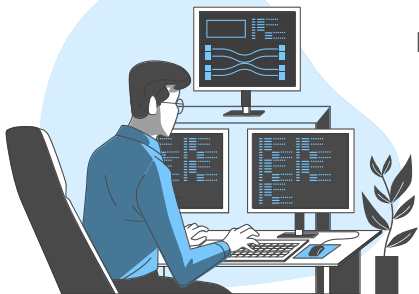
- o Fertőző hulladékok kérdése
- o Fogyasztói szokások változása
 - o Online rendelések
 - o Tudatos fogyasztás
- o Visszatérés a pandémia előtti élethez?

Források

- BDI 2020. *Unmasking the hidden pandemic: sustainability in the setting of the COVID-19 pandemic.* <https://www.nature.com/articles/s414110202055z> (Letöltve: 2022. május 20.)
- Don't waste it 2020. *Hogyan kezeljük hulladéinkat házi karantén esetén?* <https://dontwasteit.hu/2020/03/30/hogyakezeljuk-hulladeinkat-hazi-karanten-eseten/> (Letöltve: 2022. május 20.)
- Élő Bolygónk 2020. *KORONAVIRUS-ÁRVÁNY ÉS FENNTARTHATÓSÁGI FORDULAT: IDŐHORIZONTOK ÉS INTÉZMÉNYEK.* https://www.elobolygonk.hu/Innovativ_trendek/lo.vornuhely/2020_08_19/koronavirusjarvany_es_fenntarthatosag_fordulat_idohorizontok_es_intezmenyek (Letöltve: 2022. május 20.)
- Európai Környezetvédelmi Ügynökség 2020. *Együtt előre: léphetünk fenntartható bolygó megteremtése a koronavírus okozta sokk után.* <https://www.eea.europa.eu/hu/articles/egyuttre-lephetunkfenntarthatobolygo> (Letöltve: 2022. május 20.)
- Fokasz Nikosz: Kiss Zsuzsanna-Vajda Júlia 2020. *Koronavirus idején* Replika. Hírlaptvány. <http://real.mtak.hu/101934/1/korona7.pdf> (Letöltve: 2022. május 20.)
- Greenpeace Magyarország 2020. *A tudomány egyértelmű: a légszennyezés súlyosítja a koronavírust – akár a halálos esetek 25%-áért is felelős lehet!* <https://www.greenpeace.org/hungary/sajtokozlomeny/7690/udomány-egyertelmu-a-legszennyez-es-sulyosítja-a-koronavirust-ak-ar-halalesetek-25-afert-is-felelos-lehet/> (Letöltve: 2022. május 20.)
- Házipatika 2022. *Veszélyt jelent a járvány miatt termelt hulladék.* https://www.hazipatika.com/eletmod/zold/cikkek/veszelyt_jelent_a_jarvany_miautt_termelt_hulladek (Letöltve: 2022. május 20.)
- KPMG 2021. *Mire költünk és hogyan vásárolunk?* <https://blog.kpmg.hu/2021/05/mirekoltunk-es-hogyan-vasarolunk-a-kpmg-a-vasarlasiszokasok-uj-trendjeitkutatta/> (Letöltve: 2022. május 20.)
- K SZGY SZ 2020. *Ottthon is zölden – TOP12 „homofisz” tipp.* <https://kszygsz.hu/tevekenysegeink/zoldiparvs-covid-19/otthonis-zolden-top12-homofisz-tipp> (Letöltve: 2022. május 20.)
- PPT template forrása: <https://slidesgo.com/theme/ecologyworld#search=sustainability&position=2&results=93>

HOGYAN VAN HATÁSSAL A MUNKAVÉGZÉS HELYÉRE HOSSZÚTÁVON A VÍRUSHELYZET?

BARANYAI HANNA – KAUZÁL SIMON – SABJÁN CSENGE

Hogyan van hatással a munkavégzés helyére hosszútávon a vírushelyzet?

Baranyai Hanna (J33HV8)
Kauzál Simon (ZG4JSO)
Sabján Csenge (D6LTHV)

Áttekintés

- Bevezetés
- Előnyök és Hátrányok
- Vírus előtti időszak
- Vírus alatti időszak
- Pszichológiai oldala

Bevezetés

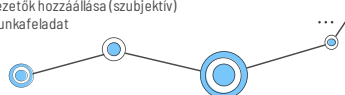
Távmunka

Tipusai:

- Otthoni távmunka
- Mobil távmunka
- Kiegészítő, azaz alkalmi távmunka
- Szatellit -irodában végzett munka
- Shared -desk koncepció
- Távingázás(Karoliny -Poór, 2019)

Feltételei:

- Személyiség, egyéni adottságok
- A vállalat szervezete
- Műszaki felszereltség
- Adatvédelem, adatbiztonság
- Vezetők hozzáállása (szubjektív)
- Munkafeladat

Előnyök és hátrányok

Előnyök

Számszerűsíthető
Nehezen
számszerűsíthető
Nem
számszerűsíthető

Hátrányok

Az elszigetelésétől
való félelem
Otthon sem tud elég
koncentráltan
dolgozni, Kényes

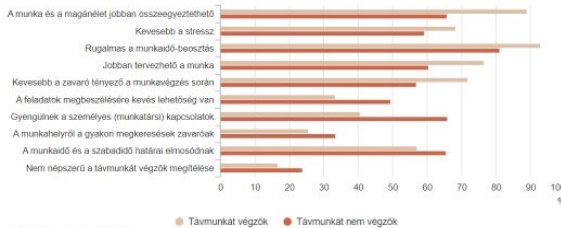
Vírus előtti időszak

2018 I. negyedében 3,7%, azaz 144 ezer fő dolgozott távmunkában

- a férfiak és nők között egyenlően oszlott meg
- szellemi foglalkozás: 7,9%; fizikai foglalkozásúak: 0,5%
- 35-39 éves korosztályban: 6,1%
- alapkülső végzettség: 0,5%; felsőfokú végzettség: 9,7%
- 23% saját kérésre
- Budapesten: 10%; községekben: 1,3%

A távmunkára vonatkozó állításokkal egyetértők aránya, 2018. I. negyedév*

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 %

● Táv munkát végzők ● Táv munkát nem végzők

*A 15-74 éves alkalmazottak körében.

Kép forrása:
<https://www.ksh.hu/docs/hun/fnp/idoszak/munkaszervez/avamunka/index.html?fbclid=IwAR0RiU4r7P7v4k93o2uk8c3D-FCeJ8Vn0d7r84VveIK6K-U1TY>, Letöltve: 2022.05.20. 11:23

Vírus alatti időszak

01

- 2020 -ban készült egy kutatás a Z generáció és a home office viszonyáról a COVID19 idején

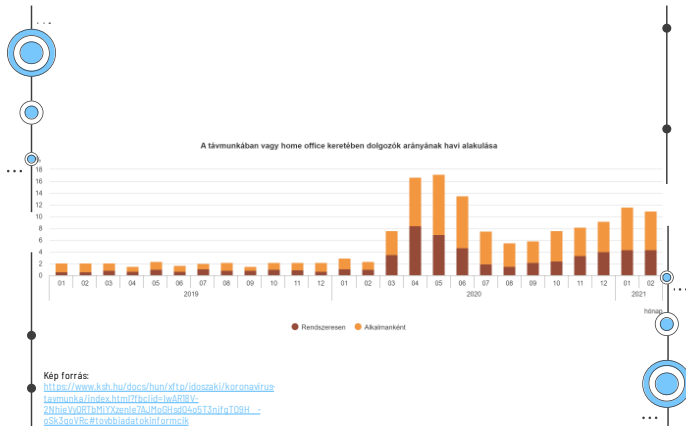
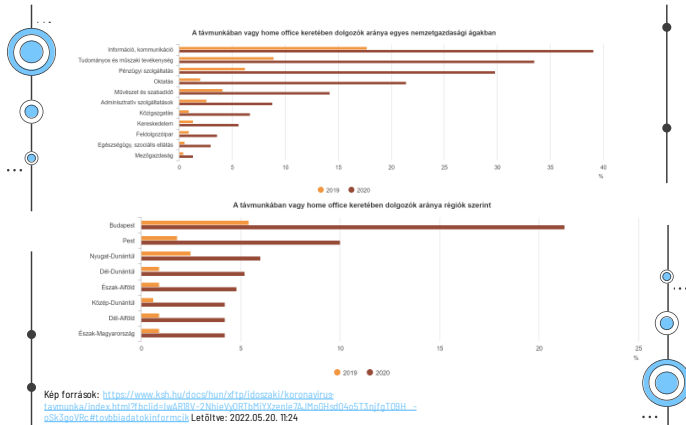
02

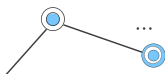
- 2020 -ban jellemzően az otthonról dolgozók száma: 163.107 alkalmazott volt, az alkalmanként otthonról dolgozók 332.979 fő volt

TOP	Budapest, Pécs, Szekesfehervar
1	utazási költség/ idő csökkentés
2	közférő, rugalmas munkaidő
3	kényelem/ nyugodtabb környezet
4	több szabadidő
5	hatékonyabb munkavégzés

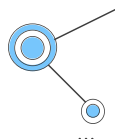
TOP	Budapest	Pécs - Szekesfehervar
1	személyes kapcsolat megszüntése/ hiánya	személyes kapcsolat megszüntése/ hiánya
2	bezártság és elhúzóerő érzése	nehézebb kommunikáció
3	hatékonyság csökkenése, nehezebb koncentráció	motiváció/ morál csökkenése
4	nehézebb időbeosztás, munka magán élet egybefolyik	hatékonyság csökkenése, nehezebb koncentráció
5	motiváció/ morál csökkenése	bezártság és elhúzóerő érzése

Forrása: (Csapregi- Csanády 2021)

Vírus utáni időszak

01

- Microsoft legfrissebb Work Trend Index 2021 felmérése

02

- 73% szeretne otthonról dolgozni és 40% gondolja úgy, hogy kihasználva a távmunka rugalmasságát munkahelyet vált

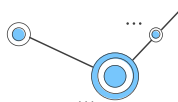
03

- A fizikai táv megjelenése ellenére a kapcsolatok mégis mélyültek

04

- Az otthoni feltétek biztosításával: 42% volt elégedetlen
- 37% vezetőjük túl sokat vár el tőlük 42% túlterheltek

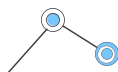
Pszichológiai oldala

Technostressz

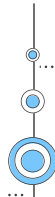
Nemek közötti eloszlás

Szervezeti elkötelezettség

Források

- Karoliny Mártonné–Poór József (2019): Emberi erőforrás menedzsment kézikönyv [Digitális kiadás.] Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft., Letöltve: https://mersz.hu/hivatkozas/YOV1682_208_p1#YOV1682_208_p1 2022.05.20. 11:36
- Tóthné Sikora Gizella (2002): Munkaerőpiaci ismeretek, Miskolc, pp.78 –79.
- https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/doszaki/munkaerohelyz/tavmunka/index.html?fbclid=IwAR0RQJTIu7P17v4k29u2u68c30-fcajsVnrodZrsb4VveKlRk_-UTYA Letöltve: 2022.05.20. 11:42
- https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/doszaki/koronavirus_tavmunka/index.html?fbclid=IwAR18V_-2NbieVQRTdMIYXeniz7AJM6GHSdQ4o5T3nqTQ9H_-oSk3qoVRc#fowbbiadatokinformcik_ Letöltve: 2022.05.20. 11:43
- <file:///C:/Users/X/Downloads/9197.pdf> Letöltve: 2022.05.20. 11:44
- https://news.microsoft.com/hu-hu/2021/03/24/a-tobbseg-a-jarvany-utan-is-otthonrol-dolgozna?fbclid=IwAR0cztRuc-vbunhYN-Roy-rtLMic5m5XQalKBeWu0zSP7HT809s_ Letöltve: 2022.05.20. 11:45
- Baranyai Hanna "Technostressz hatása a szervezeti elkötelezettségre és a technostressz megjelenésének megoszlása nemeként c. műhelymunka
- Csépregi Anikó–Csanády Bettina 2021: Z generáció és ahome office viszonya 2020-ban a Covid19 idején- Pilot kutatás eredményei. Marketing&Menedzsment 2021. 3 szám Letöltve: 2022.05.20. 11:47
- Microsoft Work Trend Index 2021; link: https://news.microsoft.com/hu-hu/2021/03/24/a-tobbseg-a-jarvany-utan-is-otthonrol-dolgozna?fbclid=IwAR0cztRuc-vbunhYN-Roy-rtLMic5m5XQalKBeWu0zSP7HT809s_ letöltve: 2022.05.20

MIÉRT KEDVEZ A HELYI TERMÉKEK ELTERJEDÉSÉNEK A VÍRUSHELYZET?

GYENESE ÁDÁM – HERMAN VIVIEN – MOLNÁR FLÓRA – NÉMETH DIÁNA

Miért kedvez a helyi termékek elterjedésének a vírushelyzet?

Készítette:

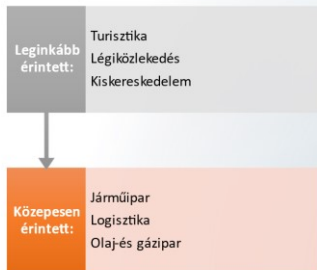
Gyenesé Ádám (HW4CR8), Herman Vivien (U9ZVZR)

Molnár Flóra (CVRT80), Németh Diána (AU4VCG)

Kép forrása: Hello Vidék

Mely szektorokat, ellátási láncokat érinti kedvezőtlenül a Covid-19?

Legkevésbé érintett:

Gyógyszeripar
Gépipar
Építőipar

- Koronavírus hatásának mértéke összefügg a készletezési mennyiséggel.
- Ahol a raktárkészlet hosszabb időre elegendő -> nincs szűkség importra -> kisebb a válság.
- Kisebb raktárkészletek (JIT, lean menedzsment) -> likviditási és készlethiányos időszakban előbb leállásra kényszerülnek.
- Ebből a szempontból a járműipar a legsérülékenyebb járványveszély idején, mert csak 1 -3 hónapra elegendő raktárkészlettel rendelkeznek.
- Ezzel ellentétben a gyógyszeripari vállalatok 10 -13 hónapra elegendő készlettel rendelkeznek.
- A hosszabb ideig tartó gazdasági leállást fél évre elegendő raktárkészlettel át lehet hidalni.

shutterstock.com • 2086569820

A koronavírus-járvány következtében milyen termelésszervezési változások várhatóak?

Ellátási láncok rövidítése, termelés regionalizációja.

Biztonsági készletek felhalmozása, beszállítói kör bővítése.

Termék-mix megváltoztatása.

Ellátási láncok működését koordináló központok kialakítása.

Digitalizáció, automatizáció az ellátási láncok folyamatában.

Ellátási láncok rövidítése

- Lokalizálják a beszállítói bázist.
- Toyota USA-ban működő leányvállalata-> 350 beszállító található az Egyesült Államok területén.

Következménye:

- ellátás biztonságosabbá tétele,
- helyi munkahelyteremtés elősegítése,
- növelné az adóbevételeket,
- szállítási volumen csökkenése következtében mérsékelhetné a károsanyag-kibocsátás mértékét és
- a termelés ökológiai lábnyomát

Zavarok az ellátási láncban

- 2020. március
 - Gyárak leállása
- Vásárlási szokások megváltozása (türelmetlenebbek)
- Készlethiány -> Késés -> Drágulás
- Infláció
- Termelési kiszervezés
- Megoldás: Kereslet csökkenése vagy ellátás növekedése (gazdasági válság)
- Ellátási láncok földrajzi kiterjedésének csökkentése

Fogyasztói bizalom

A járványhoz kapcsolódó korlátozások

Sokféle reakció (bezártak/szigorú korlátozásokat vezettek be/online értékesítésre tértek át)

Vásárlási időszávok bevezetésének negatívhatása

Növekvő kereslet a rövid ellátási láncok helyi termékei iránt

Új lehetőségek: online rendelés, átvételi pontra szállítás, házhozszállítás

HOGYAN BEFOLYÁSOLJA A VÍRUSHELYZET AZ ÜZLETEK ÉS SZOLGÁLTATÓHELYEK FIZIKAI LÁTOGATÁSÁT?

WÁGNER KATA – HORVÁTH REBEKA

Hogyan befolyásolja a vírushelyzet az üzletek és szolgáltatóhelyek fizikai látogatását?

Készítette:

- Wágner Kata (WXMH4E)
- Horváth Rebeka (F1HCU1)

Tartalom

- Bevezetés
- A koronavírus nyertesel vásárlások
- Jól átgondolt vásárlási szokások
- Változó ételkészítés
- Az online ételkészítés preferencia -váltása
- A pandémia megváltoztatja, hogy mitől bízunk meg egy webshopban
- Hogyan tovább?
- Összegzés
- Források

Bevezetés

- A koronavírus hatására a vásárlás módja és a vásárlást befolyásoló tényezők preferencia -sorrendje módosult
- A boltlátogatási gyakoriság csökkent
- Összességében a lakosság negyede látogatta az online ételkészítőboltokat

A koronavírus nyertesei

- Az internetes vásárlások a korábbiakhoz képest is jelentősen nőttek 2020 második negyedévében.
- Hazánkban a tranzakciószám tekintetében 43% -os, a vásárlási érték vonatkozásában pedig 50% os növekedés volt tapasztalható 2020 második negyedévében.

Jól átgondolt vásárlások

Kevesebb alkalommal látogattak el a vásárlók fizikai üzletekbe, ennek következtében pedig az átlagos fogyasztói kosár mérete megnőtt.

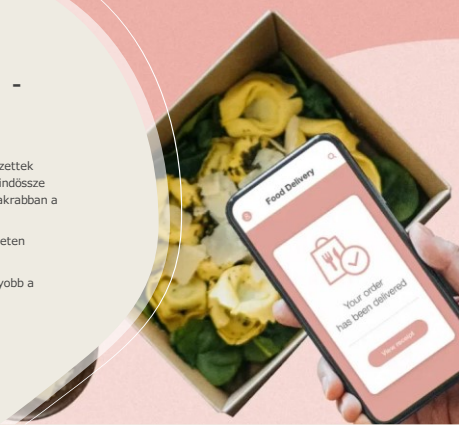

Változó élelmiszer vásárlási szokások

- A hipermarketben történő beszerzések részaránya 32,5% -ról 20,7% -ra esett vissza.
- A supermarketek esetében a látogatottság 51,8% -ról 45,9% -ra csökkent.
- A kisméretű, lokális élelmiszer szaküzletek választása növekedett (előbbi 5,0 -ről 15,6% -ra, utóbbi 5,6 -ről 10,7% -ra)
- Jól látszik, hogy az interneten való élelmiszerrendelés még viszonylag ritka, ennek ellenére egyre gyakoribb.

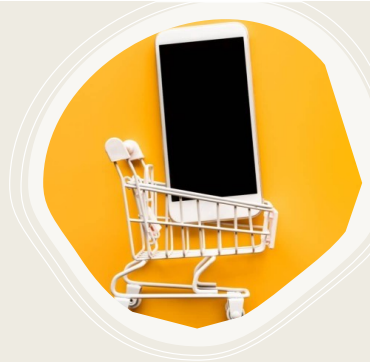
Az online élelmiszer rendelés preferencia - változása

- Egy 2020 -as kutatásban a megkérdezettek 59,9% -a még soha nem rendelt és mindössze 18,9% -uk tette ezt havonta vagy gyakrabban a járvány kitörését megelőzően.
- Inkább a férfiak próbálkoznak az interneten való élelmiszerrendeléssel
- A főtt étel rendelésének valamivel nagyobb a gyakorisága.

A pandémia megváltoztatja, hogy mitől bízunk meg egy webshopban

- 13% -kal csökkent azok aránya, akik mások ajánlását tartják mérvadónak.
- 9% -ról 13.3% -ra nőtt azok aránya, akik számára a reklám fontos forrása a megbízhatóságnak
- 27% -ról 40.4% -ra nőtt azok aránya, akik számára jelzi egy online kereskedő megbízhatóságát, ha lehet bankkártyával fizetni az oldalon.

Hogyan tovább?

- Az online élmény tervezhetősége segíthet, hogy ne csábuljanak vissza az emberek a boltokba.
- Az átláthatóbb, elkülönülő lépések miatt hatékonyabban előre tudjuk jelezni, hogy egy adott pillanatban a vásárlónak mire van szüksége.
- A tervezhetőség jó példája a csomagátvételi pontok népszerűségének pandémia alatti növekedése.

Összegzés

- A nagyobb bevásárlóközpontok helyett kisebb boltokat, piacokat választanak a fogyasztók nagyobb arányban.
- Csökkent a vásárlás gyakorisága, ugyanakkor nő az igény a pénz helyettesítő fizetési eszközök alkalmazására.
- Megnőtt az internetes beszerzési források szerepe, az emberek előnyben részesítették az online bevásárlást a fizikai üzletekkel szemben.

Források

- Fizetési Élmény Rapor 2021
- A koronavírus -járvány hatása a hazai fizetési szokásokra – 2. rész: Deák Vivien – Takács Kriszta – Varga László: A koronavírus -járvány hatása az elektronikus pénzforgalom változására 2020. január – június folyamán
- Az élelmiszer -fogyasztói szokások változása a COVID -19 vírus megjelenéséhez kapcsolódóan Magyarországon Suda Gabriella, Estivás Loránd, Tudományegyetem Eszterházy Károly Egyetem
- <https://portal.nehh.gov.hu/-/ja-koronavirus-erdekmeny-az-elelmiszerfogyasztoban>

MIÉRT SEGÍTI A VÍRUSHELYZET A SMART MEGOLDÁSOK ELTERJEDÉSÉT?

CSISZÁR TAMÁS – SZIGETI ÁDÁM – SZIJ BERTALAN

MIÉRT SEGÍTI A VÍRUSHELYZET A SMART MEGOLDÁSOK ELTERJEDÉSÉT?

Csiszár Tamás
Szigeti Ádám
Szij Bertalan

Bevezetés

- A Covid mindent megváltoztatott a mindennapi életben
- Nem a munka helyszíne az első, hanem a tevékenység
- A legtöbb vállalat felkészületlen volt a helyzetre
- Különböző reakciók eltérő sikerességűek voltak

Nehézségek

- A távmunkára átállás nem lehetőség, hanem az egyetlen esély maradt
- Irodai felszereltség hiánya
- Belső kapcsolattartás nehézsége
- Kiberbiztonság hiányossága
- A távmunka jó, de nem végső megoldás

Megoldás a problémákra

- Smart megoldások: Félig otthon -Félig az irodában

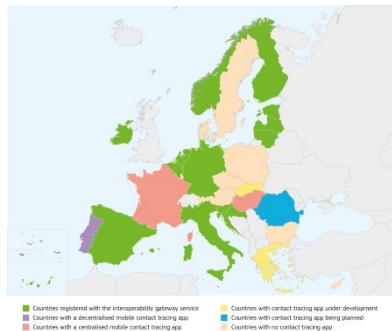
Akár eltérő időben való munkavégzés is lehetőség

Előnye:

1. Nem szükséges akkora iroda, mint korábban:
költségmegtakarítás
2. Bizonyos helyzetben azonnál átállhatunk távmunkára
3. Folyamatos elérés és rugalmasság a vállalat egységei között

Kontakkövető és figyelmeztető alkalmazások

- Önkéntes alapon telepíthető
- Figyelmeztet, amennyiben pozitív esettel kapcsolatba kerülhetett
- A Bluetooth technológiát alkalmazzák
- Adatbiztonság megléte

Kép forrása: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/travel-during-coronavirus-pandemic/how-tracing-and-warning-apps-can-help-during-pandemic_hu

A mesterséges intelligencia

- Folyamatos fejlesztések
- Európai keretrendszer kialakítása (jogi, etikai, adatvédelmi szempontok)
- A fejlesztés a járvány alatt is töretlenül haladt
- A kialakult helyzetben sok mindenre kezdték alkalmazni
 - Járványterjedés vizsgálata
 - Vakcinagyártás

Európai szuper-számítástechnikai központ

- Exscalate4CoV projekt
- Szuperszámítógépek használata a járvánnyal szemben
- A klinikai vizsgálatok kiegészítése
- Nagy terjedelmű adatforrások átvizsgálására képes
- A program megoldásait klinikai vizsgálatoknak vetik alá

Kopernikusz program

Kép forrása: <https://www.copernicus.eu/hu/coronavirus>

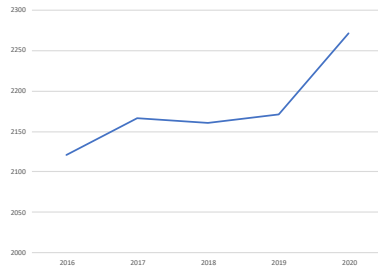
- Több, mint 30 műhold
- Galileo rendszer (helyzetmeghatározást vizsgál)
- A járvány megjelenésével azonnal annak megfigyelésére állították
- Lezárások és enyhítések helyzetét vizsgálja
 - Levegő és víz minősége
 - Gazdasági és emberi tevékenységet
 - Forgalmat (közúti, légi, vízi)

Online platformok intézkedései

- A legfőbb hírforrások a mai társadalmunkban
- A terjedő állhírek megnehezítik a megfelelő járvány elleni védelmet
- A platformok igyekeztek a felhasználókat a hivatalos oldalak felé terelni
- Algoritmusokat alkottak az állhírek kiszűrésére
- Internetbiztonsági intézkedések létrehozása

Hálózatfejlesztés

- A home office munkavégzés és tanulás megnövelte az energiaszükségletet
- Az internetszolgáltatók és a platformok is rákényszerültek a megnövekedett adatforgalom kielégítésére
- A szolgáltatók rákényszerültek a hálózatok bővítésére
- Az egy háztartási fogyasztóra jutó évi villamosenergia fogyasztás 4,4 %-os növekedést mutat a 2019-es adathoz viszonyítva 2020-ban

Az egy háztartási fogyasztóra jutó évi villamosenergia-fogyasztás kWh-ban
Saját szerkesztés, forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/kor/ku/kor0044.html

Okoseszközök elterjedése

- Az IDC (International Data Corporation) elemzése alapján jelentősen emelkedtek az értékesítések 2020-ban
- Nagyjából 801,5 millió okoseszköz került leszállításra
 - Ez 2019-hez képest 4,5 %-os növekedés
- A megoszlásuk a következőképp alakult:
 - Videó eszközök: 37,0 %
 - Otthoni felügyelő és biztonsági eszközök: 20,5 %
 - Okos hangvezérlők: 16,3 %
 - Egyéb eszközök: 26,2 %

Egyéb okoseszközök és szolgáltatások megjelenése a járvány hatására

- Különböző kommunikációs platformok iskolai és vállalati célra történő alkalmazásának felfutása (Google Meet, Microsoft Teams, Zoom)
- Okosórák és karkötők fejlődése és térnyerése
- Orvosi eszközök megjelenése (okos lázmérő, okos maszk)
- Szállítványozás területén okosmegoldások (érintkezés mentes szállítás)

A lakosság véleménye

- Egy kutatás alapján a megkérdezettek 47%a szerint csökkenni, 39%-a szerint viszont az életminőségünk növekedni fog 2025re, köszönhetően a pandémia okozta hirtelen technológiai fejlődésnek
- Ez alapján kijelenthetjük, hogy az emberek egyelőre pesszimisták a járvány okozta változások kapcsán
- A válaszadók 51%a szerint a pandémia okozta változások annyira megváltoztatták az életvitelüket, hogy azok az elkövetkező években is meghatározók lesz számukra

A fejlődés megjelenése az oktatásban

- Magyarországon az egyetemek 2020 márciusában az online oktatás bevezetésére kényszerültek.

- Az online, illetve hibrid oktatáshoz többféle online platform is hozzájárult

A fejlődés megjelenése a szórakozásban

- A vírushelyzet alatt a fogyasztók is online platformok segítségével kényszerültek igényeik kielégítésére, legyen szó ruházatról, elektronikai cikkekről, élelmiszerről vagy akár filmnézésről.

A fejlődés megjelenése a politikában

- A 2021-ben tartott előválasztást menetét is nagyban meghatározta a koronavírus jelenléte
- A szavazók számára ezért online felületet is biztosítottak a szavazáshoz
- Az előválasztás első fordulójában a szavazatok 19%-a, második fordulójában pedig közel 22%-a az online felületen került leadásra

Konklúzió

- A járvány hatására sok új technológia került alkalmazásra
- A régi eszközök is gyakran új értelmet tudtak nyerni
- A számítástechnika számára nagy fejlődést generált a kialakult helyzet
- Az embereket is rákényszerítette addig számukra ismeretlen technológiák megismerésére, amelyből a jövőben csak profitálhatunk

Források

- https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/travel-during-coronavirus-pandemic/how-tracing-and-warning-apps-can-help-during-pandemic_hu
- <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-approach-artificial-intelligence>
- <https://www.exscalate.eu/en/projects.html>
- <https://www.copernicus.eu/hu/coronavirus>
- <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/online-disinformation>
- <https://www.pewresearch.org/internet/2021/02/18/experts-say-the-new-normal-in-2025-will-be-far-more-tech-driven-presenting-more-big-challenges/>
- https://www.ksh.hu/stadat_files/kor/hu/kor0044.html
- <https://elovalasztas2021.hu/eredmenyek/>
- https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/MEX_20_498
- <https://www.idc.com/getdoc.jsp?containerid=prUS47567221>
- Rahul Jaiswal, Anshul Agarwal, Richa Negi 2020: Smart solution for reducing the COVID-19 risk using smart city technology

A FOGYASZTÓI SZOKÁSOK ÉS A HIGIÉNYA KAPCSOLATA

BORBÁS NIKOL – KOVÁCS ADRIENN – SZALAI VIVIEN – VARGA KITTI

A Covid járvány korlátozásainak megjelenése és hatásai (2020)

- ◊ Kötelező maszkviselés betartása
- ◊ Egyéb óvintézkedések betartása azonban kisebb tendenciát mutattak
 - ◊ Távolságtartás
 - ◊ Kézfertőtlenítés
 - ◊ Kesztyű viselése
 - ◊ Tömegközlekedés csökkenése
- ◊ Bolt látogatásának gyakorisága redukálódott – élelmiszer felhalmozás
- ◊ Csomagolt élelmiszerek nagyobb számban történő megjelenése a boltok polcain
- ◊ Fizetési lehetőségek közül a bankkártya használatot preferálták

2021-es vizsgálatok eredménye

- ◊ 2021-ben már komolyabban vették a járvány okozta veszélyeket
- ◊ Nagyobb hangsúlyt fektettek a maszk viselés szabályainak betartására
- ◊ Bevásárlóközpontok és üzletek látogatottsága megnőtt
- ◊ Még mindig nagy figyelmet fordítanak az élelmiszer biztonságra
- ◊ Az élelmiszer felhalmozás csökkent

A kutatást a Néhíh Kockázatkezelési Igazgatósága koordinálta, a Debreceni Egyetem és a TÉT Platform Egyesület közreműködésével (2021)

Fogyasztói szokások megváltozása és az online vásárlás térhódítása

- ◊ A nem élelmiszer típusú termékek vásárlása növekedett
- ◊ Ezzel ellentétben az élelmiszer online vásárlása CSAK a nagyvárosokban növekedett
- ◊ Fenntarthatóság és a csomagolás-mentesség háttérbe szorult
- ◊ Kutatások eredményeképpen:
 - ◊ A fogyasztó biztonságosabbnak érzi az online vásárlást
 - ◊ A fogyasztók több mint 1/3-a számít arra, hogy a járvány után is többet fog online vásárolni
- ◊ Ételkiszállítás cégek térhódítása (Wolt, FoodPanda)

Konklúzió

Hosszú távra vonatkozó hatások:

- ◊ A különböző szektorokban bekövetkező változások hatása érzékelhető marad
- ◊ Online vásárlás térhódítása egyre jelentősebb lesz
- ◊ A fogyasztói magatartások nem fognak visszatérni a régi kerékvágásához
- ◊ Maszk viselésének és egyéb higiéniai intézkedések megtartása

Köszönjük a figyelmet!

Források:

- ◆ A kutatást a Nébih Kockázatkezelési Igazgatósága koordinálta, a Debreceni Egyetem és a TÉT Platform Egyesület közreműködésével (2021)
- ◆ https://www.pwc.com/hu/hu/sajtoszoba/2020/2020_a_gyorsan_valtozo_fogyasztoi_szokasok_eve.html
- ◆ <https://www.ipsos.com/hu-hu/elerheto-valsag-hatasait-fogyasztoi-szemponthol-vizgalo-kutatassorozat-első-heti-röportja>

2021 novemberében az Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Karának Savaria Gazdálkodástudományi Tanszéke az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő által kiírt Nemzeti Tehetség Program keretében innovációs pályázatot nyert, melynek címe:

Új kihívások, új készségek, új stratégiák - úton egy új normalitás felé
Üzleti szakmai készségek és kompetenciák fejlesztése online környezetben

Jelen kötet a projekt eredményeit és tanulságait mutatja be és foglalja össze, leírva a projekt eseményeit és résztvevőit, megfogalmazva a tanulságokat és prezentálva a hallgatók által a projekt eredményeként elkészített feladatokat. A kötet tehát egy összegzés: amellett, hogy bemutatjuk a projekt körülményeit, a projekt során végzett tevékenységeket és azok eredményeit, reflektálunk is a projekt tevékenységeire.

A kötet megjelenését Nemzeti Tehetség Program támogatta.